

**REALISME
I UTOPIA**

121

**QUA
DERNS DE
PASTORAL**

QP

- 0 Pastoral de Quaresma. (exhaurit)
- 1 Evolució en la imatge del sacerdot. Antologia: Joan B. Manyà. (exhaurit)
- 2 Pastoral del turisme. Antologia: Francesc Vidal i Barraquer (exhaurit).
- 3 Parròquia i comunitat (exhaurit).
- 4 Sacerdots en el treball. Vidal i Barraquer, home d'Església. (exhaurit)
- 5 Parròquia i moviments obrers. Renovació a Lleida. Antologia: Guillem Rovirosa (exh.).
- 6 El sagrament de Penitència. Marginació social a Barcelona (exhaurit).
- 7 Ja JOC, oportunitat perduda? Sobre pastoral infantil. Antologia: Jaume Collet i Bancells.
- 8 De la cristiandat al pluralisme (exhaurit).
- 9 Pastoral rural (exhaurit).
- 10 L'Església catalana l'any 1970.
- 11 Escola i catequesi. Demarcacions diocesanes a les terres de Lleida.
- 12-13 La pastoral del bateig. La Llei fonamental de l'Església (exhaurit).
- 14-15 Consells presbiterals i pastorals (exh.).
- 16 Parròquies petites. Església catalana, 1971.
- 17 JAC, Escotisme, Equips de la Mare de Déu. Església i home d'avui.
- 18 Els cristians i la política. Antologia: Manuel Carrasco i Formiguera.
- 19 Pastoral en medi urbà. Antologia: Josep M. Capdevila.
- 20 Entorn de la sacramentalització.
- 21 Conversa amb un monjo. Index 1969-1971
- 22 Psicologia, experiència religiosa i pastoral.
- 23 Fe i joventut catalana.
- 24 Com reestructurar el bisbat de Vic. Història de la JOC. Jacques Maritain.
- 25 Catequesi d'adults. Immigració nord-africana.
- 26 Pastoral urbana. Consells pastorals i l'ensenyament de la Teologia. (exhaurit)
- 27 L'ACO i la Missió Obrera. El Secretariat d'universitaris cristians. Darrers dies de Joan Aisina. Antologia: Josep Carner.
- 28 Comunitats de base. Església catalana, 1973.
- 29 Pastoral en el món burgès. Antologia: Jaume Bofill i Mates. El cas Añooveros.
- 30 L'economia de l'Església (exhaurit).
- 31-32 L'Església al País Valencià. Els cristians i la ciutat. Talzé: El concili dels joves.
- 33 Nous camins de vida religiosa.
- 34 Teologia, política i alliberament. La Pastoral als Països Catalans l'any 1974.
- 35 La fe, categoria cristiana. Pasqua i joventut. El dret dels immigrants a ser catalans.
- 36-37 Ciutat de demà i educació religiosa. La immigració a Catalunya. Antologia: F.V. García, «el rector de Valfogona» (exhaurit)
- 38 El laicat, avui. (exhaurit)
- 39 Canvis en l'Església i en els ministeris.
- 40 Església i canvi social. Capellans i classe obrera. Església catalana, 1975. (exhaurit)
- 41 Renovar la celebració de Pasqua. Pastoral de vocacions. L'11 de maig de 1966. (exhaurit)
- 42-43 Iniciació a la revisió de vida. Testimonis de preveres. (exhaurit)
- 44 Programar un nou curs. Tipologies del ministeri. La marxa de la llibertat.
- 45 Relacions Església-Estat 1975-76. Cent anys de colònies. L'Església l'any 1976. (exhaurit)
- 46-47 Equips de preveres. Transmetre la fe. (exhaurit)
- 48 Confirmació i comunió. Economia de l'Església. Escarré a «Le Monde» (1963) (exhaurit)
- 49 Programar la pastoral. Els catòlics de Barcelona als pares conciliaris (1965).
- 50 Després de les eleccions.
- 51 Festes cristianes i religiositat popular.
- 52 L'Església en la represa de Catalunya.
- 53 El cardenal Vidal i Barraquer.
- 54 Fer cristians conscients i responsables.
- 55 Cristians en el món.
- 56 Cristians entre els marginats (exhaurit).
- 57 Aparellament i matrimoni.
- 58 Moment present de l'Església catalana.
- 59 Entre el desencant i l'esperança.
- 60 Talzé: una interpretació.
- 61 Damià Estela, testimoni d'excepció.
- 62 Assemblees a l'Església catalana.
- 63 Pastoral i llengua catalana.
- 64-65 Vida de fe i presència en el món.
- 66 Pregar amb el poble.
- 67 Mossèn Antoni Batlle.
- 68 Informe sobre Pastoral de Joventut.
- 69-70 Els consells pastorals (exhaurit).
- 71 Cristians catalans al Tercer Món.
- 72 Pastoral del bateig (exhaurit).
- 73-74 Qüestions sobre la parròquia.
- 75-76 El servei de la caritat (exhaurit).
- 77 Cardijn i l'evangelització del món obrer.
- 78 Pastoral dels malalts.
- 79 Descreença i agnosticisme.
- 80 Religioses als barris.
- 81 Pastoral de preparació al matrimoni (exh.).
- 82-83 L'economia de l'Església catalana.
- 84 Pastoral rural.
- 85 Pastoral dels deficients mentals (exhaurit).
- 86-87 C. Cardó, Ll. Carreras i J. B. Manyà.
- 88 Els malalts marginats.
- 89-90 La pastoral a debat.
- 91-92 Església i normalització lingüística.
- 93 La parròquia, lloc d'educació de la fe.
- 94 Debat sobre la guerra i la pau.
- 95 Aportacions pastorals del C. Vaticà II.
- 96 La llengua de l'Església a Catalunya.
- 97 La guerra civil. Les sectes. Catequesi dels més petits.
- 98-99 Ministeris per a la comunitat. La poesia religiosa de Verdager.
- 100 La Vella pasqual.
- 101 Sobre la pastoral a Catalunya. (1969-1987).
- 102 Religiositat popular.
- 103-104 La classe de religió. (exhaurit)
- 105 Acollir el deficient. (exhaurit).
- 106-107 El cant a les esglésies.
- 108 Fe i cultura postmoderna.
- 109 Els nous moviments (exhaurit).
- 110 La parròquia. L'arxiprest. Parròquies sense prevere. Llengua i pastoral.
- 111 L'Església i el Mil·lenari de Catalunya.
- 112-113 Mitjans de comunicació i pastoral.
- 114 Religiosos i religioses a Catalunya.
- 115-116 Presència dels cristians en el món.
- 117 Els cristians i el voluntariat.
- 118 Els cristians i el nacionalisme.
- 119-120 Obrador
- 121 Realisme i utopia

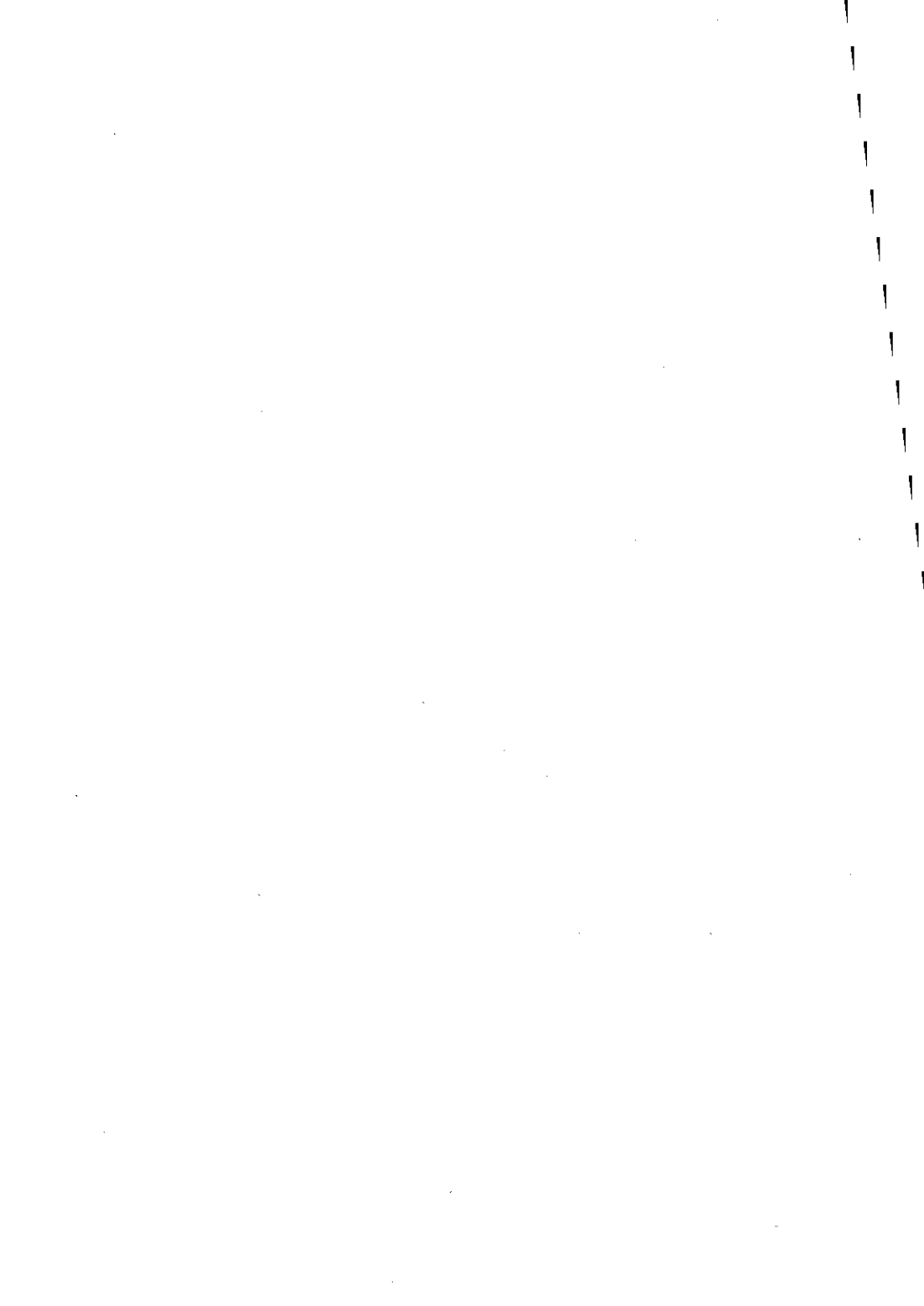
QUA DERNS DE PASTORAL

121

1990

SUMARI

- **PÒRTIC**
  - Realistes i utòpics 7
  - L'alegria de Solsona 11
- **QÜESTIONS**
  - De la utopia al realisme (apologia del centaure), *Àngel Castiñeira* 14
  - Predicar i viure les benaurances i tot el sermó de la muntanya, *Josep M. Grané* 20
  - El Vaticà II, un concili entrat a la història, *Evangelista Vilanova* 27
  - Gent cremada per les utopies en l'Església i per l'Església, *Antoni Gomis* 34
  - Joan Alsina, un cas d'incomprensió de l'estructura eclesiàstica, *Joaquim Pla* 53
  - Cristianisme de minories, *Joan Estruch* 56
  - El cant litúrgic al monestir de Solius, *Jaume Gabarró* 64
  - El dia després, *Jordi Figueras* 69
- **OBRADOR**
  - Pregària familiar per al temps de Nadal, *Joan Sanmartí* 75
- **4 VENTS**
  - Girona, *Jaume Reixach* 86
  - Tarragona, *Jordi Figueras* 89
  - Urgell, *Antoni Mirabet* 91

REALISME I UTOPIA

Abordem avui unes qüestions que es troben al cor del cristianisme i de la societat actual. D'una banda, l'Advent (quan aquest quadern arribarà als lectors) ve a recordar-nos l'esperança utòpica dels cristians. D'altra banda, això que alguns anomenen «Postmodernitat» ha fet la crítica dels ideals i les utopies de la «Modernitat», ha posat de manifest les seves incoherències i les seves irracionalitats i ens convida a instal·lar-nos en el «realisme». Aquesta paraula admet un esglaiament de sentits tan considerable que van del «realisme de la fe» al realisme més grollerament materialista que expressa tan bé la dita: «tot el que no són pessetes són punyetes». Cal confessar que la societat actual tendeix a fer-se seva aquesta versió tan arran de terra.

Qui sap si, com a reacció, es dibuixa en el si de les esglésies —i, en concret, de l'Església catòlica i de l'Església de casa nostra— una tendència a accentuar fortament els aspectes transcendents del missatge cristià, la dimensió monàstica de la vida cristiana, la contraposició Església/Món. De manera que, per un cap i per un altre, el binomi que dona títol al quadern és llegit no «realisme i utopia» (que és com el presentem), sinó «realisme o utopia». Aquesta contraposició condueix a engreixar un dels extrems a costa de l'altre, i si l'interès pel realisme es menja la utopia, l'interès per la utopia engoleix el realisme. No és estrany que, en aquest panorama, no quedi lloc per a tot el que signifiqui espiritualitat d'encarnació i de presència, espiritualitat laical i secular.

Tal és el marc on inscrivim el contingut bàsic d'aquest número.

1. A PÒRTIC deixem clara la posició de la revista i ens fem ressò de la situació esperançada que viu el bisbat de Solsona.

2. La secció QÜESTIONS és la que pren més cos:

a) el senyor Àngel Castiñeira, professor de filosofia i membre de «Contrapunt», dibuixa el pas «De la utopia al realisme» i ens prevé del risc de fer una lectura precipitadament negativa de la crisi de les utopies o de treure ràpidament unes conclusions interessades sobre les possibilitats actuals del cristianisme, que la modernitat havia erosionat;

b) *Josep M. Grané, capellà del bisbat de Vic, resident a Jorba (Anoia), ens convida a «Predicar i viure les benaurances i tot el sermó de la muntanya» sense subterfugis, com l'estil de vida que escau als seguidors de Jesús;*

c) *a «El Vaticà II, un concili entrat a la història», Evangelista Vilanova, monjo de Montserrat i professor de la facultat de Teologia, qüestiona l'envelliment del Concili Vaticà II i aboga per dialogar amb la societat actual tal com és, perseverant en el solc d'un concili que va voler dialogar, obertament, amb el que aleshores s'entenia com a «món modern»;*

d) *a «Gent cremada per les utopies en l'Església i per l'Església», Antoni Gomis, claretià, director de l'escola de psicologia de la Fundació Vidal i Barraquer, aplica la finor de l'anàlisi psicològica a la utopia religiosa i a algunes situacions de l'Església actual;*

e) *Joaquim Pla aporta informació darrera sobre l'execució de mossèn Joan Alsina, prevere gironí i fill, com ell, de Castelló d'Empúries, que va ser assassinat a Xile fa disset anys, i qüestiona l'actitud de la diòcesi de Santiago —aleshores i ara— davant la seva mort;*

f) *«Cristianisme de minories» és una conferència feta a les monges benedictines del monestir de Sant Pere de les Puel·les de Barcelona el 25 de març. Hem demanat autorització per a publicar-la, cosa que ens ha atorgat amablement el seu autor, el senyor Joan Estruch, professor de sociologia de la Universitat Autònoma de Bellaterra;*

g) *Jaume Gabarró, monjo de Solius, ens ofereix la seva comunicació al III Congrés Litúrgic de Montserrat, del juny passat, sobre l'experiència del seu monestir en el terreny del cant litúrgic en llengua catalana;*

h) *«El dia després» és una extensa crònica de Jordi Figueras, el nostre cronista tarragoní, sobre la VI Trobada diocesana de joves de l'arquebisbat de Tarragona que va tenir lloc al Vendrell els dies 5 i 6 de març de 1989.*

3. *A la secció OBRADOR publiquem «Pregària familiar de Nadal», uns textos que Joan Sanmartí, prevere que treballa a la parròquia de Sant Miquel de Cornellà, ha preparat per a les comunitats de Cornellà, i que van del IV diumenge d'advent (23 de desembre) al dia de Reis (6 de gener).*

4. *4 VENTS inclou cròniques dels bisbats de Girona, Tarragona i Urgell.*

I així es tanca aquest número. I tanquem aquesta presentació avui, diumenge 18 de novembre de 1990.

J. T.

PÒRTIC

REALISTES I UTÒPICS

Vivim en un món del qual sembla que s'hagin bandejat les utopies i en què aquesta paraula hagi estat relegada a les golfes on es guarden els mobles inservibles i tronats d'altres èpoques. Més encara: sembla com si hi hagi interès a desacreditar la paraula i tot el que la paraula comporta d'idealisme, de conseqüència, de fidelitat.

Enfront de les utopies, avui s'invoca el realisme. Però diguem-ho tot: es tracta d'un realisme som, de volada curta, d'horitzons limitats. I que tendeix a confondre's amb els interessos i amb la fruïció individuals i momentanis. Quan hi ha, al darrera, la preocupació pel futur, aquest futur és mirat amb el mateix prisma —interessos, fruïció— i no

eixampla els horitzons ni introdueix valors de més alta volada: és l'allargassament del present i no la seva relativització; és un futur individual i no col·lectiu; pertany al domini del càlcul, no de l'ideal; de la conservació (i si pot ser l'acreciment), no de la transformació. És un futur continuïsta, no un futur revolucionari.

En aquest quadre que entre tots anem dibuixant —però que uns dibuixen més que els altres, segons allò que la cultura dominant és la cultura de les classes dominants— no hi caben la fidelitat i la tensió interior del militant, que compromet la seva vida en nom d'uns ideals i que en fa un esforç constant —traduït en un seguit d'esforços diaris— amb vista a aportar modestament el seu gra de sorra per a anar-los fent realitat. És la mena de realisme en què nosaltres havíem cregut i a què ens havíem apuntat. Un realisme que no s'oposa a l'idealisme i a la utopia; al contrari: es mira la realitat com a lloc de realització progressiva de la utopia i dels ideals, com a lloc on inscriure la pròpia tasca amb vista a anar-los donant cos.

Aquest realisme ens sembla molt evangèlic. Perquè a l'evangeli hi ha l'anunci d'un més enllà utòpic, la proclamació d'unes benaurances que són uns absoluts; i, al mateix temps, una crida constant a la prova dels fets: a fer la voluntat del Pare i no limitar-se a dir Senyor, Senyor; a mirar realísticament els nostres fruits; a donar menjar als qui tenen fam i beure als qui tenen set, fins i tot sense saber que «tot això que feïeu a cadascun d'aquests germans meus, per petit que fos, m'ho feïeu a mi».

Així, doncs, el cristià no pot renunciar a la utopia: el seu horitzó —el Regne— és utòpic, el seu Fundador sabia parlar un llenguatge utòpic i duia a culminació l'esperança utòpica del seu poble. Però, al mateix temps, el cristià és realista, perquè se sap cridat a fer realitat la utopia en la història, perquè sap que els fets, els fruits, són la prova de foc de les grans paraules. Ningú no ho ha expressat tan

bé com el Senyor, quan després d'haver proclamat quina mena de totalitat no és el primer manament de la Llei (estimar Déu amb tot el cor, amb tota l'ànima, amb totes les forces), afegeix que el segon li és semblant: estima el teu proïsme com a tu mateix. I ningú no ha traduït tan bé aquestes paraules del Mestre com l'autor dels textos joànics quan escriu: «El qui no estima el seu germà, que veu, no pot pas estimar Déu, que no veu». O bé: «Si Déu ens ha estimat tant, també nosaltres hem d'estimar-nos els uns als altres».

La utopia, l'idealisme, la invocació a l'Esperit, no són, no han de ser, no poden ser, doncs, per al cristià, una manera com una altra —o potser més traïdora i més sofisticada, o més enganyadora, encara— de fugir d'estudi, d'escapar-se de la realitat, de bufar núvols.

Tanmateix, no podem desconèixer que algunes de les respostes que es donen avui al si de les esglésies i, en concret, de la nostra, a l'acomiadament de les utopies per a aferrar-se al realisme consisteix a acomiadar el realisme en nom de la vocació utòpica. ¿Cara i creu d'una mateixa moneda?; ¿resposta que parteix —donant-lo per bo— del plantejament errat d'aquells als quals vol respondre i que no és altre que la contraposició entre realisme i utopia? Aquestes tendències subratllen de manera tan pronunciada el realisme de la fe que desconeixen, de fet, el realisme tout court de les realitats humanes i mundanes; accentuen tant la transcendència de Déu i del missatge cristià que corren el risc d'oblidar-se de la seva immanència; valoren tant l'Església que semblen desconèixer (o àdhuc condemnar) el món; i manifesten una gran proclivitat a etiquetar com a temporalistes i naturalistes aquells cristians i aquells moviments cristians que s'esforcen per reconciliar radicalment l'amor a Déu i l'amor a l'home amb tot el seu gruix realista (és a dir, a l'home individual, social i històric).

Realisme o Utopia? No. Sinó: Realisme i Utopia, Utopia en el Realisme. Com afirmem l'Absolut en la història, Déu en la realitat, Déu en l'home Jesús. Dit amb unes altres paraules: Déu no és una evasió, l'esperança no es pròpia de bufanúvols. O bé: «Reconegueu l'Esperit de Déu en això: tot esperit que confessa que Jesucrist ha vingut en la carn és de Déu i tot esperit que no confessa Jesús no és de Déu» (1Jn 4,2).

Calia deixar-ho escrit amb tota netedat en el pòrtic d'aquest número.

L'ALEGRIA DE SOLSONA

L'Església de Solsona està d'enhorabona. Si no exulta d'alegria, poc se n'hi falta, d'ençà que el Dr. Antoni Deig i Clotet en fou nomenat bisbe la primavera passada. El dol per la mort inesperada de bisbe Miquel Moncadas —un pastor que estimava el ramat, que va deixar-li com a penyora un esplèndid testament espiritual, i que va congrega, en ple estiu, aquella gran assemblea diocesana i catalana a la catedral la tarda de les exèquies— ha fruitat ara, després d'uns mesos d'espera sota la presidència de l'administrador diocesà que va donar-se la diòcesi mateixa a través del Col·legi de consultors, en un esclat primaveral d'alegria.

Hi ha, en primer lloc, el fet en si: el bisbe Deig és fill de Navàs, va estudiar al seminari de Solsona i va ser ordenat al servei d'aquest bisbat. Tenir un bisbe propi, de casa, ben de casa, deu ser un ideal d'Església i una aspiració ben legítima dels fidels. En aquest sentit, els nostres germans solsonins han estat prou de sort en tot el que va de segle: han tingut bisbes i administradors apostòlics procedents dels Països Catalans (Benlloch, Amigó, Vidal i Barraquer, Tarancon, Bascuñana, Moncadas), i un, Valentí Comellas i Santamaria (1920-46), fill del propi terror, de Casserres. Com aleshores, la responsabilitat diocesana torna a recaure ara, plenament, (si es pot parlar així) damunt les espatlles del presbiteri diocesà entès com l'entenia sant Ignasi d'Antioquia. I això és bo. La fraternitat bàsica, i àdhuc la companyonia, entre bisbe i preveres és una línia que convé accentuar als nostres dies, juntament amb la corresponsabilització de tot el poble de Déu.

Hi ha, en segon lloc, la persona concreta: el bisbe An-

toni. Un home senzill, obert, assequible, franc, sense enfarfecs ni complicacions, que toca molt de peus a terra, que coneix la geografia solsonina i la immensa majoria dels seus germans preveres, els quals el tracten de tu amb tota la naturalitat del món. Condicions òptimes, totes aquestes, per donar un bon bisbe, el qual és sagrament del bon pastor, d'aquell pastor que coneix les ovelles, és conegut per elles, les crida cadascuna pel seu nom i se les estima, si cal fins a donar la vida. Quin dring de veritat i de realisme no prenen totes aquestes expressions evangèliques en un context així, sense necessitat de lectures de caient espiritualista! Conèixer i ser conegut és una condició per a estimar i ser estimat amb naturalitat i realisme: tanta veritat és que sense coneixement previ no hi ha amor real.

Hi ha, en tercer lloc, la dinàmica que el nou bisbe ha imprès al seu bisbat. Lluny de tancar-se al Palau, o d'anar allò que en diem «de visita», en el mig any que porta de pontificat ja ha recorregut l'estiragassada geografia diocesana. Ha anat a la Patum de Berga i a moltes festes majors. Ha dinat amb molts capellans i dormit en moltes rectories. Ha parlat amb molts laics. De manera que ha posat al dia el seu coneixement de la diòcesi, després de força anys de relativa absència, i ha portat arreu una alenada d'optimisme i de bona voluntat, que ha estat corresposta amb la mateixa moneda.

És en aquest ambient i en aquest marc que el nou bisbe ha començat a governar. I amb aquest estil de simplicitat i franquesa. El mateix que destil·la pels quatre costats la seva primera carta pastoral adreçada als seus germans preveres i que, significativament, no és una rècula de consells o d'exhortacions, sinó una manifestació pública i fraternal de com entén la seva responsabilitat episcopal, cosa que queda expressada en el títol mateix d'aquest escrit, «Fer, fer fer i deixar fer»: S'espera del bisbe que faci, que governi; que faci fer, és a dir, que dinamitzi el cos sencer de l'Es-

glésia diocesana, tan ric i plural en els seus membres i les seves funcions; i que deixi fer, és a dir, que deixi que l'Esperit faci la seva obra, ell que suscita carismes de tota mena sense creure's obligat a passar pels canals institucionals ni a demanar permís al bisbe.

L'Església de Solsona està, doncs, d'enhorabona. Respira uns aires optimistes i esperançats que fan enveja. Ens n'alegrem profundament. Des d'aquesta perspectiva, la celebració dels quatre-cents anys de creació de la diòcesi, que s'escaurà el 1993, es presenta falaguera. La creació de la diòcesi de Solsona s'inscrivía en el pla d'impermeabilització i aïllament d'Espanya del rei Felip II: es tractava de vigilar l'entrada en els seus regnes dels heretges que poguessin venir de França, en una mena de «caça de bruixes». Ara, en canvi, Solsona viu un període d'il·lusió. I això és una de les coses que fan més falta a l'Església de casa nostra: il·lusió de treballar de cara al Regne ara i ací, amb realisme, fraternitat i corresponsabilitat. Un estil que desperta interès i «simpatia», en el sentit més pregon i original de la paraula. Aquella mena de «simpatia» que despertaven les primeres comunitats cristianes. Aquella «simpatia» de l'Esperit. Profundament humana. Profundament divina.

QÜESTIONS

DE LA UTOPIA AL REALISME (APOLOGIA DEL CENTAURE)

ÀNGEL CASTIÑEIRA

—«Un ós. No saps què és un ós?

—És clar que sé què és un ós» (G.Brown)

Cita que encapçalava el llibre d'Enrique Tierno Galván, «Acotaciones a la historia de la cultura occidental en la Edad Moderna» .

La vella disputa dels positivistes

La majoria de vostès, estimats lectors, recordarà millor que jo mateix la famosa disputa sobre el positivisme apareguda ara fa ja uns quants anys. Aparentment, el problema es podia circumscriure a l'àmbit específic de la sociologia i, a tot estirar, al de la filosofia. Però, en rea-

litat, amagava en el fons un debat molt més ideològic, d'implicacions polític-socials, entre *realisme* i *utopia*.

La brega, per dir-ho així, era entre els suposats partidaris d'atenir-se als fets «tal com són», sense voler violentar-los per mitjà dels propis desigs (els sociòlegs americans), i aquells que pretenien justificar des de la raó la legitimitat d'aquesta per a anar més enllà d'una realitat clarament insatisfactòria (els sociòlegs alemanys). O la raó, doncs, havia de sotmetre's (en la significació dels seus enunciats) a la verificació de la dada empírica («allò positivament existent és allò que existeix en absolut») o bé la raó tenia dret a ultrapassar aquesta frontera per a assenyalar-ne el caràcter negatiu, tenia dret a projectar sobre una situació social determinada el futur que aquesta pugui tenir, la qual cosa justifica la transformació de la realitat. Des del positivisme de Comte i Sthal, almenys, les filosofies negatives (Hegel, Marx, etc.) foren considerades subversives perquè amagaven en el fons la llavor utòpica de la revolució.

Els debats entre Adorno i Popper primer, i entre Habermas i Albert-Luhman després, reproduïen en el fons aquests arguments. En efecte, els positivistes consideraven que la filosofia negativa menava a una teoria crítica que repudiava, en nom dels ideals utòpics, qualsevol realitat, considerada —per aquests mateixos ideals— irracional o no-raonable. D'aquesta manera, manllevant el títol d'un llibre famós, la raó esdevenia revolució. Els sociòlegs crítics, per la seva banda, no només criticaven que els positivistes reduïssin la realitat social al resultat estadístic derivat del promig d'opinions d'una població d'enquestats, sinó que denunciaven, a més, una cosa que aquests es negaven a reconèixer, això és, que aquest model sociològic estava sotmès a les lleis de les relacions de mercat. En definitiva, o bé el canvi social havia de venir dels dictats utòpics de la raó pràctica —per la qual cosa aquesta havia de destacar per damunt de la raó pura—, o bé, com dirà Popper, vivim ja en el millor dels mons possibles i, per tant, tot desig de canvi social és innecessari.

El canvi de perspectives

Han passat ja uns quants anys d'aquella polseguera i els grans utopistes europeus semblen haver desaparegut. Els supervivents d'aquell debat hem assistit atònits a la rentada de façanes utòpiques. D'aquella primera proclama, que deia més o menys quelcom semblant a «el futur és nostre», vam passar a una altra de més *light* que reclamava «els futurs imperfectes», per acabar desembocant en l'actualitat en

la més *heavy* «apologia del present». No sé per què trobo un paral·lelisme entre aquest canvi i la famosa trilogia socialista que digué/deia, primer, «OTAN no»; després, «OTAN, d'entrada no»; i per últim, «OTAN sí». Rebutjàvem llavors, en nom de la moral nietzscheana del lleó («jo vull»), la moral autoritària del camell («jo haig»), sense preveure que acabaríem practicant la moral pragmàtica del camaleó («jo m'adapto»). Certament, com recordava fa poc Oriol Pi de Cabanyes, hi ha tot un recorregut vital que va del «Diguem no» de Raimon a «Els temps estan canviant» de Bob Dylan.

Quin ha estat, però, aquest recorregut?

Quines han estat les causes que ens han fet canviar tan radicalment no només les perspectives de la nostra dimensió temporal sinó també de la major part de valors i actituds envers nosaltres mateixos, envers la societat i la política? Caldria només analitzar en profunditat dues dècades. Aquelles que comencen amb el maig del 68 i, de moment, conclouen en la revolució del 1989.

Abans del 68 hi ha un escampament d'energies utòpiques que es manifesten de múltiples maneres: com a rebuig de la jerarquia establerta, com a negació de l'ordre imposat, com a dissidència, com a substitució de la mística del treball i del consum per la de l'oci, com a barreja de la personalitat del hippy i de l'*enragé* antiimperialista, com a protesta universitària, com a combat (dels negres) pels drets civils, com a moviment per la igualtat, com a nou estil de viure, com a oposició estudiantil a la guerra, com a eufòria estètica i apoteosi de l'avantguarda...

Després del 68 s'amunteguen els fets i es transformen l'escena i les consciències. Les manifestacions de París són fetes avortar, Martin Luther King cau assassinat, les tropes del Pacte de Varsòvia envaeixen Txecoslovàquia, els Estats Units perden la guerra amb el Vietnam, el somni americà es trenca, esclata la crisi del petroli, creix imparablement l'índex de desocupació, Keynes resta eclipsat pel monetarisme, s'esdevenen la ressaca artística i la mort de les avantguardes, el socialisme real cada vegada és més impresentable... El món, en definitiva, no canvia.

El desencís o la ressaca, tant se val, fan acte de presència i comença així, lentament, una metamorfosi que afecta el més íntim de la consciència de l'antic militant utòpic: no només la seva praxi, sinó també el seu nucli ideològic. El dret a la igualtat cedeix espai ara al dret a la identitat. El bé públic, abans capdavanter, és substituït per l'interès privat. El hippy és substituït pel yuppy, l'ideòleg pel gestor, la revolució del proletariat per la revolució tecnològica, el partit per la corporació, l'ètica per l'estètica, els imperatius categòrics per impe-

ratius hipotètics, els «cien años de honradez» per «la arruga es bella», i l'ideal ascètic per l'hedonisme descarnat. La consciència il·lustrada dels 60 esdevé ara consciència cínica; la voluntat de sistema es converteix en simple voluntat de fragment; els antics revolucionaris es reciclen en mandarins de la cultura i l'antiga *gauche divine* engruixeix les files de moda de la nova *dreta civilitzada*. Si ahir llegíem Marx avui rellegim *On liberty* de John Stuart Mill. Desprestigiats el col·lectivisme inhumà dels països de l'Est, avui redescobrim l'egoisme il·lustrat i l'amor propi (F. Savater), o com a màxim ens sentim participants d'un cert «individualisme d'esquerres» disfressat per alguns amb el nom d'«individualisme metodològic» (L. Paramio).

L'efecte desmobilitzador derivat de l'ensulsiada de les utopies seculares sembla evident. Per això no és d'estranyar que la fi de la utopia revolucionària hagi coincidit amb la precipitada declaració de la fi de la història per part dels actuals «positivistes». L'argument és clar: un cop hem certificat la mort de les ètiques humanistes i utòpiques, resten només dues possibilitats: cabussar-se en la desesperança o bé beneir el *nihil novum sub sole* del neoconservadorisme. Així, la constatació del fracàs del projecte emancipatori de la modernitat accentua, segons els casos, o un cert pensament reaccionari que pugna per tornar a etapes pre-modernes, o una instal·lació en el caos post-modern i el fragment, o bé, per últim, la lloança de la «coneguda i palpable indignitat del present» (J. Ramoneda).

Interpretació: una nova recerca

Davant d'aquesta situació, alguns (molts d'ells cristians) somriuen satisfets per allò que consideren un càstig merescut de Déu contra el pecat prometeic d'haver convertit el partit en una mena d'església militant, o el marxisme en nou evangeli, o el sentit emancipatori de la història en una autèntica religió. Pensen, no sense una part de raó, que l'ensulsiada de les utopies intrahistòriques afavorirà el retorn del sagrat i que l'home tornarà a la cleda tot demanant perdó per haver volgut abandonar, un dia, la seva minoria d'edat. Una conclusió precipitada, doncs, afavoriria la versemblança de dues tesis totalment criticables: a) que l'actual crisi d'utopies mena ineludiblement a la desesperança i al pessimisme, i b) que el fracàs de la modernitat afavorirà el missatge evangèlic en la seva versió més fonamentalista. Justificar el rebuig d'aquestes dues tesis m'obligaria a estendre'm molt més del que ara puc. Però deixeu-me dir-ne alguna cosa.

Pel que fa a la precipitada declaració de la fi de la història com

a victòria neoconservadora, crec que una aital afirmació només es pot fer precisament des d'una gegantina aclucada d'ulls a la història. Ideològicament, la mort d'unes determinades utopies no ha significat ni molt menys la paralització teòrica —malgrat l'inevitable cabussament pragmàtic de molts antics militants escaldats. Mai com ara, no, s'ha teoritzat ni discutit tant —des del liberalisme i des del socialisme— sobre el que sembla una *terza via* superadora tant d'aquell individualisme possessiu, que oblidà la col·lectivitat, com d'aquell col·lectivisme inhumà, que ofegava l'individu concret. Els intents no menyspreables de conjugar autonomia personal i solidaritat poden donar lloc, en el futur, a una utopia potser baixa de sostre, però sense dubte molt més efectiva i humana. Em refereixo a allò que alguns anomenen ja el *socialisme liberal* o el *liberalisme igualitari*. Substituir el concepte hobbessià d'individu pel concepte kantian de persona afegint-hi un principi de justícia distributiva no té per què ser contradictori. Almenys en això s'apropen els models filosòfics d'arrel liberal de J. Rawls i els d'arrel socialista d'Apel i Habermas. Una utopia, d'altra banda, que, en proposar un *personalisme solidari* i una autorealització solidària dels ciutadans, també s'acosta, així ho crec, als ideals mateixos de la praxi cristiana. Una utopia que exigeix, per a no caure en el parany de la vella disjuntiva (o bé/o bé...), una nova visió de la realitat. Aquella que Bobbio troba avui a mancar en tants contemporanis: «Si dues persones observen de lluny una figura i l'una diu que és un home, mentre que l'altra sosté que es tracta d'un cavall, abans de conjecturar que no saben distingir un home d'un cavall, és lícit pensar que han vist un centaure (i en conseqüència, hom podria sostenir que, en no existir el centaure, s'han equivocat totes dues).»

I això que diem del debat ideològic és també vàlid del debat ètic o del debat filosòfic. Les discussions sobre el bé comú/interès comú/interès privat en el camp ètic, o sobre la fonamentació del dret, o sobre les expectatives del mateix discurs de la modernitat, etc., constaten que vivim un moment de desacord, de perplexitat, de dissens, però també mostren la hiperactivitat dels grups capdavanters en el pensament per cercar solucions i per aportar vies de sortida, encara que provisionals, al laberint postmodern. Res més lluny, doncs, de nosaltres que caure en el parany de la «temptació jeremiàca» consistent a proclamar les nostres dissorts i la nostra orfenesa d'utopies «fortes».

D'altra banda, donar la benvinguda des d'un cristianisme ressentit al fracàs de la modernitat suposa, almenys, no haver entès res de l'esperit del concili Vaticà II ni de la seva voluntat de cooperar en l'emancipació dels homes. La temptació transcendent rau precisament a voler oferir respostes simples i segures a situacions complexes i de

canvi. Desitjar encara avui creients menors d'edat suposa no haver entès el missatge profund del Crist, el qual essent plenament Déu va voler ser també plenament home. Més que no pas desitjar tornar a una situació religiosa pre-moderna, el que cal, doncs, és discutir com és possible l'experiència de Déu en la postmodernitat.

PREDICAR I VIURE LES BENAURANCES I EL SERMÓ DE LA MUNTANYA

JOSEP M. GRANÉ

¿Com predicar i com viure les benaurances i tot el Sermó de la Muntanya?

Només poden respondre aquesta qüestió les persones que viuen el Sermó de la Muntanya (SM). És per això que, sense voler començar amb una forma retòrica i sense cap ganes de mostrar una modèstia inexistente, em sento obligat a manifestar la meua incapacitat per a respondre. Si he accedit a omplir uns quants fulls, és per una raó ben interessada: qui sap si això m'ajudarà a intentar deixar-me de punyetes i, juntament amb d'altres, posar-me a treballar per fer possibles unes comunitats cristianes que visquin d'acord amb el SM...

Potser ja és hora que a l'Església catalana deixem de jugar a la *gauche divine*, tan actual i present, per més que se'n parli com d'una moda dels blasmats anys seixanta. Per dir-ho curt: que no parlem més d'opció pels pobres i d'una vegada visquem pobrament, sense subterfugis ni excuses de mal pagador; que, en comptes de sentir-nos tan «colpits» per (i alhora solidaris amb) les crides a la conversió que es fan allà a l'Amèrica central o del sud, fem fruits de conversió aquí; que, més que lloar com se juguen la vida molts cristians del Tercer Món, ens la juguem nosaltres aquí (la vida, la reputació, la posició social, la seguretat, les comoditats, el lloc de treball...).

A qui s'adreça i què és el SM

És una dada adquirida que, si volem interpretar i comprendre correctament un text, cal situar-lo en el seu context. Cal situar bé, doncs, el SM per esbrinar a qui s'adreça (a tots els cristians?, a uns quants?, a tota la humanitat?) i per saber de què es tracta (és una llei nova?, és el compendi de l'ètica cristiana?, és un missatge utòpic?).

Com que no sóc especialista d'aquest tema i, a més, sóc incapaç (entre altres raons perquè no les he llegides) de resumir la quantitat incalculable de pàgines que s'han escrit sobre el SM, em remeto al

llibre de Gerhard Lohfink, *El sermón de la montaña, ¿para quién?* (Barcelona 1989. Ed. Herder). Aquest autor remarca que, el SM s'adreça al poble d'Israel un cop aquest ja ha sentit l'anunci de la Bona Notícia i ha vist les accions messiàniques de Jesús (vegeu Mt 4,23-25).

Les exigències del SM, doncs, no són un reguitzell de normes a seguir per part d'individus voluntaristes o herois, ni tampoc un codi de lleis per al bon funcionament de la societat, sinó que es deprenen de l'acceptació joiosa del do de Déu i esdevenen l'estil de vida de la comunitat (del poble de Déu!) que sorgeix de la unió lliure de les persones que han estat fascinades pel Regne de Déu. Així, doncs, la vivència del SM pressuposa un poble de Déu, una comunitat. Mateu, està pensant en el nou poble d'Israel, l'Església. El SM, doncs, va per a nosaltres i mostra el nostre estil de vida.

Per què ens fem la pregunta

Si ens preguntem com predicar i com viure el SM enmig de l'abandonament actual de moltes utopies, en aquesta societat postmoderna o postcristiana, potser ho fem amb el convenciment inconsciat que, en una societat rural i pre-tecnològica, sense televisió ni ordinadors, sense individus amuntegats en blocs ni corrues de cotxes els caps de setmana, sense la publicitat que incita al consum constant ni el ventall il·limitat d'ofertes, tot plegat era més senzill i factible.

Si la pregunta neix per aquest motiu, que en el fons amaga la convicció que el nostre món és pitjor que el d'èpoques passades, som a un pas (si no l'hem fet ja) de treure'ns la responsabilitat de sobre: la culpa que avui no visquem i no prediquem (o que se'ns faci molt difícil) el SM és de la societat, d'aquest món sense valors, sense utopies, sense nord.

No sé què devien dir del seu món els cristians que van rebre primer l'evangeli de Mateu. Però dubto molt que ho tinguessin millor que nosaltres a l'hora d'estimar els enemics, o de parar l'altra galta, o de buscar el Regne de Déu i la seva justícia abans que preocupar-se de què menjarien o de com es vestirien, per posar alguns exemples.

Suposo, doncs, que la pregunta sobre com predicar i viure el SM ens l'hem de fer, més aviat, perquè no el vivim i, de retop, tampoc no el prediquem, per més que ens n'omplim la boca. I, de moment, deixem estar tranquil el món!

El problema el tenim els qui ens diem cristians. I el tenim perquè ens pensàvem —alguns encara s'ho pensen— que la nostra societat era cristiana perquè tothom era batejat. El poble de Déu era tot el poble. No hi havia, per tant, cap contrast entre poble de Déu i socie-

tat. L'única diferència, deixant de banda els quatre renegats de torn, es donava entre «practicants» i «no practicants», adjectius que no qualificaven (encara ara!) l'estil de vida, sinó l'assistència o no al culte. I ara, després de tant temps de saber que això no és així, continuem actuant com si res no hagués passat. En una societat pluralista, continuem amb els mateixos tics del règim de cristiandat.

Com que solem amagar la mandra amb embolcalls de bondat, amb l'excusa que no som ningú per a jutjar la fe de ningú (afirmació ben certa, d'altra banda), l'Església de casa nostra va quedant reduïda a una organització folklòrica (en el sentit més pejoratiu del terme) que només es destaca i fa sentir la seva veu (la seva vida és tota una altra cosa) quan se li retallen privilegis o quan la societat fa lleis relacionades amb l'inici i el final de la vida. Però l'estil de vida dels cristians no crida l'atenció a ningú: ni interpel·la ni fascina, no fa venir ganes de saber com carai ens ho fem per viure com vivim, ni és motiu de preocupació per a cap mena de poder. Vivim al cel de les oques. (M'estalvio de matisar, perquè ja hi ha professionals del matis...).

A l'inici hi ha la comunitat

Ja sé que fóra injust, per fals, negar que a casa nostra hi ha cristians i fins i tot comunitats cristianes que intenten seriosament de viure el SM. Però la resposta és del tot insuficient. Parlem de resposta global: Déu me'n guard de judicar la consciència de ningú! No estem parlant d'utopies? Doncs,

*...potser
caldria que tranquéssim la rutina
fent algun gest desmesurat, alguna
sublimitat que capgirés la història.
Potser, també, del poc que tenim ara
no sabem fer-ne l'ús que cal; qui sap!*

O potser només cal saber veure, més enllà dels cants de sirena que lloen el passat recent i dels esforços consegüents de restauració, les llavors que van naixent d'alguna «cosa nova»... i apuntar-s'hi!

Primer de tot cal saber si hem sentit l'anunci joiós, si hem quedat fascinats per l'acció i la paraula de Jesús. Ara i aquí. En dependrà que ens entremiguem a mantenir el «tinglado», amb totes les campanyes de neteja de cara i de «posa't guapa» que vulguem, o que ens posem decididament a buscar la manera de viure avui (no ahir ni demà) i aquí (ni a Roma ni a les Amèriques) la felicitat i el compromís del

Regne ja present i encara no acomplert. En dependrà que el SM sigui una exigència irrealitzable, una moral d'esclaus, o que sigui l'estil de vida lliure i joiós dels qui han trobat la perla més gran o el tresor amagat.

Cal recordar, també, que el missatge de Jesús s'adreça a un poble, és per a ser viscut en comunitat, és el carnet d'identitat de l'Església, poble de Déu. I deu ser permès de dubtar que la nostra Església funcioni com a poble, com a comunitat. Sovint fa més l'efecte de multinacional en franca davallada i, per postres, bastant bleada (només cal veure com són d'altres els qui fan l'agost amb els espectacles que organitzem nosaltres), o sembla una resta arqueològica que, fins i tot des de la modernor, es vol protegir, no fos cas que tinguéssim la temptació de treure'ns la pols de sobre..., perquè, és clar, el més estètic és precisament la pols.

Segur que són molts els intents realitzats per moltes persones (potser no tantes tampoc, no exagerem) de cara a crear comunitats cristianes. Potser alguns se n'han mig sortit. Sigui com sigui, els intents han de continuar. Fora del cas, és clar, que considerem possible de viure el SM individualment, a la intempèrie. Però, si ens hem adonat que el SM ha de configurar una «societat», un «poble», una comunitat que contrasti amb la societat i que, així, faci possible la interpellació, aleshores ens calen comunitats cristianes.

N'hem abusat tant del mot «comunitat», que es fa difícil de parlar-ne. No somnio pas una comunitat ideal, utòpica (o potser sí?), irrealitzable de fet. Només voldria que no fos una comunitat etèria, com aquestes de les quals parlem però que no podem palpar mai si no és a base d'exercicis mentals i imaginatius. Una comunitat deu pressuposar, i no crec que sigui demanar massa, unes persones que es coneixen, que es tracten, que es preocupen les unes de les altres, que s'ajuden a no defallir, ...i que també entren en conflicte, és clar! (Fa molta gràcia constatar que, mentre blasmem un món sense utopies, quan algú parla de la necessitat que les comunitats cristianes siguin, com a mínim, comunitats, sembla que demani la lluna i que això sigui una bajanada o un mal).

Hem d'anar trobant la manera de crear comunitats cristianes reals. Partint, no cal dir-ho, de tots els esforços i de totes les experiències que s'han anat fent i que s'estan fent. Però recordant que és una urgència, si no volem que la fe cristiana acabi essent un maquillatge que ens posem en moments determinats de la vida, quan ens convé o quan queda bé. Ah, i sense oblidar que la cultura «urbana» ja ha arribat als racons més amagats: la dificultat de crear comunitat no és una exclusiva de les ciutats...

A qui pot interessar

Algú pot estar interessat, avui i aquí, a viure el SM? Suposo que sí. Tant entre els cristians de nom i conveniències, com entre els que intenten de ser-ho de fet, com també entre els no creients. Hi ha persones que s'adonen que la felicitat no es troba allà on ens promet la publicitat, tant privada com institucional. N'hi ha que estan veient que la vida i el cos són més importants que el menjar i el vestit. Són bastants més de quatre que continuen creient, malgrat totes les proves reals en sentit contrari, que l'ésser humà està obert a la transcendència, que està cridat a anar molt més lluny en humanitat, i que pot anar-hi. No es tracta només de plantejaments teòrics. Hi ha persones ben concretes que fan passos en aquest sentit.

Si ens interessa el futur de la humanitat i, concretament, el del nostre poble, la vivència del SM no és una possibilitat: és una exigència. No imposada des de fora, amb tota la càrrega de voluntarisme, de fronts arrugats i d'estòmacs malmesos que això comportaria, sinó sorgida de l'impuls de la fe, de la joia immensa d'haver trobat el sentit de la vida, d'haver comprès que l'ésser humà i el seu hàbitat són fruit de la bondat del Déu mostrada per Jesús i feta present en ell, i que són cridats a la plenitud de Vida i d'Amor. Viure el SM no és que sigui possible: és que és millor! És la millor manera de viure! Però això no s'ho pot creure ningú si no es nota en els qui el viuen. I, així, tornem a la necessitat d'una comunitat que visqui el SM. Ens solem queixar que falten punts de referència. No ens baixaran pas del cel, per més que alguns s'ho pensin. Posem-nos a viure en comunitat el SM i serem un punt de referència.

Ens hem cregut que no hi ha res més poderós que la publicitat, davant la qual o bé ens rebel·lem inútilment o bé intentem d'utilitzar-ne els mètodes. Així sorgeix la gran confusió entre testimoniatge i propaganda. Com que no creiem en la força de la llavor, pensem que interessarem algú amb plantes de plàstic (d'aparença molt real i natural, això sí!). I, així, enganyem i ens enganyem. I, així, només s'interessaran pel nostre estil de vida els poc vitals i els qui es deixen enlluernar fàcilment i els qui busquen un recer per a sentir-se satisfets i per a escapolir-se de les responsabilitats en el món. I, així, no farem mai nosa als qui no interessa de cap manera que es visqui el SM. I etc., etc.

Anar-hi anant

I, després de tot aquest reguitzell de paraules, què? Som allà on érem. Perquè encara no hem respost la pregunta: com predicar i com viure les Benaurances i tot el Sermó de la Muntanya?

Potser fóra bo que, de moment, ens oblidéssim de «predicar» i ens dediquéssim a «viure», encara que només sigui per fer honor a un eslògan tan actual com aquest: «una imatge val més que mil paraules».

Suposo que també és necessari de no perdre més temps, energies, personal i diners en «cosetes» —o «cosasses», tant se val!— que només allarguen l'agonia d'una manera de fer que ja s'ha acabat. Ens hauríem de fer, sense por, les preguntes fonamentals que desmunten esquemes i «tinglados», però que ens posen en camí cap a la Veritat. I anar-ho provant. I tornem-hi, que no ha estat res. Sense falses il·lusions, però amb molta esperança. Amb l'empenta de la utopia, però amb la serenor que prové de la consciència dels límits. Amb l'engrescament de qui comença una cosa nova, però amb la humilitat de qui se sap pelegrí al costat d'altres pelegrins. Sense construir capelletes de puríssims, però amb la voluntat d'anar sempre molt més lluny.

En fi, es deu tractar senzillament de tornar constantment a Jesús, i deixar que la seva vida i la seva paraula critiquin la nostra vida i la vida de la nostra comunitat. Hauríem de dir-nos, per exemple:

Malament rai si els pobres no es troben bé entre nosaltres: segur que encara som rics sense voluntat de conversió.

Malament rai si els humils no gosen venir amb nosaltres: vol dir que encara compten el títols, els càrrecs i els honors, ni que sigui disfressats de «ministeris» i de «servei».

Malament rai si els qui ploren no esperen res de nosaltres: deu ser que no sabem què cosa és patir i que ens patina bastant que algú pateixi.

Malament rai si els qui tenen fam i set de ser justos van a buscar a d'altres llocs: és que la nostra comunitat viu molt tranquil·la i satisfeta.

Malament rai si els compassius se'n van lluny: senyal que som incapaçs de compartir i que considerem el perdó com un poder i no com una responsabilitat.

Malament rai si els nets de cor s'han de quedar a casa: vol dir que ens agraden massa els tripijocs, la política de passadissos i el quedar bé amb la vianda al plat.

Malament rai si els qui posen pau no troben un bon ajut en nosaltres: deu ser que encara confonem testimoniatge amb imposició, convenció amb intolerància.

Malament rai si sempre són d'altres els perseguits pel fet de ser justos: és que la nostra comunitat, de fet, viu acomodada als poders d'aquest món.

Malament rai si només som maltractats i insultats quan ens volem posar on no ens pertoca, quan exigim privilegis i parcel·les de poder o quan fem rebequeries perquè en perdem, i no ho som mai pel fet de viure com Jesús: segur que ens estimem molt l'organització però

som lluny de ser una comunitat de deixebles de Jesús.

A casa nostra hi ha persones que ja estan fartes de l'estil de vida que impera i es promou, i busquen una vida més humana, més humanitzadora. I a casa nostra hi ha cristians que intenten de viure el SM perquè creuen que Jesús de Natzaret manifesta plenament el sentit de la vida. Hi ha, doncs, possibilitats. I també hi ha temptacions.

Ara, que hi ha l'esclat d'alegria estúpida pel fracàs dels països «sense Déu» (com si «amb Déu» no s'hagués trencat mai cap plat), hi ha d'haver qui recordi —sobretot amb la manera de viure— que aquí impera el déu Diner, incompatible amb el Déu de Jesús.

Ara, que va augmentant el nombre d'immigrats, és una bona ocasió per veure com reaccionen les nostres comunitats cristianes, per constatar si tenim el cor com el Pare del cel.

Ara, que hi ha força nois que es neguen a agafar les armes, és un bon moment per a descobrir què ens importa de debò: la nostra Església, a qui dóna suport de fet?, a aquests «desgraciats», d'altra banda descendents d'aquells cristians màrtirs per negar-se a fer el soldat, o a l'estament militar, que fins i tot té bisbe propi?

Ara, que, per necessitat, es va estenent la preocupació ecològica, no és l'hora de mostrar —amb la manera de viure— que la vida és més important que el menjar, i el cos, més que el vestit? I, d'això, ens n'han hagut de fer adonar aquests descreguts alarmistes, incoherents i contraris al progrés...

Ara, que hi ha tanta preocupació pel futur de l'Església i no es troba cap solució més bona que ressuscitar fórmules i formes d'un passat molt recent, potser hi ha d'haver comunitats que busquin de debò el Regne de Déu i la seva justícia i no es preocupin tant del demà.

Ara, que sembla que la solució a tots els problemes rau a tornar a dir bé, amb la solemnitat perduda, amb l'estètica adequada, «Senyor, Senyor!», potser és l'hora de recordar que l'únic que compta és fer la voluntat del Pare i que el culte fa fàstic a Déu quan és una fugida d'estudi, quan és un refugi per a tranquil·litzar consciències. És clar que això recorda massa el llenguatge dels profetes, i ja fa temps que aquí han passat de moda: el que és moda és parlar dels profetes d'allà baix i adorar-los. Però que es quedin allà...

En fi, en un món mancat d'utopies, el SM hi té molt a dir. Però no com una recepta, sinó fet carn en grups que intenten de debò de viure'l. Vosaltres sou la sal de la terra. Vosaltres sou la llum del món, amb la condició que siguin la sal de Jesús i la llum de Jesús. Potser ens falta com el pa, que no mengem per por d'engreixar-nos, gosar adreçar-nos a Déu, com si fos la primera vegada, com ho feia Jesús, i, deixats portar per l'Esperit, dir-li amb tot el cor, amb tot el pensament i amb totes les forces: Pare nostre...

EL VATICÀ II: UN CONCILI ENTRAT A LA HISTÒRIA

EVANGELISTA VILANOVA

La necessària recuperació de la memòria

Als vint-i-cinc anys que es va cloure el Vaticà II, qualsevol consideració sobre el seu impacte no pot menystenir el desengany —el «desencís» és la paraula més usada— que tant s'ha fet sentir en l'àmbit de l'Església i en el de la societat en general. No podem pas tancar els ulls: el desengany ha fet forat en els valors. No s'aposta per res amb fermesa. Tot és llisquent i tot val segons les circumstàncies. Un perspectivisme relativista que veu les diverses cares dels fets i sap que la distorsió de la mirada, si t'allunyes, t'apropes o et poses a deu metres de distància, produeix inseguretat i fins i tot tedi. L'ètica del «tot val» i del «depèn» s'instal·la en els cors i en els comportaments.

Tenim l'experiència d'un món dur que no s'accepta, però no fomentem l'esperança de canviar-lo. Per això no se somnia en la utopia del demà diferent, sinó que només es busca una situació còmoda en l'avui. Ni tan sols creiem massa en els coixins que brinda l'evasió. Una malenconia suau i desencantada recorre els esperits. Per a molts, ja no es pot creure en els ideals de la renovació eclesial, del canvi social i d'un món més just. Somniem escèpticament o ens limitem a pronunciar les sonores paraules de llibertat, justícia, solidaritat... Avui només hi pot haver la millora de les relacions interpersonals i del propi niu on arraulir-se, morts els mites de la comunitat, de la política, del canvi social i de la revolució o de la reforma.

Però, aquesta actitud —pel que fa al Vaticà II—, ¿no és fruit d'una perillosa amnèsia? ¿No és el moment de recordar la indicació de Joan XXIII, segons el qual el fi del Concili no era el de continuar condemnant, com féu altre temps l'Església, sinó més aviat el d'arribar a una reformulació del missatge cristià que tingui en compte les exigències del món contemporani i un coneixement aprofundit de l'Evangelí? Sens dubte, a l'interior de l'aula conciliar, s'enfrontaren tendències diverses; hi hagué un grup de bisbes tradicionals, obstinadament preocupats per defensar el passat, però globalment el conjunt de documents

proposà una perspectiva de profund renovellament del catolicisme. Si analitzéssim els textos sobre l'ecclesiologia o la litúrgia, els de la relació Església-món, els de la primacia de l'Esclitura o els de l'ecumenisme o la llibertat religiosa..., veuríem uns textos plens de promeses, tot i que el Concili potser fou massa optimista (participà fàcilment de l'optimisme dels anys seixanta, on tot semblava possible en una expansió econòmica aparentment indefinida); però canvià les perspectives dels cristians: els ajudà a sortir del seu punt de vista individualista per posar en primer pla els fenòmens de la socialització i les dimensions econòmiques i polítiques. Hi ha lloc per ser optimista quan el missatge del Crist és entès en relació a una humanitat que, en el seu conjunt, busca de construir el món.

«El Concili demanava sobrepassar-se», repetia sempre el P. Chenu; segons ell, cadascú havia de trobar en el Concili no sols una documentació, sinó una inspiració. Chenu era massa bon historiador per no desitjar que escapéssim a la temptació de la repetició dogmàtica: ens invitava tothora a prolongar les orientacions esbossades i ens suggeria d'esbossar-ne de noves. Aquell vell teòleg del Vaticà II estigué sempre ple de joventut, d'humor i d'intel·ligència. Per no assumir aquestes actituds intrèpides, alguns cediren a la impressió que el Concili havia quedat «envellit».

Es pot parlar d'«envelliment» del Vaticà II?

Avui tothom recomana una gran prudència. En els diversos àmbits eclesials, sembla que s'han produït canvis irreversibles, encara que hi ha qui pensa que només han afectat algunes disposicions posttridentines. El desenvolupament d'un reformisme arriscat i no prou reflexionat ha afavorit una sèrie d'intervencions romanes que, amb el pretext de sancionar novetats inacceptables, també han bloquejat creixements que anaven en la línia conciliar. Alhora s'han adaptat esquemes de pensament i opinions que provenien d'ambients que han restat lligats a la concepció d'un catolicisme considerat com una unitat monolítica, estructurada verticalment entorn de les normes dictades per Roma.

Es comprèn que vint-i-cinc anys de postconcili no hagin estat fàcils. L'anomenat envelliment del Concili és un fet que demana reflexió. ¿Per què aquest envelliment? ¿Per què el que semblava un punt d'arrencada s'ha interpretat com un punt d'arribada (J. Ratzinger)? La resposta més senzilla s'ha de buscar en la vertiginosa evolució del món mateix. No es podia decretar que el món deixés d'evolucionar a partir del 1965, a fi de permetre a l'Església realitzar el seu *aggiorn-*

namento amb serenitat. Els joves van pujant imparables. I quan nosaltres, els qui vam viure il·lusionats l'esdeveniment conciliar, en parlem als joves, ens escolten amb benvolença, potser amb interès; però, si han nascut amb el Concili, o després, esperen impacients el final de la nostra evocació i de la nostra apologia: com si es tractés de la guerra de Cuba.

D'altra banda, el que ha fet envellir el Concili és el seu èxit. Dit en altres paraules: l'*aggiornamento* porta a terme inevitablement una presa de consciència important, la de la relativitat de tot el que constitueix l'Església. Se sortia del que era immutable. ¿Per entrar en una altra immutabilitat? La pregunta ni tan sols es formulava; més aviat semblava que l'Església havia d'entrar en un període de reforma permanent. Una actitud així cansa, resulta incòmoda. Per ser rigorosos, caldria distingir aquí els efectes del Concili d'acord amb els diversos països en els quals l'Església està implantada; en alguns llocs, l'esperit renovador es qualificà de «xarmpió».

El Concili ha entrat a la història, amb un defecte greu o, millor, amb una llacuna essencial: l'absència de traducció institucional de les belles idees i intuïcions plasmades en els documents (només un exemple: la col·legialitat episcopal). Costa poc, aleshores, de bloquejar els dinamismes conciliaris. I aquest fet ha desanimat molts cristians, mentre en altres ha promogut la nostàlgia d'una Església pre-conciliar que es nodreix d'un judici històric precís: el Vaticà II ha estat llegit i interpretat a la llum d'aquell període que trobà els seus moments més significatius en les deliberacions dels concilis de Trento i del Vaticà I.

Les diverses lectures del Vaticà II

Ja ha quedat insinuat en l'apartat anterior.

Una veritat simple: els textos porten la marca del moment de llur redacció. Sorprendria que no fos així. El món dels noranta no és el dels seixanta: ni en la societat ni en l'Església. Encara que algunes dades majors descrites en la primera part de *Gaudium et spes* desgraciadament no hagin canviat gaire.

Una constatació en segueix: no tots els documents conciliaris tenen la mateixa originalitat i alguns entre els més originals —la declaració sobre la llibertat religiosa, per exemple— reflecteixen les contradiccions que travessava l'assemblea. Sota la pressió de la minoria conservadora, les intuïcions més fortes del Concili es trobaren traïdes en una expressió ambigua o massa prudent, si no incoherent.

En resulta una evidència, que és essencial. El Vaticà II, es vulgui o no, ha estat una ruptura i, per tant, un moment decisiu en la histò-

ria de l'Església: «el final de la Contrareforma», segons la fórmula del P. Rouquette, l'endemà del vot que refusava l'esquema sobre les dues fonts de la revelació. Ruptura amb el quadre apocalíptic del món modern de «Mirari vos» (Gregori XVI) o del *Sil·labus* de Pius IX contra «els principals errors del món modern». S'afirma el desig «de conèixer i de comprendre el món». Del discurs d'obertura de Joan XXIII denunciant «els profetes de calamitats» al discurs de clausura de Pau VI saludant el trobament, i no l'enfrontament, «de la religió del Déu que s'ha fet home amb la religió de l'home que es fa Déu», hom reconeix la mateixa inspiració que fa de l'Església, a la imatge del Crist, la que està aquí per salvar i no per condemnar, per servir més que per ser servida.

En aquest context, l'obra del cardenal Ratzinger, Prefecte de la Congregació per a la Doctrina de la fe, *Informe sobre la fe* —que més que un procés a les «deformacions» del Concili és un procés al mateix Concili— hipotecà, fins sense voler-ho, el Sinode episcopal de 1985, convocat per «celebrar, verificar, promoure el concili Vaticà II». L'obra desencadenà una colla de discussions derisòries en comparació als reptes plantejats al cristianisme en aquests finals del segle XX. Discussions de ghetto, poc interessants per a la majoria dels fidels, que han de viure en un món centrat en la dimensió econòmica, cada vegada més burocratitzat, amb cosmovisions fragmentades, sense referències davant la multiplicació dels horitzons de sentit, obert a unes dimensions planetàries... El cristianisme no sols ha d'escoltar el món enter: hi ha de respondre. ¿Com respondre-hi sense inventar? Del diàleg entre la paraula del món i la paraula de Déu ha de néixer la resposta: escau als cristians de cada època escriure-la. Mostraran així que la paraula de Déu no és una paraula morta sinó viva, perquè és la d'un Vivent, del qual som testimonis.

En aquest plantejament, els textos conciliars deixen de ser autoritats indiscutibles que només cal comentar, amb capacitat de crear un període postvaticà paral·lel al posttridentí, i esdevenen una referència profètica que estimula amb dinamisme l'impuls rebut vinc-i-cinc anys enrera. Aquesta lectura profètica és l'única que podrà superar la grisor i la indiferència del desencís constatat en tants ambients cristians. No es pot tornar enrera, ben cert. El Concili va tenir, entre altres, el mèrit de fer-nos acceptar el nostre temps (anys seixanta) i de forçar-nos a anar endavant. Es tracta de transformar la nostàlgia en inspiració i la impaciència en coratge.

Una clau interpretativa: modernitat i postmodernitat

Aquesta darrera observació pot explicar les perplexitats viscudes en el període postconciliar. Així de senzill. El Vaticà II fou un intent, per part de l'Església jeràrquica, de reconciliar-se amb la modernitat. Als vint-i-cinc anys de la seva celebració ja es parla de «postmodernitat», la qual vol revisar les actituds poc crítiques davant la modernitat. El refús postmodern al projecte de la modernitat representa per al cristianisme occidental un greu desafiament. En la diversitat de diagnòstics de les crisis actuals, no falten els qui veuen en el desdibuixament de la identitat cristiana i del sistema moral inspirat pel burgès cristià la causa d'aquesta situació titubejant. En aquest cas, la proposta per sortir de la crisi és òbvia: cal enfortir el «món transcendent», sobretot el cristià, per recuperar una ètica d'ordre, disciplina, competitivitat, rendiment..., a fi de sanar el sistema. Aquesta proposta neoconservadora és una utilització del cristianisme al servei del sistema capitalista i democràtic. Abans que en l'honor de Déu es pensa en la salvació del sistema. El cristianisme esdevé aleshores un factor terapèutic social per retornar vitalitat i equilibri al sistema. No es qüestiona la possible inhumanitat del capitalisme, sinó que la religió és supeditada al seu funcionament. Davant d'aquestes manipulacions s'aixeca l'advertència postmoderna. Si l'Església no està lligada indissolublement a una època o a un sistema determinat, ho ha de demostrar criticant la irracionalitat de la modernitat i exercint una auto-crítica lúcida respecte a les funcions que pot complir en aquesta societat. El toc d'atenció de la postmodernitat davant del projecte modern revitalitza, al si de l'Església, els advertiments de la teologia política (Metz, Moltmann...) enfront del cristianisme burgès.

A més, el pluralisme està associat al pensament i a la sensibilitat postmoderns. Brolla d'una relativització general de la cultura, que accentua el perspectivisme, el subjectivisme, la diferència. I més, quan veiem una tendència a relativitzar l'Occident i la seva cultura, que perden el monopoli eurocentrista en la interpretació de l'Evangeli, monopoli triomfador en el Vaticà II. Un policentrisme cristià busca d'evitar l'expansionisme occidental darrera una cobertura religiosa. L'heterogeneïtat cultural és més palpable cada dia: si l'Església vol ser més que la religió dels blancs rics del Nord, s'imposa la seva inculturació en altres arrels distintes de les occidentals.

Un altre element. La vivència de l'estètica postmoderna, basada en el que és sublim en la religió, condueix al Déu dels pobres. En els pobres i en l'aposta per la seva dignitat apareix l'epifania del Déu de Jesucrist. Una presència que sempre és ocultació, figuració negativa o escandalosa dels pobres. I també a l'acceptació joiosa d'aquesta re-

velació segueix la pena de la impotència d'aquest Déu present i absent en els pobres.

La dialèctica, doncs, entre modernitat i postmodernitat —cronològicament vertiginosa— explica, a la meua manera de veure, el desencís viscut en aquests primers vint-i-cinc anys de postconcili. S'imposa, ben cert, pronunciar un manifest esperançat: enmig de les ombres tardorals que es congrien sobre el món —sobretot, el món majoritari dels més pobres, en aquest final de segle—, l'esperit cristià troba noves energies, no sols en la radicalització de la fe d'alguns, sinó en l'impuls de la perifèria pobra que sofreix al voltant del «nostre corromput illot de liberalisme postmodern» (J.M. Valverde). ¿No ens cal reaccionar davant el «realisme» de la frustració, de l'instintiu empetitir-se pragmàtic, de la renúncia resignada davant la tendència a aïllar-se, davant del desencant en què viuen tantes de les nostres esglésies occidentals? El record del Déu dels pobres pot ser el gran antídote que tenim enfront d'aquesta malenconia amorfa, paralitzant, privatitzadora. La postmodernitat, amb els seus reptes —en funció de la purificació de tot concepte totalitzador de Déu i de la primacia de l'experiència interior—, ens ho confirma.

Oberts a les noves perspectives

Un balanç d'aquests vint-i-cinc anys no pot dispensar-se d'aquesta intuïció, que caldria desenrotllar millor: a penes iniciat el diàleg de l'Església amb la modernitat, i sense haver-lo entaulat prou, un canvi de sensibilitat qüestiona aquest nuviatge incipient amb la cultura moderna. La postmodernitat planteja les contradiccions de la modernitat: de la seva ciència-tècnica, del seu desenrotllisme expoliador de la natura, de la seva política, en darrer terme, del seu mateix projecte pretesament emancipador. I enfront a la totalitat, proposa la parcialitat; refusa el sistema, la coherència, la unitat, com a manipulacions de la realitat. Ofereix la pluralitat, el fragment, la diferència.

Assimilar aquesta sensibilitat i dialogar amb el fragment, tractar de veure aquí la seva veritat i les seves contradiccions, sense tancar-se a la possibilitat d'aprendre quelcom i d'aportar quelcom, exigeix a l'Església un canvi de mentalitat i de ritme. Tasca difícil. Ens ha agafat desprevinguts i desentrenats. Poc habituats al diàleg, un canvi ràpid d'interlocutors ens ha desconcertat. Ja no ens trobem al 1965.

Amb tot, el dinamisme de l'Esperit empeny a veure la seva petja en totes les sensibilitats històriques: cal estar atents a l'avui de Déu. L'obertura dels mitjans de comunicació, amb totes les seves ambigüïtats, ens hi ajuda: l'Església, que tenia l'habitud de viure en un am-

bient tancat i amb la pràctica corrent del «secret», se sent interpel·lada: li cal aprendre a explicar-se i a fer-se comprendre; això és indispensable perquè pugui ser testimoniatge intel·ligible del missatge del Crist.

La «nova Pentecosta», expressió que definí el Vaticà II, demana que també les noves generacions puguin projectar llurs aspiracions en la situació present ja molt evolucionada. La tasca és aquí immensa: afecta tota l'Església; ningú no la pot emprendre sol i a la seva manera. Tots esperem una ajuda. Als bisbes, per exemple, se'ls pot demanar: «¿Ens podeu ajudar a prosseguir la invenció de la tradició de l'Església, encoratjant aquells que intenten ser creients en el tercer mil·lenari, vers un aprofundiment del misteri de Crist i del misteri de Déu?». Altres temps i altres cultures han fet irrupció, al curs de vint segles, en l'Església. El futur no pot ser diferent, tot i que ens hi esperen vicissituds inèdites, les necessàries per sortir de l'hivern eclesial» (K. Rahner) que ens toca viure.

GENT «CREMADA» PER LES UTOPIES EN L'ESGLÉSIA I PER L'ESGLÉSIA

ANTONI GOMIS

Els esdeveniments dels últims mesos a Romania, a El Salvador, a Panamá, a Colòmbia i a altres indrets del planeta, palesen les possibilitats d'odi, d'agressivitat i de destrucció de l'ésser humà. Davant això i de tantes insolències com apareixen diàriament en els diferents mitjans informatius, hom pot sentir-se abocat al pessimisme, aquell pessimisme que va experimentar Freud davant la complexitat, el sofriment i l'odi que els humans portem a dintre, i que tendim a projectar i a expandir fora de nosaltres mateixos. D'altra banda, avui s'està ja de tornada de les utopies modernes —capitalistes, comunistes i àdhuc científiques— on la llibertat, la fraternitat i la veritat no són tan manifestes com hom havia somniat. Fins i tot massa sovint els valors que pregonen aquestes utopies es perverteixen i es posen al servei d'ideologies justificadores d'egoïsmes sòrdids i amagats, quan no declaradament explotadors dels altres. Amb tot això, després de la pretesa supressió de Déu per la utopia humana de la modernitat, ens arriba un model d'home i dona postmodern, on el narcisisme individualista que frueix del fragment i del moment, sense horitzons, vol tancar el desencant, la decepció i l'amargor, fruit de no saber compaginar el desig platònic del millor estat de coses possible amb la dura realitat que contradiu el desig omnipotent. És clar que pel sol fet de viure aquestes realitats hom ja es pot cremar. Perquè sempre hi ha la possibilitat de romandre ancorat en allò que de límit, dolor, mort i odi hi ha en el món i dins de nosaltres mateixos.

Els membres de l'Església, ho vulguem o no, som ciutadans de la nostra societat, i ens trobem immersos en aquests mateixos problemes que acabo d'assenyalar. Els cristians, doncs, podem estar cremats com tothom. I encara més, si hi afegim les frustracions que generen les utopies religioses i les estructures comunitàries i institucionals de l'Església. En efecte, les realitats concretes contradiuen les utopies i empenyen cap al pessimisme: pensem en la disminució de creients compromesos, en la pèrdua d'influència de l'Església en la societat, en la decepció i el desencís davant les falles, i en els contratestimonis cons-

tants de molts d'aquells que formem l'Església, sobretot dels qui pertanyen a l'àmbit de la jerarquia. Reclamem a crits l'acció del Déu que ha vingut a salvar-nos, i en molts moments ens queixem que Déu no habiti més clarament en el «rostre» de l'Església.

Tanmateix, però, la nostra història ofereix realitats d'esperança. La comunitat humana universal es veu abocada a ser cada cop més solidària socialment, políticament i econòmicament. I la vida, des de les més pregoneres arrels del cor dels humans, vol continuar creant noves utopies que permetin a la humanitat fer camí més enllà de les crisis i de les depressions individuals i col·lectives. No es tracta pas d'oblidar el sentit crític davant la realitat colpidora i les seves lleis, sinó d'estar a l'escolta de la pulsio de vida que tots portem a dintre. Aquesta vol fer reviure constantment i de bell nou l'esperança que lluita per l'acceptació amorosa dels límits humans i de les sanes dependències. Esperança entesa com a consciència anticipadora i de futur, que inclou les esperances concretes, quotidianes i objectives del nostre moment històric precís. Esperança unida colze a colze amb la utopia creadora. Perquè la utopia autèntica és sempre una recerca de veritat mai no prou aconseguida i un horitzó indicador de camins que cal recórrer i de què cal fruir, tant en el trajecte com en les diferents fites, amb la consciència de no defallir, baldament no s'arribi mai del tot al terme. En definitiva, és a partir de la vida —la qual continua glatint en els homes i dones del nostre temps— que poden tenir sentit els «sense sentit» durs i aclaparadors que acompanyen la història humana. I és a partir de l'experiència gratificant de la vida que hom pot creure en la humanitat com a projecte de futur, malgrat tot.

També en l'Església hom descobreix cada dia la força de l'Esperit que empeny multitud de persones que viuen l'experiència del Déu de Jesús i que són autèntics testimonis al servei de la vida humana i de la utopia evangèlica esperançada i joiosa.

En aquest article intentaré mostrar, en primer lloc, com la maduresa psicològica humana suposa la capacitat d'esperança, de lluita per l'assoliment de les utopies i dels ideals interioritzats. I com, en determinats casos, quan les utopies són mers fruits d'idealitzacions narcisistes, poden fàcilment esdevenir font de decepció, ressentiment i depressió. En segon lloc parlaré de la utopia religiosa i de la cristiana, amb les seves ambigüitats. Seguidament, assenyalaré algunes situacions d'Església en el moment actual que poden fomentar la decepció i cremar gent. Finalment indicaré uns trets que considero importants en les utopies cristianes no idealitzades, avui.

I. MERAVELLOSA I FRUSTRADORA VIDA, FETA UTOPIA

Des de la perspectiva psicològica, on em situo, la utopia sana té relació amb el concepte d'utopia d'Ernst Bloch. Segons ell, hi ha quelcom de divers que empeny endavant en la nostra fosca vida; els humans estem animats sempre per l'esperança d'un ordre nou, d'un progrés crític i constant en la història. Doncs bé, justament les descripcions que la psicologia profunda fa d'alguns aspectes de la pulsio de vida podrien encaixar en aquesta concepció d'utopia. En canvi, les utopies defensives i més idealitzades podrien encaixar amb les afirmacions utòpiques de caràcter fals, imaginari i il·lusori, que en darrer terme cremen.

Utopia sana i confiança bàsica en la bondat de la vida

En un article d'aquesta mateixa revista vaig dir que: «Des del començament de la nostra vida, els humans ens trobem amb una realitat punyent, plena d'esdeveniments dolorosos i de dificultats. I precisament allò que permet situar-nos i orientar-nos davant aquesta realitat externa i interna tan caòtica, és la relació de fe i de confiança bàsica que anem establint amb les primeres figures de recolzament i amb aquells que ens envolten. En efecte, si aquestes relacions són prou satisfactòries, a poc a poc es va establint en el món inconscient de l'individu el convenciment de la bondat de la realitat, tant del altres com d'un mateix. Aquest convenciment aboca a un sistema de creences sobre la bondat de la pròpia realitat i l'aliena, sistema que a poc a poc anem estructurant i reformulant, i a partir del qual anem construint la representació d'un model de món que ens permetrà de situar-nos i viure sense massa angúnies. Aquest sistema comprèn la «creença» i la certesa que els altres i la realitat tota prevaldran positivament per damunt de qualsevol amenaça.» («Aproximació psicològica a algunes situacions que el cristià viu avui», QUADERNS DE PASTORAL, 115-116, p. 31-32).

A parer meu, les autèntiques utopies, connaturals als éssers humans, arreen en aquesta fe i confiança bàsiques en la bondat fonamental de la realitat, d'un mateix i dels altres. Bondat fonamental que hom creu que perdurarà en el futur. Si més no, la bona experiència de vida —fruit de la interacció entre la pròpia pulsio de vida i l'ambient— proporciona una base important perquè puguin aparèixer les utopies sanes. La capacitat de lleialtat envers allò que hom estima i creu just, i la capacitat de fer sacrificis per les pròpies conviccions i els propis ideals depenen en gran manera de la internalització d'unis bons pares

o figures d'afecció i de recolzament (Déu, Jesucrist, els altres, poden paulatinament formar part d'aquestes figures, en determinades condicions). Una utopia que, de fons, no pressuposés aquesta bondat interna i externa, no podria ser creadora ni tindria capacitat per a engendrar autèntics canvis en la vida. Si hom no espera res de bo de la societat i de les persones, si hom no hi creu, la utopia és vana. Ben segur que la persona o la societat de les quals no s'espera res de bo, se les deixa per inútils, se les ataca directament o se les intenta destruir com a enemics.

Utopia i dolor emocional

L'anhel i la força de la vida, capaços de generar utopies sanes, es gesten en el goig i el *dolor* de la relació. Els humans som éssers complexíssims que neixem en la carència i en la dependència radicals: la possibilitat de viure i de fruit passa per la relació amb els altres, els quals, alhora que ens satisfan, ens frustren contínuament perquè tenen característiques i ritmes diferents dels nostres. A més, en nosaltres i en els altres, habitem l'odi i l'agressivitat destructiva que contradiuen l'amor i la bondat. Per això no seria utopia autèntica aquella que, ingènua, s'oblidés de ser ferment crític d'aquestes realitats penoses que són condició de vida o que hi lluiten en contra. Ambdues coses unides, *il·lusió confiada i crítica realista*, és el que permet a la utopia de saber esperar confiadament el canvi personal i social, tot lluitant contra allò que pot fer perillar l'empenta de la vida.

La utopia realista permet no defallir mai en la lluita contra el mal, ni que hom tingui la convicció que el mal no s'acabarà d'erradicar, i que l'amor no suprimirà mai del tot l'odi. En tot cas, la utopia creadora té la convicció que l'odi solament es pot vèncer amb l'amor. Cal que sigui l'amor, també, el que guii l'agressivitat contra allò que es considera dolent. Hom confia que la vida anirà guanyant terreny. Aquesta vida que des de l'interior dels humans aspira constantment a integrar les persones i la societat. Una integració personal i social, mai no prou assolida, però plena de la seguretat que els nous horitzons, que forneixen la veritat i la felicitat recercades per tota la humanitat, portaran a noves i creadores integracions.

La utopia engendrada per la vida, doncs, conviu bé amb les dicotomies que assenyalen Erich Fromm i altres autors. Hom lluita per portar a terme les vastes possibilitats humanes, malgrat que la duració de la vida no en permeti la realització; hom desitja seguretat i previsibilitat, tot i acceptar que les condicions de vida creen inseguretat i imprevisibilitat; hom no defalleix en la recerca i el coneixement de la

veritat, àdhuc adonant-se que ens hem d'enfrontar a veritats parcials, presentacions errònies i limitacions de coneixement; la utopia lluita per controlar moltes coses, tot acceptant que els humans estem subjectes a moltes realitats de les quals no tenim cap control; hom està convençut que cal decidir, però amb proves parcials i amb incertesa quant als resultats; hom desitja constantment la perfecció i el millorament, però accepta que els errors siguin inevitables i amb freqüència irreparables. Aquestes dicotomies solament es poden acceptar en allò que tenen d'utopia des de la confiança bàsica, i sense fer de la primera part dels enunciats una utopia idealitzada i il·lusòria. Altrament hom podria cremar-se davant la impossibilitat d'arribar a aconseguir l'ideal desitjat.

Utopia, responsabilitat amorosa i maduresa afectiva

Arribem així al punt clau de la utopia sana. Em refereixo als sentiments que acompanyen els dols continuats per tantes possibilitats de vida que es perden i moren en nosaltres. I més precisament, als dols per les metes no assolides de les utopies. Entre aquest sentiment sobresurt la culpa amorosa, que permet fer un procés creador i reparador, el qual és essencial a la utopia.

La separació d'allò utòpic desitjat i la seva espera es viuen com a pèrdua de vida. Es poden superar quan hom descobreix que l'espera i la separació no fan perdre la vida, sinó que la possibiliten. Solament a través del dol per l'objecte i l'objectiu estimat (que permet recuperar-lo com un símbol intern protector i amorós que acompanya el subjecte) hom pot renunciar exitosament a la satisfacció d'un instint i d'allò inassequible que tenen totes les utopies. Hom accepta paulatinament els límits propis, dels altres, de la realitat tota, sense renunciar a la possibilitat de millorar les relacions per tal que vagin essent cada cop més satisfactòries en la línia a què tendeix la utopia. Cal acceptar perdre constantment la vida per retrobar-la creadorament, amb noves perspectives.

Sabem prou bé que, des dels inicis de la nostra existència, tant els altres com la realitat en general contradiuen el nostre desig de satisfacció immediata, la necessitat imperiosa de tenir al costat certs objectes (personals o no), i el nostre desig d'omnipotència. Podem sentir que constantment perdem éssers estimats, objectes materials, estils de vida, veritats que creiem certes, joventut, situacions socials, etc. Aquestes pèrdues ens provoquen ansietat i altres emocions.

Aquest desig frustrat pot seguir el camí de la maduresa afectiva, la qual permet tolerar les separacions, sense sentir-se abandonat, i les

innombrables frustracions de la vida, sense sentir-se massa amenaçat. Aquesta actitud madura permet la constància en l'intent pacient per aconseguir erradicar el mal i instaurar els valors i objectius desitjats, encara que l'èxit sigui parcial i a llarg termini. Ací es demostra la qualitat de la utopia sana. Ara bé, la distància entre els fets i allò a què tendeix la utopia i els dols constants que això suposa, poden generar hostilitat, nostàlgia, tristor, amor, culpa, gelosia, enveja, passotisme, competitivitat, imatges i records persecutoris, records agradables... En tot cas, cal conscienciar i situar al seu lloc aquests sentiments, si es vol que la utopia sigui creadora. Els sentiments de culpa amorosa fan que hom pugui responsabilitzar-se dels propis sentiments i emprendre un camí reparador que dona força a la utopia. Allò que hom ha malmès, o veu malmès, i del qual se sent responsable, cal que sigui reparat. De manera que s'estableixen noves relacions i noves utopies.

Aquesta ansietat, aquesta culpa anomenada depressiva (és clara la relació que té amb el dolor de contrició referit a Déu, segons la tradició catòlica), suposa acceptar la pròpia responsabilitat en l'assoliment de l'objecte o objectiu anhelat i en el mal fet a l'objecte estimat (com el públicà de l'evangeli). D'aquesta culpa hom no en pot passar, perquè està promoguda per l'amor i perquè és la condició per poder preservar, servir i recrear la vida de la humanitat. És aquesta culpa, plena de preocupació pels altres i amb dinamismes confiats de reparació, la que promourà camins de reconciliació, de justícia i de solidaritat entre els homes.

Perquè una cosa és certa: davant d'una civilització complexa, ambigua i injusta ens preguntem qui és el responsable de les manques de lloc de treball, de les desigualtats socials, de les guerres i les opresions, de la manca de respecte, etc. Demanem responsabilitats i culpabilitats. Intentem invocar valors que serveixin per a una bona convivència, fem pactes socials que ajudin l'avenç social i econòmic, cerquem normes de bona convivència ciutadana, nacional, estatal i internacional. I, malgrat que les culpabilitats sentides davant la presència del mal en la societat i en la civilització han pogut portar a postures filosòfiques, mitològiques i religioses errònies o pernicioses per al creixement maduratiu de la humanitat, nosaltres continuem demanant responsabilitats. Potser perquè intuïm que l'única manera de transformar la història en la línia d'una vida cada cop més humana i satisfactòria consisteix a descobrir la veritable responsabilitat de cada persona i de cada societat. D'aquesta manera, els sentiments amorosos de culpa tenen una veritable funció crítica, necessària per al manteniment i el progrés de la civilització i de la cultura.

II. FOSCA I PENOSA VIDA, FETA UTOPIA IDEALITZADA I CREMADORA

El desig frustrat pot seguir en nosaltres camins diferents dels que s'acaben de descriure: els de les utopies il·lusòries, idealitzades, narcisistes. Hi ha persones que des de ben petites no toleren el dolor. Davant una espera, una separació, una pèrdua, un dolor físic o emocional, se senten enormement soles, abandonades i no cuidades; fins i tot amenaçades de mort. El dolor les crema. A voltes la realitat ha estat veritablement molt dolorosa i frustradora. Però quasi sempre aquest tipus de dolor i de frustració prové d'unes expectatives fora mida, tan altes que ni la pròpia realitat ni l'aliena mai no s'hi poden adequar. La unió de les dues coses (realitat hostil i aspiracions omnipotents) pot abocar a construir unes utopies idealitzades i il·lusòries, que frustraran i cremaran encara més en obligar a assolir, de totes totes, horitzons impossibles.

A la Bíblia es parla de l'arbre de la ciència del bé i del mal, l'arbre prohibit. El pecat d'origen es relaciona amb el seu fruit. La veritat és que l'ésser humà, des del primer moment que entra a la vida, fa constantment l'experiència del bé i del mal. Descubrim el bé i el mal a través de les relacions satisfactòries o frustradores que establim amb els objectes (persones, Déu, coses, idees i veritats...). L'experiència del bé fa que sentim com a bons els objectes i desvetlla en nosaltres l'amor. La del mal, fa que sentim els altres com a dolents, que els odiem. La tolerància i integració d'aquesta experiència genera salut i capacita per a utopies creadores. En canvi, si apareixen massa ansietats davant la possibilitat que el bé quedi malmès pel mal, poden generar-se fortes defenses idealitzadores per a salvaguardar el bé, separant-lo del mal i dels límits, que freqüentment es poden també negar. Aquí poden iniciar-se els camins de les utopies idealistes, maniaques fins i tot. Ambdues situacions són dificultoses. Les utopies idealitzades serien un intent de no enfonsar-se, o de no sentir l'ambivalència i les ansietats de la dependència. A més a més, aquestes utopies poden ser reforçades per un super-jo exigent, perfeccionista i narcisista. És natural que la fugida cap a les utopies idealitzades, per manca de confiança bàsica en la realitat, en no poder ser assolides, pugui enfonsar encara més, crear ressentiment contra la vida, cremar. Així, en cas de ancorar-se des de bon començament en el mal (pèrdues, morts, odis...), hom pot començar a cremar-se i fins i tot a tenir depressions importants.

Quan hom es crema, l'acompanyen una sèrie d'estats d'ànim i de sentiments. Hom queda decepcionat, desesperat i deprimat. No té confiança en un determinat aspecte de la vida o en la vida en general. No creu en la bondat dels altres ni en la possibilitat de col·laboració

per a poder assolir quelcom desitjat. No accepta que els altres tinguin una vida pròpia, i que no marxïn sempre al ritme de les necessitats d'ell, dels seus valors, del seu punt de vista. L'agressivitat contra l'objecte frustrador i dolent, causa del malestar propi, pot ser molt forta. I fàcilment la tendència narcisista de la omnipotència del desig que vol la immediatesa queda reforçada per la temptació de tancar-se autísticament dins d'un mateix com en una mena d'utopia narcisista on hom viu il·lusionat, ignorant la necessitat que té dels altres per a ser feliç, idealitzant els propis recursos, abdicant de l'esforç creador de la relació esperançada, o bé, en darrer terme, utilitzant els altres en profit propi. (La postmodernitat, no contindria una regressió d'aquest tipus?).

La rica diversitat de la vida també genera utopies idealitzades

Ara bé, el que resulta més sorprenent és que àdhuc la mateixa riquesa de la vida pugui generar també utopies idealistes. La pulsio de vida es diversifica i parcialitza en moltes necessitats i tendències que sovint volen satisfer-se alhora i al marge del conjunt i de la unitat del subjecte. Com a conseqüència, hom pot dissociar i parcialitzar després les relacions amb els altres. La dissociació permet satisfaccions parcials, que alguns moments poden ser molt intenses i donar seguretats efímeres. Però el preu de tot això es molt alt. En casos greus, les dissociacions poden portar a la psicosi. En altres, a les idealitzacions d'uns aspectes, i a la denigració i el despreu dels altres. Molts dualismes i pluralismes irreductibles de la història s'explicarien per aquests mecanismes. Ho veurem més endavant. En canvi, saber diferenciar allò que és bo i allò que és dolent és positiu. Com són enriquidors els pluralismes de les cultures humanes i de la nostra societat concreta, si no se sectaritzen.

En la nostra societat competitiva, alguns d'aquests dinamismes s'expressen en les utopies de l'èxit, del poder, de la rivalitat. S'idealitzen les especialitzacions científiques, tècniques, i fins i tot humanistes. Sovint cadascuna d'elles pretén donar sentit a la totalitat de l'existència humana, tancant els ulls a fets evidents que manifesten la impossibilitat d'aquesta mena d'utopia idealitzada. Altra vegades s'admet el límit, però se l'idealitza, perquè no hi ha cap interès per buscar camins explicatius de l'existència. Un altre indicador de la tendència a dissociar és la separació entre món intern i món extern. Es relativitza el primer, la interioritat humana, i es privilegien els assoliments externs i pràctics (aplicació a pregària-praxi). Una utopia actual consisteix a cercar la felicitat personal total i l'absència de dolor físic i men-

tal. Felicitat que es confon amb una eufòria excitant, o bé amb una mena d'estat de no voler sentir allò que destorba. I hom no s'adona que la felicitat assumeix el dubte, la prova, el límit, la impotència, el dolor, la mort: la felicitat és allò que resta quan es perd allò que és efímer, la il·lusió, la pretensió, l'exigència, i tot allò que ens fa creure que nosaltres som Déu. Quan hom aconsegueix viure la realitat pròpia i aliena globalment, integradorament, sense negar ni l'experiència de vida gratificant ni els conflictes, és quan podrà sentir-se portat per la pulsio de vida, la qual promou la recerca de qualsevol veritat que aparegui en el desenvolupament humà, individual i social. Hom pot cercar recursos interns i externs connectats amb la vida, acceptant els límits, les frustracions inevitables, responsabilitzant-se, des de l'amor i la confiança, de la superació dels mals dels quals el subjecte i la societat són responsables. Tot i el convenciment que mai no seran erradicats del tot.

III. LES UTOPIES EN L'ESGLÉSIA

Fins ací he intentat mostrar com des del punt de vista psicodinàmic les utopies sanes són creades per la vida mateixa. I com les utopies idealitzades tenen arrels en els conflictes psíquics. Així he intentat posar els fonaments a la segona part de l'enunciat: «en l'Església i per l'Església».

És clar que tots els membres de l'Església pertanyem a la «nostra» societat: fruïm i patim les seves vicissituds; estem amarats contínuament per totes les utopies que genera; hi ha força cristians a qui llur fe, més aviat feble, no els ha permès superar el desencís i el resentiment que crea. Però als cristians se'ns obre la possibilitat d'un esguard nou vers les realitats seculares i d'unes noves fites vers un horitzó definitiu més enllà d'aquest món. Les utopies cristianes, doncs, arreen en el nostre psiquisme, modelat per la nostra societat, però la fe i la confiança bàsica en la bondat de la vida, clau de volta de les utopies, reben saba nova i original de la força de l'Esperit, de l'experiència que fem de Jesús i del Pare, i de la concreta fraternitat universal que n'arrenca.

Si tota utopia comporta l'horitzó d'una situació ideal, en la utopia religiosa l'ideal adquireix sempre més relleu i radicalitat, amb més avantatges i desavantatges. La seva arrel última no és ja únicament la pulsio de vida humana, sinó la *vida de Déu*, el qual es presenta com la *utopia ideal realitzada*, valgui la redundància. Ell és el fonament de tota vida i de tota utopia. Per això, en vincular-se a Déu, les utopies religioses creadores i autèntiques tenen un sentit d'esperança més pro-

fund i són més radicals. Justament aquesta podria ser la raó per la qual algunes utopies religioses, i més en concret cristianes, han estat tan fecundes per a la humanitat. Han aportat uns valors i uns continguts d'igualtat fraterna, d'amor i d'esperança, fonamentals per a la història i el bon fer de la interrelació humana.

Però l'apel·lació a determinades representacions de Déu pot promoure utopies idealistes i absolutitzades que desvien del bon desenvolupament humà més encara que les utopies seculars. Àdhuc la seva capacitat de cremar les persones sembla més gran. La seva radicalitat, doncs, les pot convertir fàcilment en idealismes capaços de generar «cremades». Els fets semblen confirmar aquestes dues cares de les utopies religioses.

En la darrera part de l'article assenyalaré algunes característiques que podrien tenir actualment les utopies creadores en l'Església, sempre des de l'angle psicològic. Ara en canvi n'assenyalo uns aspectes idealitzats que poden cremar.

Utopia idealitzada de l'encarnació

Segurament l'eix entorn del qual giren les utopies idealitzades i «negatives» en l'Església és l'encarnació incorrectament compresa i viscuda. El desig que tenim d'una presència idealitzada de Déu en Jesús i en la seva Església queda frustrat davant la realitat del silenci de Déu i de la seva presència misteriosa en la història. En efecte, els cristians neixem en el desconcert. Dipositem la nostra fe i confiança bàsiques en Jesús i en el seu Pare, Déu. I heus ací que la manifestació de Déu en Jesús no sembla una manifestació «ideal», tal com ens podíem esperar d'un Déu totpoderós. L'encarnació, alhora que ens captiva i sedueix per la proximitat de la vida de Déu dins la nostra realitat humana, també ens desencisa i crema, pels nostres afanys de tenir un Déu a la mida dels nostres desigs. El Déu creador del cel i de la terra, el Déu ple de tendresa que ve a manifestar-nos el seu amor, resta tan amagat en la humanitat de Jesús, que la vida d'aquest acaba (aparentment) en desgràcia.

Quan Jesús se'n va, després que els apòstols feren l'experiència de la seva resurrecció, el seu Esperit congrega l'Església, comunitat de creients. La utopia de Jesús sobre l'amor incondicional a Déu per damunt de tot, als germans i a un mateix, guia l'espiritualitat de l'Església, nou cos i rostre visible de Crist. I de cop ens topem amb el fet que l'Església, des del seu començament, mostra unes realitats històriques que semblen desmentir les utopies que proclama. Així poden prendre cos el ressentiment i la decepció; sobretot si s'experimen-

ta en la pròpia pell la realitat humana de l'Església: autoritarismes, gelosies, envejes, prohibicions de drets humans etc. De manera que la crítica dels que se la miren des de fora plou sobre mullat, perquè projecten tal quantitat d'exigències sobrehumanes en l'Església i els seus membres, que la fan impossible, oi més quan a continuació presenten l'experiència dels fets. Així, els membres de l'Església sentim colpejades per dins i per fora les nostres expectatives idealitzades sobre la manifestació del Déu de Jesús en la seva Església. Segurament no copsem la profunditat de l'encarnació en l'Església, realitat humana, i per tant defectuosa i pecadora. Hom té dificultat a acceptar com a utopia autèntica la necessitat de conversió constant de l'Església. Es desitjaria que fos sempre manifestació palesa de Déu. I com que no és així, hi ha qui arrossega pel món la que podríem anomenar impotència i vergonya de la fe (una manera de viure la decepció, d'estar cremat). Hom espera de la religió, de la fe i de l'Església allò que aquestes no han donat ni potser no poden donar mai.

Psiquisme humà i utopia d'una fe pura

En analitzar els dinamismes psicològics on recolza i s'expressa la fe, recordo que quan Freud, Marx i alguns sociòlegs van fer la crítica de la religió des de les seves posicions científiques reduccionistes, els cristians ens vam sentir tocats. I la seguretat que ens donava la fe sobre la intervenció directa de Déu va trontollar. L'Església oficial, en conflicte amb la crítica científica, va col·lidir declaradament amb la psicologia. I els teòlegs van resoldre l'investida de la crítica de les ciències psicològiques i socials amb la distinció entre religió i fe: la fe és gratuïta i compromesa; la religió és funcional; els cristians hem de tendir clarament vers la fe gratuïta i no vers la utilitat de la religió. Així pensaven que quedava superada la funcionalitat de la religió i la fugida al cel. Aquesta nova utopia és perillosa. Al meu entendre, no té en compte que la fe és una relació de l'ésser humà amb Déu. De tota manera, ara, al cap dels anys, sembla que les aigües estiguin més tranquil·les. No s'està directament en contra de les ciències humanes, però freqüentment se les ignora, perquè destorben.

Que n'és de difícil acceptar fins a les darreres conseqüències l'encarnació de la fe en el psiquisme humà! Freqüentment se la vol ignorar, o se l'accepta només perquè no hi ha altre remei, esguardant-la sempre com a quelcom eminentment sospitos. Hom té por de la veritat. Tanmateix, al cap i a la fi, Déu es manifesta i es revela als éssers humans concrets que som i que ell ha creat. En els creients, els dinamismes psicològics conscients i inconscients interaccionen amb les di-

ferents representacions de Déu rebudes de la cultura, i amb l'acció del mateix Esperit. No podem prescindir de com es forma la representació mental de Déu en el món intern dels creients. Per altra banda, tampoc els psicòlegs no poden parlar de la fe d'una manera reduccionista. Des de la ciència no poden negar el que afirmem els creients: el Regne, la utopia cristiana, no és només un punt de referència mai no assolible que genera energies, sinó que ja és quelcom assolit, però encara per assumir. En Crist la utopia és ja realitat, les aspiracions més profundes de l'home tenen resposta: cel nou i terra nova. És obra de Déu acollida per l'home, la qual cosa la diferencia radicalment de les utopies prometeiques. I tanmateix, tampoc ningú no pot negar que apareixen idealitzacions religioses que, malgrat els seus noms cristians, han estat deformades per dinamismes psicològics fins al punt de ser poc religioses i poc cristianes.

La idealització religiosa: una fe ingènua, sense problemes?

La idealització religiosa té el seu origen en el narcisisme, pel qual es projecta en Déu i en les institucions i grups religiosos l'ideal que es voldria, fins al punt de reprimir i deixar de banda tot allò que pogués destorbar-lo. Alguns atribueixen tals poders intervencionistes a l'Esperit i a Déu que neguen qualsevol fissura o sentiment de revolta davant el silenci de Déu, perquè els trauria de la seva comoditat, i no fóra perfecte. Fàcilment amaguen les resistències conscients i inconscients, reals, en la vivència de la fe. Com diu també Vergote, hom prefereix creure que la bona voluntat suprimirà la pobresa del món, que l'amor resoldrà tots els conflictes socials, que la confiança en Déu suprimirà les malalties i els sofriments humans, que el veritable amor serà totalment desinteressat; i que si la gràcia de Déu és el que és, l'Església tindrà el dipòsit de la veritat i serà perfecta malgrat tot. Això dóna bona consciència i autoenganya, i a la llarga pot fer vana la fe i crear una aversió envers la utopia religiosa idealitzada. Els qui segueixen aquests camins no es cremen en primera instància ni es deprimeixen, perquè continuen idealitzant de manera acrítica l'experiència religiosa que tenen en l'àmbit personal, grupal i institucional. Aquestes idealitzacions poden instal·lar-se en qualsevol àmbit d'Església. Es donen pacíficament quan la religió es troba còmoda en el seu àmbit tancat, i fins i tot sectari. El moment de la veritat vindrà quan la màgia de l'omnipotència i l'esperança il·lusa de la perfecció personal o social es tornin evanescents davant la realitat concreta.

És sobradament conegut que hi ha una inadequació entre la crida a la fe religiosa i els psiquisme humà. Tot el que en aquest ajuda a

creure conté ensems una força que li és contrària, com queda palès en l'ambivalència de les motivacions. En elles arreula la fe, però es poden girar en contra de la fe, quan no són ateses. O també si les motivacions (la seguretat, la necessitat de ser estimat, la necessitat de sentit, la necessitat d'una ètica, etc.) troben altres camins de realització, la fe esdevé vana. A més, les utopies religioses que reclamen la perfecció contrasten amb el pecat i els límits personals. El desig d'omplir la distància entre l'experiència i l'objecte de la fe, Déu, es veu constantment frustrat. Tampoc no és fàcil compaginar l'afirmació de la pròpia autonomia amb la dependència de Déu. I avui hi ha molts cristians que en llur experiència de Déu i llur fe tenen sobretot la por d'alienar-se en la il·lusió. Així sotraguejats per tot això, i força conscients del que els passa, no saben com viure la fe d'una manera joiosa, i van pel món com cremats i escarnats de la seva fe. En tot cas desitgen una fe idíl·lica, ingènua, sense problemes. La realitat els diu que és massa complicada, que promet unes coses que no dona, i que ni els transforma personalment ni transforma la societat tal com voldrien. Aquestes realitats i resistències acompanyen en major o menor grau tots els cristians.

La idealització d'una fe sense «impureses» psicològiques

Curiosament, la crítica instaurada en el si de l'Església per la psicologia, en relació a la religió funcional, a l'experiència religiosa, a les motivacions psicològiques que ajuden a creure, a la possibilitat d'alienació en la il·lusió, ha provocat una altra mena de purisme en l'Església. En efecte, es té por de tornar a caure en errors anteriors. S'idealitza i es proposa una fe que superi totalment la religió: una fe pura, totalment gratuïta i desinteressada. Com si fos possible. Jo diria que tornem a caure en un nou angelisme, on el cos torna a ser imperfecte i dolent. En aquest cas, la impuresa no és sexual, sinó d'una altra índole. Així com abans el sexe era «impur» perquè provenia d'un cos considerat dolent i imperfecte, ara la «impuresa» també prové del cos, concretament de la psicologia humana interaccionant no ja amb la moral, sinó amb l'àmbit nuclear de la fe. Hom sospita de qualsevol espontaneïtat expressiva de la fe, sigui personal o popular. A tot arreu cerquem impureses psicològiques o interferències «religioses» que poden tacar la fe pura i convertir-la en religió (funcional). Es comenta que hi ha massa gent que ha fugit de la realitat humana ancorant-se en el cel i refugiant-se en Déu. Però, en realitat la crítica de la religió ha cremat l'espontaneïtat de la nostra fe. La vida de relació cal que sigui espontània, com també la de la fe. (No parlo de l'espontaneïtat

del caracterial o de l'ingenu). El purisme, l'angelisme consistiria ací a negar, d'alguna manera, que la fe es dóna sempre en un temps i un cos humà. I que s'empelta en les tendències i els dinamismes psicològics en què ha començat a viure, i en què actualments recolza i s'expressa. Potser oblidem que l'empelt té característiques pròpies (de roser, ametller...), però rep la seva saba de la soca borda: l'empelt solament floreix i fruita empeltat. Igualment la fe: només fruita empeltada en l'ésser humà tal com és. L'obsessió constant pel possible enterboliment de la fe per la realitat psicològica (o sociològica) humana pot provocar-ne una vivència amarga. Perquè sense el consentiment a allò humà, amb els seus desigs i el seu imaginari, no hi ha fe autènticament relacional, sinó una relació amb una representació abstracta de Déu, amb un saber sobre Déu.

Entre el crit ingenu de socors i de salvació i la convicció «serena» que Déu orientarà l'atzar de l'existència vers el bé, hi ha sempre continuïtat i discontinuïtat. Caldrà que l'ésser humà deixi brollar espontàniament els seus sentiments i les representacions que omplen la seva vida mental i la seva història i confrontar-los amb el missatge religiós tot integrant-los i purificant-los d'acord amb els continguts de la fe que hom abraça. Cal remodelar constantment les representacions mentals de si mateix, del món, dels altres i també de Déu. La fe, viscuda des de la confiança feta utopia no idealitzada, ve a ser com una teràpia continuada que millora les relacions amb un mateix, amb els altres i amb Déu, en una interacció constant, sense que per això hom tingui la sensació de perdre res del més pregon de si mateix, dels altres i de Déu. Això fa por, com fa por començar una teràpia i trobar-se amb la veritat de les relacions que hom estableix amb els altres. I tanmateix, el Déu manifestat en Jesús és el Déu de la humanitat i de la història. És ahir, avui i sempre. Cal que neixi, doncs, una segona ingenuïtat, atenta, amb joia, a la contínua manifestació i creació de la vida, i a la constant i nova revelació de Déu en la vida i en l'Església, més enllà dels noms que li donem i de les relacions amb Ell que els nostres desigs voldrien implantar: Déu està més enllà i més ençà. Haurem d'acceptar, també, que ens acompanyaran, com a suport d'aquestes relacions, els models primordials de relacions que haurem anat establint des de la nostra vinguda al món, especialment les que hàgim tingut amb els pares i les figures de recolzament. La qual cosa no invalida la nostra relació de fe amb Déu, sinó que hi dóna vida i sentit humans. Caldrà viure la fe despullada d'idealitzacions.

Dissociació psicològica i dualismes

Hem vist abans que moltes de les utopies idealistes capaces de cremar la gent es generen perquè hom dissocia la vida i la mort, el bo i el dolent, el bé i el mal, la veritat i la mentida. L'Església hi afegeix la dificultat que acabem de veure de reconciliar el diví i l'humà, la «gràcia» i el pecat, l'esperit i el cos, el cel i la terra; en definitiva, Déu i l'home. De forma que l'Església ha tingut la temptació constant de deixar-se portar pel dualisme i la dissociació. Aquestes parcialitzacions han provocat una sèrie d'utopies que han envaït des de la teologia i l'estructura institucional a la moral cristiana, on han predominat les ansietats persecutòries enfront de l'enemic (món, dimoni, carn; càstig, condemna), per damunt de les ansietats més vinculades a l'amor que responsabilitza i que promou la reparació i la reconciliació en la línia de l'autèntica utopia evangèlica. Aquesta té com a punt de mira la unió paulatina de l'home amb Déu i dels homes entre ells, fets germans des de Déu, encara que, com deia Pau del seguiment de Crist, mai no s'assoleixi.

Qualsevol d'aquests dualismes i dissociacions pot cremar la gent que fa l'experiència madura de la realitat en la seva globalitat i complexitat, tan rica i plena de vida. Ja que no ens podem estendre, n'assenyalo només un, que uneix diversos aspectes: el dualisme cos-esperit, lligat amb dolent i bo, mal i bé. És una utopia que ens acompanya des de Plató i els estoics. I que encara actualment crema, aparta de l'Església oficial i fa anar per lliure. A no ser que s'arribi a acceptar per raons no clares la sospita radical sobre el món, sobre el cos humà i sobre la sexualitat. Amb aquesta mena de model angèlic i autoritari, el millor semblaria a voltes no tenir cos, ni capacitat d'estimar sexualment. Quanta gent cremada abans i ara per les normatives de l'Església oficial en l'àmbit matrimonial! Quants legisladors i moralistes han volgut oblidar els seus conflictes sexuals, projectant en les lleis les seves utopies i imposant càrregues als altres en nom de Déu! Fóra bo que els celibataris indaguéssim sobre la nostra enveja i frustració. Al meu entendre, a més, els promotors de l'angelisme van contra Déu: és Ell qui ha creat els humans. Si el model de vida cristiana és l'àngel, no calia que Déu ens creés, ni que vingués Jesucrist. En canvi, des de l'encarnació, Déu ha apostat absolutament per l'ésser humà. Encara que la teologia, la moral i la pastoral volen ser obertes, l'Església no té resolta la integració, en l'amor i la vida, de tota la veritat i la realitat de la sexualitat. Les ciències humanes i antropològiques poden ajudar a indagar la veritat i el valor tant de la sexualitat matrimonial com de la celibatària.

Una de les dissociacions que ha fet més mal a l'Església és la disso-

ciació entre l'amor i l'odi. S'ha parlat molt d'amor, idealitzant-lo verbalment. Però s'ha utilitzat massa l'odi per provocar la por. I molts vegades s'ha produït, per reacció, un odi inconscient —o conscient— contra la mateixa Església i contra el seu missatge. La utopia de la por és una de les que ha fet més mal a l'Església, ha cremat més gent i encara la crema. L'amenaça del càstig, el poder en nom del que sigui i que sotmet, els anatemes, s'han considerat freqüentment com a lligam de la unitat i com a dinamisme fonamental de salvació. L'amenaça, la guerra cruenta o freda, la lluita entre enemics, la por al càstig, poden mantenir durant un temps la vinya, però no gaire. Veure la palla a l'ull de l'altre, carregar farcells pesats o condemnar, està molt unit a la idealització narcisista que utilitza massa l'odi en la relació amb els altres i amb si mateix. Hom queda tancat dins del que ell considera ideal. Com si no fos veritat que l'amor i l'odi viuen plegats en l'ésser humà. Sant Pau diu que l'odi solament es pot vèncer amb l'amor al seu costat, el mal solament es pot vèncer amb el bé (Rom 12,21).

Pluralisme i utopia de la unitat. La por i el poder

Per tot el que he anat dient, es pot veure que són les utopies idealistes, fruit de dissociacions i de veritats parcials, les que poden ser ferment que cremi les persones. Abans d'acabar en voldria assenyalar una altra que presenta avui una dificultat particular. Em refereixo a la necessària unitat de pensament i d'experiència en l'Església a fi d'aconseguir la identitat cristiana i catòlica ben clarament. No puc entrar en el que té de veritat aquest problema, que segurament és molt. Em toca parlar del que pot cremar. Els camins per arribar a Déu són molts, i en tot cas originals per a cada persona. No diguem els camins per arribar a la veritat. La vida creada per Déu no s'exhaureix en una manera de viure, personal o grupal. Es comencen a complicar les coses quan aquestes diferències porten a la idealització d'uns camins i a l'exclusió d'uns altres, igualment vàlids per a recercar i expressar la veritat, la vida humana i la vida de Déu. Dretes i esquerres, conservadors i progressistes, fomentadors de la llibertat i de la socialització, ens equivoquem quan absolutitzem el nostre punt de vista. Curiosament, l'atacament dels blocs capitalistes i comunistes ens diu que la humanitat avançarà alhora per la integració de tots els valors comuns i el respecte a les diferències.

El pluralisme és sa. Creuria que cadascú i cada àmbit d'Església pot lluitar per un ideal dins la mateixa Església. Adonant-se, però, dels seus límits, i essent ferment crític. Alhora cal també estar oberts

a la crítica com el publicà de l'evangeli. Tots som pecadors i tots tenim veritats parcials. Ningú no té la veritat del tot. Ni l'Església exhaureix la recerca de la veritat a la terra. A nosaltres ens toca veure la vida plural i reconciliar-la des de l'amor, en la mesura possible. Reconciliar, doncs, els dualismes i els pluralismes fragmentaris, la qual cosa suposa no portar l'aigua al propi molí i restar obert a tota deua d'aigua saludable. A voltes, els elements presidencials de l'Església, «units» a Déu, volem imposar la nostra veritat. Hi ha gent que «passa» de l'Església perquè aquesta (l'Església oficial) imposa la utopia idealista de creure que la veritat —teològica, moral...— està ja definida per sempre. Cap persona en l'Església i en el món no té el monopoli de la vida, de la veritat, i per tant tampoc no el té de la manera d'estimar (l'amor sempre és fruit de —i servei a— la vida i la veritat). En nom de la necessària unitat no es poden imposar una veritat unitària ni uns comportaments relacionals i amorosos unitaris. La recerca de la veritat és sempre plural i complexa. A voltes sembla com si l'Església frenés contínuament l'empenta de la vida.

Voldria assenyalar, per últim, que el senyal d'autenticitat de les utopies cristianes dependrà del tipus d'ansietats que desvetllin. Si són de responsabilitat, serenitat, amor, etc., aniran per bon camí. Si provoquen ansietats i culpes persecutòries, fàcilment seran utopies idealitzades i amb capacitat de cremar la gent.

IV. CONCLUSIONS: ALGUNS TRETS DE LA UTOPIA CRISTIANA, AVUI

En acabar tinc la impressió d'incompletesa. Hauria de precisar molt més. Però aquestes línies les considero com a suggeriments d'uns temes que caldria aprofundir. De tota manera, la necessitat d'utopies creadores i madures en l'Església és clara. He assenyalat idealitzacions. Ara vull acabar indicant alguns camins que al meu entendre haurien de recórrer en l'Església d'avui les utopies autèntiques i creadores.

1. Avui, potser més que mai, les utopies evangèliques s'haurien de situar clarament al cantó de la vida i de l'amor, no de la mort i l'odi. Haurien d'apostar al més clarament possible per la vida, i ajudar a viure. Haurien de tenir com a fonament la confiança bàsica en la vida (i en la humanitat) i la satisfacció global (felicitat, joia). I això s'hauria de fer palès tant dins del cor dels cristians (que és on habiten l'amor i l'odi) com en l'àmbit institucional i comunitari.

2. La utopia cristiana avui hauria de suposar, també, una restructuració de la identificació amb Jesucrist (la seva experiència de Déu i dels éssers humans). D'una banda, redescobrint allò que de més pre-

gon i perenne té l'evangeli; de l'altra, impulsant allò que té de novetat, creadora d'expressió simbòlica i amorosa, quan se'l vincula a la vida concreta del nostre món. L'amor a la vida de Déu i de la humanitat, tal com la descobrim en la nostra història i en les realitats contemporànies, pot fer rellegir l'evangeli del costat de la vida, sense massa por a les veritats noves que descobrim els éssers humans. La identificació amb Jesucrist —i l'escolta del seu Esperit, present en el nostre ésser més pregon—, alhora que afermarà la identitat personal, la restructurarà constantment. Llavors podrà funcionar com a principi d'elaboració, crític i creador, capaç de ser inclusiu i d'integrar l'eventual fragmentació i complexitat de les informacions sobre la vida que sorgeixen arreu, partint de la reconciliació de totes les dualitats (cos-esperit, terra-cel, món-convent, Déu-homes, etc.), i no pas utilitzant les diferències per a confondre les diferents identitats.

3. El sistema de creences i valors provinent de tot el que anem dient hauria de ser prou ampli per permetre a les creences i als valors (i precisament a partir de la seva funció), de ser oberts i sensibles als nous esdeveniments, però restant sempre, tanmateix, fidels a ells mateixos. És a dir, sense perdre la seva pròpia identitat (base d'uns objectes bons internalitzats: pares, Déu, Jesús), aquests valors haurien de ser compatibles amb continguts i actituds nous i variats, capaços de renovar-se contínuament, com la vida, i superadors de les normatives rígides, del super-jo rígid, perfeccionista i promotor de la por i la repressió. En el fons, caldria una fidelitat a les tradicions espirituals (i a les «tradicions vives» més primerenques d'un mateix, a la pròpia identitat) i una atenció oberta a la sensibilitat actual (als nous trets de la pròpia identitat personal en evolució). La utopia cristiana ha de cercar de discernir els diferents esperits que agiten la nostra època, però ha d'incloure valors com la llibertat, la justícia, la participació democràtica en els processos de decisió, la pau que es tradueix en amor i respecte als altres, etc. Ha de comportar la recerca d'una nova moral. I ha d'incloure la capacitat de diàleg a l'interior de l'Església que, entre altres coses, permeti revalidar l'autoritat en base a la competència personal, la lògica dels arguments i l'exemplaritat del comportament.

4. La utopia cristiana comporta, avui, capacitat de recerca del misteri més profund de la vida humana. Integrar les mediacions (científiques, sociològiques, psicològiques, antropològiques, filosòfiques, comunitàries, institucionals, etc.) amb el misteri de Déu en les nostres vides i en la història. La qual cosa suposa una veritable capacitat de perforar les capes de la realitat psíquica i de la realitat en general, i alhora acceptar la no omnipotència, i el sentit del misteri inclòs en la vida quotidiana i en la realitat tota. Descobrir la sacramentalitat de tota la vida, contemplar-la i cercar les seves arrels i la seva consistència,

Déu. Hom ha de ser capaç d'apassionar-se encara més per la vida i pels seus últims orígens i horitzons, que aboquen a Déu. I cercar el Regne de Déu en la vida diària abans de construir-lo (ascesi per a reconciliar-se amb el silenci de Déu, l'inefable).

5. És a partir d'això que he dit que la veritable i constant utopia cristiana pot consistir en la capacitat d'entrar dins d'un mateix, dins dels altres i dins de les coses, per a captar-ne la seva dimensió de veritat. Això, alhora que produeix la satisfacció constant de sentir-se viu tant en el més ample sentit del terme com en el més concret, quotidià i personal, produeix també dolor, perquè hom descobreix tot allò que dificulta, tot allò que hom ha de perdre, tot allò que hom ha de fer per a reparar la pèrdua de les diferents fites de la utopia amb nova vitalitat. L'experiència de carència i de finitud i la seva acceptació, que fa lluitar contra els narcisismes omnipotents, porten a l'obertura a l'altre com a donador de vida, alhora que comprometen en favor de la fraternitat humana; porten al no ressentiment contra la vida i a la capacitat de perdonar sempre, com a música de fons; a estar integrats i compromesos en favor de la justícia en la realitat de les comunitats humanes més properes i domèstiques, en les comunitats nacionals i internacionals; a estimar les institucions indispensables del nostre temps, sense instal·lar-s'hi, ben conscients que tota institució té aspectes de vida i de mort que cal revisar.

UN CAS D'INCOMPRESIÓ DE L'ESTRUCTURA ECLESIASTICA: MOSSÈN JOAN ALSINA

JOAQUIM PLA

A la diòcesi de Santiago de Xile i a la de Girona s'ha tornat a obrir el cas de mossèn Joan Alsina i Hurtós, capellà gironí, assassinat a la capital xilena el dia 19 de setembre de 1973, durant el cop d'estat del general Pinochet, per membres de les forces armades. En concret, s'ha sabut darrerament que un capità —ara coronel— i un soldat van traslladar en Joan fins a un pont sobre el riu Maponcho («El Puente Bulnes»), que travessa la ciutat de Santiago; i que, allí el soldat va executar en Joan per ordre del capità.

Una mort heroica i exemplarment cristiana

Aquest soldat —que roman a l'anonimat per raons evidents de seguretat— ha explicat els detalls de l'execució a un capellà gironí, mossèn Miquel Jordà. De la seva explicació es dedueix que la mort de mossèn Joan Alsina va ser una mort *heroica*, la qual cosa contraduï algunes versions que corrien i deien que va morir en un enfrontament armat amb l'exèrcit, o que va ser executat perquè havia disparat contra els soldats. També, de retop, corregeix la versió que en Joan era militant del MIR o d'alguna organització marxista.

He dit que va ser una mort heroica. I hauria d'haver afegit, tot seguit, *exemplarment cristiana*. El soldat explica que, quan feien el viatge, en Joan callava i reflexionava. Sabia perfectament que l'anaven a matar. Algú li havia dit que els detinguts a l'Institut «Barros Arana» de la capital xilena eren candidats segurs a l'execució, ja que els soldats que els custodiaven anaven sense emmascarar, és a dir, que no tenien cap por de ser reconeguts. Van baixar del vehicle. El soldat va voler embenar els ulls d'en Joan. I ell s'hi va negar. El soldat explica que en Joan li va dir que no calia: que no tenia res de què acusar-se, i que el volia veure quan li disparés, per mor de poder-lo perdonar. El soldat diu que això el va impressionar. Continua dient que en Joan es va posar la mà al pit i va moure els llavis, com si pregués, tot mirant-

lo als ulls. El soldat es va posar nerviós i, en comptes de disparar-li un tret de pistola, va engegar contra ell la seva metrallera, de dalt a baix. I acaba l'explicació dient que mai no oblidarà la darrera mirada que li va adreçar en Joan, i les paraules que deia al moment de caure: «Padre, perdónale». Pel que ell mateix diu, aquest soldat executava unes quantes persones cada dia. Però el cas d'en Joan el va impressionar, i no l'ha pogut oblidar. I és per això que s'ha vist impulsat a explicar el que realment va passar.

El cas de mossèn Joan Alsina, capellà gironí, fill de Castelló d'Empúries, com jo, va ser tractat a les pàgines de QUADERNS DE PAS-TORAL, n. 27 (1973), pp. 609-618, arran d'un manuscrit trobat a la seva tauleta de nit, després de la seva mort. Un manuscrit redactat després del cop d'estat, quan en Joan ja temia per la seva vida. Un manuscrit lúcid i pregonament cristià, que ha ajudat moltes persones en el seu itinerari de fe.

Per altra part, en els mesos posteriors al cop d'estat del general Pinochet, va aparèixer a Catalunya un llibre sobre Xile, escrit per l'Ignasi Pujadas, i que duia per títol: «Joan Alsina, Xile al Cor». Aquest llibre —un bon llibre, per moltes raons— pecava de partidista. Prenia postura decidida pel govern d'Unidad Popular de Salvador Allende i pels assaigs esquerrans que s'havien realitzat a Xile (MIR, Cristianos por el Socialismo...). Això va crear el dubte de si en Joan no seria d'alguna d'aquestes formacions d'esquerra. A més, es va començar a difondre la versió que en Joan havia abandonat al sacerdoci i que havia mort en un enfrontament amb els militars. Aquesta versió va ser abonada per alguna associació catòlica de casa nostra, el nom de la qual callo per prudència i per no fer un mullader innecessari.

La institució eclesiàstica, qüestionada

Les declaracions d'aquest soldat han confirmat el que molts ja intuïem i defensàvem: que en Joan sempre va ser i sentir-se capellà (tot i que cercava camins nous de ministeri, com molts de nosaltres, en aquells anys postconciliars); que la seva mort va ser el resultat de la seva actitud pregonament cristiana, conseqüent fins a la fi; i que, en aquells moments difícils, no va trobar el suport i l'ajuda necessàries en la institució eclesiàstica que l'acollia: l'arxidiòcesi de Santiago de Xile.

Sobre aquest punt, voldria dir algunes coses. En un excel·lent article, aparegut a «La Vanguardia» (10 d'octubre), en Jaume Lorés ja insinua el que jo considero una de les claus de l'afer: la hipocresia i la crueltat de la mateixa institució eclesiàstica a l'hora de defensar aquells membres que li resulten incòmodes.

He estat fa ben poc a Santiago de Xile i puc donar fe que els organismes diocesans se senten incòmodes davant el cas de mossèn Joan Alsina. Aquell setembre fosc de l'any 1973, tret d'alguna excepció digna de mèrit, se'n van desentendre, per un cúmul de circumstàncies deplorables. En Joan havia acabat el seu contracte amb l'arxidiòcesi. Havia optat per un treball civil. Segurament que simpatitzava amb els nous aires que es vivien a Xile, a partir del govern d'Unidad Popular de Salvador Allende. Feia de consiliari en grups del *Movimiento Obrero de Acción Católica (MOAC)*, no gaire ben vist per una part de l'estructura eclesiàstica... Tot va fer que, en aquells moments, no constessin ni el seu nom ni la seva condició de capellà a les llistes de la Cúria. I així l'arxidiòcesi se'n va desentendre «de facto». Només un Vicari episcopal de Zona el va acollir a casa seva i a treballar pastoralment a la zona. Va ser ell qui li va aconsellar que s'amagués, en aquells moments conflictius. Però en Joan no en va fer cas, perquè —va dir-li— ell no tenia res de què amagar-se i havia d'estar al costat dels companys que sofrien.

I ara, la institució eclesiàstica se sent incòmoda (i acusada?) davant uns fets nous que desenterren el cas i li donen una nova dimensió.

Jo vaig sentir com una personalitat xilena —i no diré qui era— manifestava que el nou arquebisbe de Santiago deia, amb aire un xic amoïnat: «Ara torna a sortir el cas del pare Joan Alsina. No el podríem enterrar d'una vegada?».

Però els morts per una causa, les morts heroïques, no moren mai del tot. I en aquests moments en què al Sínode de Roma es parla de la figura i de la missió del capellà, resulta que la institució eclesiàstica de Santiago de Xile no es pot treure del damunt la figura i l'actitud d'un capellà que va morir màrtir d'una causa noble, víctima de l'odi d'un estament, el militar, i d'un company capellà (aquest, capellà militar d'origen espanyol), que va impulsar el capità a ordenar l'execució de mossèn Joan Alsina amb unes paraules impensables en boca d'un eclesiàstic: «O le matas tú, o te matará él a ti».

Sovint la institució eclesiàstica és cruel i inhumana. Ha quedat demostrat a bastament, a casa nostra, amb tot el que va passar a la nostra guerra civil i els anys que la van seguir.

A Xile, em van comunicar l'aparició imminent d'una nova biografia d'en Joan Alsina, editada pel MOAC. En aquest llibre es reivindicava la memòria i l'actitud sacerdotal d'un capellà, company meu, que crec que hauria de ser un model a proposar en la perspectiva dels capellans de l'any dos mil. Espero amb candeletes que me l'enviïn.

CRISTIANISME DE MINORIES

JOAN ESTRUCH

Per formació (o de-formació) professional, m'és enormement difícil parlar de les coses mirant d'explicar com em sembla que caldria que fossin. Més aviat tendeixo a parlar-ne mirant de dir com són (o com em sembla que són). Aquesta distinció entre les coses tal com són i les coses tal com caldria (o com m'agradaria) que fossin és important en aquest cas, ja que significa que parlaré del caràcter minoritari del cristianisme a la nostra societat sense entrar per res en la consideració de si el cristianisme hauria de ser una minoria, o si és bo que ho sigui. El que faré és més aviat partir de la constatació que aquí i avui, a casa nostra i en el nostre temps, el cristianisme és minoritari, independentment del fet que això ens agradi o no. En parlar, doncs, d'un cristianisme de minories no em situo pas en el nivell d'allò que hauria de ser o que caldria que fos, ni en el nivell d'allò que m'agradaria o em desagradaria, sinó en el nivell d'allò que em sembla que és un fet real.

Una situació de minoria: comportaments i models culturals

Fa prop de vint-i-cinc anys, Karl Rahner parlava ja d'aquest caràcter minoritari que el cristianisme estava assumint novament, a Europa sobretot, i per tal de referir-s'hi utilitzava aquella antiga expressió de *la diàspora*. Deia Rahner que els cristians estàvem probablement abocats a viure novament en una situació de diàspora: seriem pocs, no majoritaris, dispersos enmig de la societat, sense formar grups homogenis i compactes, i sense tenir poder. Efectivament, aquesta semblaria que és avui la situació a casa nostra: pocs i dispersos. Som minoria.

Una situació de minoria, però, tant es manifesta en les *maneres de fer* com en les *maneres de pensar*; s'observa en els comportaments i les pràctiques, però també en els models culturals. Habitualment tendim a fixar-nos més en la primera de les dues dimensions, perquè és més visible, més fàcil de quantificar i de mesurar. Jo proposaria, en canvi, que ens centréssim en la segona, que és segurament la més important, i, en definitiva, la causa de la primera. Les xifres poden ser

un cert indicador del caràcter minoritari del cristianisme actual, però tenen tan sols un interès molt relatiu. El fet realment significatiu és més aviat que el món cultural que ens envolta i en el qual estem immersos és un món bàsicament no cristià, és a dir, un món no orientat ni presidit pel cristianisme. La cultura dominant, avui i aquí, no és una cultura cristiana.

En aquest sentit, no em sembla concretament que tingui especial interès saber amb exactitud quin és el percentatge de la població catalana que va habitualment a missa els diumenges. Ni la proporció dels qui es consideren i es declaren cristians. Ni tan sols és especialment interessant esbrinar i calcular quina és la importància que té, per exemple, la informació religiosa als mitjans de comunicació, o a l'escola. Tots aquests aspectes convé tenir-los en compte, però sabent que no són en darrer terme sinó conseqüències, més que no pas causes, de l'actual situació minoritària del cristianisme. És sobretot en les maneres de pensar, és des del punt de vista cultural, que la situació fa que es pugui parlar, per al cristianisme, de l'existència d'uns «temps difícils».

El cristianisme no forma part de les «evidències col·lectives»

Afirmar que des d'un punt de vista cultural el cristianisme és avui minoritari al nostre país, significa que no forma part (o que ja no forma part) d'allò que podríem anomenar les «evidències col·lectives» de la nostra societat. O dit d'una altra manera, que el cristianisme no entra dins el marc d'allò que a la nostra societat queda definit com a «normal». Miraré, a través d'uns exemples, d'il·lustrar què vull dir en afirmar que el cristianisme no forma part d'allò que la nostra societat defineix com a «normal». Es consideraria perfectament «normal», per exemple, que un presentador de televisió digués que abans del programa necessita mitja hora de relaxació; si digués, en canvi, que abans del programa necessita fer mitja hora de pregària, la gent tendiria a posar uns ulls com a taronges. Es consideraria «normal» que una parella, per exemple, parli del fill que està esperant com a fill desitjat, o bé com a fill inesperat i no previst; però és considerat cada vegada menys «normal» que algú parli de tenir tots els fills que Déu vulgui enviar-li. (Fixeu-vos, si us plau, que la paraula «normal» la poso sempre entre cometes; recordo que no estic fent valoracions, sinó constatacions.) Darrer exemple, d'entre molts altres possibles: la nostra societat tendirà a trobar «normal» que algú expliqui que arrossega un cert complex d'inferioritat, el qual el fa reaccionar agressivament, o bé fa que a vegades es comporti de manera neuròtica. L'ús

d'aquests termes tècnics i relativament complicats no és cap obstacle per a la «normalitat» de l'explicació, cosa que probablement no passaria, en canvi, si aquesta persona digués que la causa de les seves dificultats rau en el pecat, i es confessés pecadora en comptes de confessar-se neuròtica.

Així doncs, parlar de les «evidències col·lectives» de la nostra societat és parlar d'allò que col·lectivament hom tendeix a considerar evident i «normal». I el fet és que, aquí i avui, les afirmacions de la fe cristiana en general no formen part d'aquestes evidències ni d'aquesta «normalitat».

I això és precisament el que vol dir la fórmula «*cristianisme de minories*»: vol dir que el cristià té unes creences, unes conviccions, unes maneres de pensar que no coincideixen amb aquelles que té la majoria i a les quals aquesta mateixa majoria, pel fet de ser majoria, tendeix a adjudicar l'etiqueta de «normals».

Algunes característiques de la cultura actual

Arribats a aquest punt, podríem fer ara l'exercici invers: mirar de veure alguns dels trets culturals característics d'allò que la nostra societat tendeix a definir com a «normal», i que, per tant, formen part de les evidències col·lectives i de la cultura dominant, comprovant de quina manera situen de retruc el cristianisme en una posició culturalment minoritària. (No es tracta, certament, de fer-ne un catàleg exhaustiu, ni tan sols és segur que siguin els trets més importants de tots: però em sembla que són unes característiques prou significatives.)

1. En primer lloc, a la nostra societat generalment es tendeix a considerar que allò que és *veritat* ha de ser per força intel·ligible, ha de ser tangible, i ha de ser verificable. La «síndrome de Tomàs», en podríem dir: només és veritat allò que es pot tocar, allò que és a tocar. I enfront d'aquell «benaurats els qui creuran sense haver vist», s'imposa més aviat un «desgraciats els qui creuen sense haver tocat, perquè veuen visions».

I si la mentalitat científico-tècnica dominant fa que es consideri sinònim de veritat allò que es pot tocar, comprovar, i entendre amb la raó, això per força col·loca el cristianisme en una posició minoritària, perquè el cristià té totes les seves veritats fonamentals no pas en allò que és tangible i verificable, ans precisament en allò que no es pot verificar ni demostrar. No partim d'una situació en la qual puguem encetar el *Credo* tot dient: «Està científicament demostrat que hi ha un Déu totpoderós..., està científicament demostrat que Jesu-

crist és el seu fill unigènit...» No; res de tot això no està científicament demostrat. Per tant, es dirà des de la cultura dominant, com que no està científicament demostrat, no és veritat. I enfront d'això no podem sinó anar repetint: crec..., crec, és a dir, me'n refio, per acabar el mateix Credo amb un darrer verb que és: espero.

2. A la nostra societat, cada vegada més el criteri que es fa servir per actuar, per comportar-se, fins i tot per jutjar els altres, és el criteri de la *utilitat* i de l'*eficàcia*. La primera pregunta que tendeix a sorgir en gairebé qualsevol situació és aquesta: i això de què em serveix?, quin partit o quin profit en podré treure? Tant si es tracta d'objectes materials, de béns o de productes, com si es tracta de realitats no materials, el criteri utilitari és el que sol imposar-se.

I altra vegada, igual que en el cas anterior, el cristianisme torna a quedar, segons aquest criteri, en posició desavantatjosa. Quin partit en trec de ser cristià? Si la pregunta és aquesta, malament rai. Allí on imperen la utilitat i l'eficàcia, la *gratuitat* del cristianisme sembla injustificada i esdevé difícilment comprensible.

3. Segurament, i també cada vegada més, la nostra societat es caracteritza (o diu que es caracteritza, o es voldria caracteritzar) per la defensa dels valors del *pluralisme* i la *tolerància*. La nostra vol ser una societat plural i tolerant. I en aquest cas no em sembla pas que sigui qüestió que els cristians ens hi girem d'esquena; ni que puguem enyorar antigues situacions històriques d'intolerància i de fanatisme, per molt que possiblement aleshores més aviat haguéssim portat les de guanyar.

Però el fet és que un context tolerant i pluralista acaba conduint, d'una manera gairebé imperceptible, a un cert relativisme. Fins al punt que, en definitiva, tot allò que afecta les anomenades qüestions de consciència, tendeix a ésser considerat a la nostra societat com a relatiu. I en la mesura que és relatiu esdevé matèria opinable, depèn de cadascú, i acaba essent una pura qüestió de gustos. Aquest «tot depèn», i «que cadascú opini el que vulgui», no és sinó la conseqüència lògica final d'una situació que valora el pluralisme i la tolerància. Però alhora no és menys cert que un cristià difícilment pot renunciar a afirmar l'existència d'uns criteris i d'uns principis *absoluts*. I no és fàcil, avui, aquest reconeixement de l'absolut, sense relativismes però alhora sense intoleràncies.

4. Un altre dels valors enaltits i proclamats per la nostra societat és el de l'*autonomia* personal. Es considera que tot allò que va a favor de la llibertat, la creativitat, l'espontaneïtat i la independència va també a favor de la persona. I implícitament es considera que va contra la persona tot allò que no afavoreixi aquests suposats valors, d'al-

tra banda sovint no definits, o definits d'una manera prou ambigua. La dependència fóra indicatiu d'infantilisme, la independència de maduresa.

Sembla evident que, com a mínim sense una explicació més afina-da de cadascuna d'aquestes nocions, ha de fer culturalment mal a les orelles tota afirmació en el sentit que la relació de la persona amb Déu és, al cap i a la fi, una relació i un lligam de *dependència*. Tam-poc en aquest cas la postura del cristià no acaba pas d'encaixar en els models culturals avui dominants.

5. Potser un dels trets més fonamentals de la nostra societat és la voluntat —que acaba esdevenint necessitat— de poder disposar de tot, i de seguida. Tan sols la capacitat d'*adquisició immediata* sembla proporcionar satisfacció. Paradoxalment, si fa un instant semblava que es volia fugir de l'infantilisme que aparentment suposaven la depen-dència i la manca d'autonomia, ens trobem ara amb una mena d'ego-centrisme típicament infantil: l'egocentrisme de l'infant que tot ho vol per a ell, i que ho vol de seguida. La societat de consum és una socie-tat presidida per l'afany de possessió: es tracta de tenir, i de tenir com més millor, i com més aviat millor.

En un context així, quin sentit tenen nocions com les de renúncia, abnegació, o fins i tot fidelitat? No sols són nocions que no lliguen amb els esquemes culturals dominants: són valors que es contradueixen amb aquest afany de tenir, de posseir i de consumir. No són nocions que apareguin com a veritables o com a falses, ans més aviat, en una societat com la nostra, com a ridícules, per absurdes.

6. Però en els fons, potser tot plegat no és tan nou com això. Pot-ser no és, en definitiva, sinó un nou episodi del vell desig humà de suprimir *els límits*, de no veure's entrebancat per cap limitació ni per cap obstacle. El desig de l'home d'arribar a tenir-ho tot, de suprimir qualsevol límit i d'arribar, ell solet, a l'infinit. I dic que aquest desig no és nou, perquè és ja el mateix desig (ni que el llenguatge per explicar-ho sigui diferent) de l'empresa de construcció de la torre de Babel: voluntat d'arribar, valent-se només dels propis mitjans, a l'infinit, a la superació de qualsevol límit.

Al mateix temps, però, la història humana és sempre la història d'un home que viu emmarcat dins els seus propis límits: per continuar amb imatges de l'antic testament, l'Aliança que Déu pacta amb el seu po-ble va precisament acompanyada del Decàleg, que li marca els límits que no ha de saltar-se. I el primer exemple de tots és òbviament el d'Adam i Eva, on el do de la creació va igualment acompanyat de la fixació d'un límit, que l'home, en canvi, no voldrà respectar: la vo-luntat de tastar la fruita de l'arbre del coneixement suposa aquest mateix desig de saltar-se tots els límits.

La relació de l'home amb Déu suposa sempre, en aquest sentit, una acceptació dels límits. I, per consegüent, en una societat en la qual allò que es predica com a model i com a ideal és la voluntat de suprimir-los tots, el cristianisme necessàriament ha d'aparèixer com a defensor d'uns criteris que no són els dominants ni els majoritaris: es troba, doncs, en situació de minoria.

Diverses reaccions possibles

Així doncs, el cristianisme es troba avui i aquí en una societat en la qual culturalment ocupa una posició minoritària, perquè no representa ni encarna els valors culturals dominants.

Davant aquesta situació hi caben diversos tipus de reaccions possibles, que molt esquemàticament es podrien sintetitzar en els següents:

1. Una primera possibilitat fóra la de la minoria que pren real consciència de la seva situació minoritària i que, enfront de la cultura dominant, intenta *resistir*.

La resistència, i fins i tot segons com el resistencialisme, té moltes virtuts, i en alguns moments pot esdevenir una reacció necessària. Els catalans no cal pas que anem gaire lluny —ni en l'espai ni en el temps— per trobar-ne exemples prou il·lustratius. En un context estrictament religiós, però, el possible perill de la minoria conscient i resistent acaba essent en perill del ghetto: el perill de posar-se exclusivament a la defensiva, de viure aïllat de la resta de la societat, i de tancar-se. És, en d'altres paraules, el perill de la secta religiosa. O, si volem fer servir les categories de la «interioritat» i la «solidaritat», el perill d'aquesta minoria que no fa altra cosa que resistir fóra el perill d'oblidar la dimensió de la solidaritat i de no vetllar més que per la interioritat.

2. A l'extrem oposat hi hauria, per tant, el perill d'una solidaritat no acompanyada simultàniament de la interioritat. És a dir, la reacció de la minoria que opta per no voler-se distingir de la majoria, que s'hi adapta plenament i que, en adaptar-s'hi, *claudica*.

Aquesta fóra més aviat la situació del que no vol acceptar amb realisme el fet de ser una minoria, de comportar-se com a tal. Situació que pot desembocar en la voluntat de no distingir-se d'allò que està de moda, d'allò que són els esquemes culturals dominants, amb el perill d'acabar sacrificant-hi les pròpies conviccions. No sempre ni sistemàticament ha d'haver-hi solidaritat pel damunt de tot: com diu sant Pau, hi ha obres de les quals no ens hem de fer solidaris, sinó que el que cal és denunciar-les. I això és justament el que una minoria ha de saber fer, amb un esforç de crítica, o de discerniment. Així doncs, el perill de la minoria sense voluntat de resistència fóra el de renun-

ciar a la possibilitat de denúncia, i de solidaritzar-se amb tot allò que és majoritari, amb tot el que constitueix la cultura dominant.

3. En darrer terme, l'alternativa entre aquesta doble reacció i davant aquest doble perill tampoc no representa cap novetat històrica. La situació minoritària possiblement fa que es plantegi amb major agudesesa, però, en definitiva, l'alternativa és la de sempre. No interioritat o solidaritat, sinó interioritat i solidaritat. La pregunta es pot fer de maneres molt diverses, i la resposta acaba essent sempre la mateixa: interioritat o solidaritat?, acció o contemplació?, mística o ascètica?: Marta o Maria?

Aquests interrogants, els cristians sempre els hem dut a sobre, sempre hem viscut en aquesta tensió. Amb una diferència, però, i és que segurament són interrogants que es plantegen de manera menys visible, menys punyent, en una societat on tothom o gairebé tothom és cristià que no pas en una societat en la qual només ho és una minoria. Perquè allà on tothom és cristià és més fàcil i més «normal» ser-ho: el mateix corrent cultural hi porta, i, per tant, n'hi ha prou amb deixar-se *dur pel corrent*. En canvi, allí on els cristians són minoria (i no només minoria numèrica, sinó sobretot minoria des del punt de vista dels models culturals), allí on no comparteixen els valors dominants de la societat on viuen, ser cristià esdevé més difícil i menys «normal». I es fa més difícil precisament perquè sovint cal anar *a contracorrent*.

A casa nostra, i en període de temps relativament curt, hem passat de la primera situació a la segona: d'una situació en la qual ens podíem deixar dur pel corrent, a una altra en la qual ens cal anar a contracorrent. D'altra banda, no es pot pas perdre de vista el fet que, en una situació en la qual cal anar sovint a contracorrent, això exigeix un procés de reflexió prèvia i de decisió: per dir-ho en llenguatge explícitament religiós, exigeix una conversió. No es pot ser cristià, estar en minoria i anar a contracorrent, sense aquesta reflexió, aquesta decisió, i aquesta conversió. I encara voldria afegir que convindria no caure en la temptació fàcil de concloure'n que finalment som més pocs, però més conscients, i per tant millors: si som més conscients, no és perquè siguem millors, sinó perquè la pròpia situació minoritària ens hi obliga.

Una minoria exemplar: el monestir

Per acabar, i una mica com a resum de tot plegat, voldria posar un exemple que em sembla que és prou il·lustratiu de tota la situació que he mirat de dibuixar. Un exemple, d'altra banda, que no hem d'anar

a cercar gaire lluny, sinó que el tenim aquí mateix: *el monestir*.

En efecte, històricament hi ha hagut societats en les quals els cristians no eren una minoria, ans al contrari. En canvi, els monjos i les monges sí que han estat des de sempre una minoria; sempre han hagut d'anar a contracorrent. Fins i tot quan l'entorn, quan la societat global era una societat majoritàriament cristiana, el monjo era ja algú que anava a contracorrent.

Segurament, amb els mateixos perills que hem esmentat abans: el perill del ghetto, del tancament i l'aïllament; el perill de la manca de solidaritat amb la societat en la qual vivia. Però també el perill de negar les diferències, de confondre's enmig de la societat, de voler-hi ser present fins al punt de renunciar a certs aspectes sense els quals el monjo deixa de ser monjo. Pensem en l'exemple simbòlic de la clausura: la clausura pot servir de barrera per tancar les portes absolutament a tot el món exterior; però segons quina supressió de la clausura faria desaparèixer de tal manera les diferències entre el «dins» i el «fora», que acabaria senzillament no havent-hi «dins».

Tot monestir ha conegut, doncs, el perill del ghetto i el perill de la dissolució. I tot monestir ha conegut l'alternativa entre Marta i Maria, entre l'acció i la contemplació, entre la interioritat i la solidaritat. Però alhora tot monestir té, des de sempre (des de la mateixa regla de Sant Benet), la resposta a la disjuntiva: «*ora et labora*».

Continuant encara amb els paral·lelismes, una persona no entra al monestir sense decisió i sense reflexió prèvia. Els monjos sempre han estat minoria: però això no vol dir que siguin monjos perquè són els millors, sinó que en tot cas és a l'inrevés: si són millors és perquè són monjos.

En aquest sentit, per tant, la situació que viu avui un cristià a la nostra societat té certes semblances amb la que ha estat tradicionalment la situació del monjo. Per al cristià que viu en situació de minoria, el monjo pot aparèixer com un cas exemplar, com un model consolidat per una llarga tradició, com una lliçó de la qual podem aprendre.

EL CANT LITÚRGIC AL MONESTIR DE SOLIUS: UN CREIXEMENT HARMÒNIC

JAUME GABARRÓ

Amb motiu del III Congrés Litúrgic de Montserrat, he escrit —i enviat— aquest breu informe o testimoni sobre el cant litúrgic, que em plau donar a conèixer sencer als lectors de QUADERNS DE PASTORAL.

Es tracta de l'experiència viscuda al monestir de Solius, una comunitat petita —no ha sobrepassat mai els dotze membres—, amb possibilitats musicals reduïdes —no hi ha cap monjo que toqui l'harmònim—, però que, malgrat això, ha desenvolupat molt l'aspecte del cant en la litúrgia, tant a la missa com a l'ofici diví (en total, vuit celebracions diàries). També són de remarcar altres condicions d'aquest fet, tant les temporals, en l'immediat postconcili (Solius és fundat pel gener de 1967), com la circumstància de començar de zero i tenint en perspectiva una reforma litúrgica sense precedents (introducció de la llengua viva, per exemple).

Els inicis

Ni totes les fitxes ni els primers cants en català que circulaven no eren coneguts per un grup acostumat exclusivament a la litúrgia cistercenca, ni li eren apropiats. De bon començament, els primers passos es van fer a la celebració de la missa, participada pels fidels.

La qüestió de l'ofici diví era més delicada, perquè, per als monjos, no hi havia ni el permís de poder fer res en «llengua vernacle». Amb tot, també ens hi vam posar de seguida. Recordo que encara no hi havia ni el text litúrgic dels salms. Primer, en la recitació, vam fer servir el *Salteri del Breviari Monàstic* de 1964, que, segons diu l'abat Brasó en la presentació, només era per facilitar la pregària de l'ofici diví «amb la versió catalana al costat». Vam ser una mica agosarats, doncs, perquè érem la primera comunitat monàstica de Catalunya que es posava a resar en la llengua del poble; hi ajudava ser una comunitat nova i petita. Per acabar en l'aspecte dels textos, que és una opció que afecta

radicalment el cant, puc dir que ja el 21 de març de 1969, festa de sant Benet, havíem editat, en ciclostil però ben enquadrant, el *Llibre d'Hores Cistercenc (Salms per a cada dia de la setmana)*, segons la distribució del P. Notker Fuglister, totalment en català. A partir d'aquí ja va venir el cant de les vespres del diumenge, amb els salms de Montserrat. I, simultàniament, per a determinades hores del dia, la primera versió cantada d'alguns himnes gregorians.

Musicalment, el punt de partida emblemàtic, amb les primeres antífones, podria ser l'*Himnari i Salms dels fidels* (1964) del P. Ireneu Segarra. Sempre més, encara que sense exclusivismes, vam anar seguint una línia de cants preferentment amb textos bíblico-litúrgics, i de melodia més aviat tradicional que no pas dels ritmes de moda. Era l'adient per a nosaltres.

Referent a la missa, ens assortíem del repertori general. Primers cants de l'ordinari i altres composicions que anaven sortint, força d'elles encomanades als autors per les comunitats de monges (Sant Pere de les Puel·les). Va ser una gran aportació la col·lecció en curs dels cants interleccionals de Mn. Domènec Cols.

Pel que fa a l'ofici diví, vam tenir una ajuda molt oportuna del mateix Mn. Domènec, que, quan encara no n'hi havia, ens va musicar les antífones de les vespres ferials, posant-hi uns «recitatus» o melodies senzilles per als salms, les quals encara utilitzem per als càntics evangèlics.

A partir d'aquí s'amplia progressivament el repertori perquè apareixen els primers reculls: *Cants de Festa*, que conec a la I Trobada d'Animadors de cant per a la litúrgia (1970); *Preguem cantant* (1971), compost pel germà Odiló M. Planàs precisament a Solius; *Cants de la Mare de Déu* (1972) i *Cants exequials i per a les misses de difunts* (1973), del mateix autor; *Himnes per a la litúrgia* (1972) de Mn. Domènec Cols, etc.

La litúrgia de les hores segons el ritu romà

Després d'uns anys d'interinitat, sense que es prevegi una edició pròxima i conjunta de l'ofici monàstic malgrat la fretura i els suggeriments, per l'Advent de 1977, havent-se'n publicat la versió catalana, decidim d'adoptar la litúrgia de les hores romana. Entre d'altres raons, és evident que no podíem continuar més temps amb una notable pobresa de textos, i a l'edició típica tot hi era complet.

Amb això, musicalment, afrontàvem, de fet, encara que no fos d'una manera del tot conscient, un repte de proporcions ingents. Tot era per fer, i la tasca immensa. És veritat, però, que podíem, en part, aprofitar algunes fitxes de Montserrat, sobretot els salms, i també les prò-

pies d'algunes festes i solemnitats (P. Gregori Estrada). Sort d'això!

Però aquí s'esdevé un fet providencial. Gràcies a l'amistat i compenetració amb el germà Odiló M. Planàs, monjo de Montserrat, comença insensiblement, sense programació global prèvia, una producció musical que arribarà a ser veritablement important. Ja feia temps (des del 1970) que el germà Odiló ens prestava serveis ocasionals de composició, provocats per les necessitats immediates del cant litúrgic. Però, en adoptar la litúrgia de les hores, resulta que, en no gaire més d'un any (del 26-XI-79 al 7-II-79), ja ha compost els laudes i les vespres ferials. Després, a la llarga, acabarà la composició de tot el propi dels temps litúrgics: Advent i Nadal (1978), Quaresma (amb la Setmana santa) i la cinquantena de Pasqua.

També tenim, del mateix autor i per a la litúrgia de les hores, la col·lecció sencera dels invitatoris de l'ofici nocturn o vigílies i cant per a les hores menors (tèrcia, sexta, nona i completes).

Activitat i participació

Importa destacar que estem parlant d'un cant viu. El monestir de Solius, tant pels monjos com tenint en compte la participació dels fidels, s'ha convertit en un fogar de melodies. Tota la producció que acabem d'esmentar s'ha fet per imperatius pràctics, amb vista a ser cantada tan aviat com fos possible.

L'experiència ha estat reexida: no ha calgut retirar cap dels cants fets expressament, i el repertori restant, tot i haver sofert una «selecció natural», també ha quedat incorporat.

És bonic de veure com els fidels, els diumenges, ordinàriament segueixen la majoria dels cants. El responsorial, no cal dir-ho. I si en alguna ocasió hi ha un cant d'entrada o de comunió més llarg o no tan conegut, ja deia Mn. Higiní Anglès, d'aquests cants, que està comprovat històricament que són més propis d'un cor que no pas del conjunt dels fidels. A la missa també cantem regularment, a més de l'ordinari estricte, el «Glòria a Déu», el parenostre i, en aquest cas el celebrant, el prefaci. Cada diumenge, també, al final tot el poble canta unes estrofes dels Goigs de Santa Maria de Solius (1982).

Cal fer esment especial de la vetlla de Nadal (nocturn i missa de mitjanit), en la qual es reparteix un llibret de cants als fidels (edicions del 1973 i del 1980), tot i que es nota que aquesta és una de les celebracions amb un públic més poc avesat al cant litúrgic (en canvi, vi-bren amb les cançons tradicionals). I, sobretot, hem de subratllar la Setmana Santa i, en particular, la Vetlla pasqual (enterament cantada), per a la qual fem servir, des del 1975, els *Cants de Setmana Santa* (1974) de Montserrat.

Pel que fa a la litúrgia de les hores, el 1979 es va fer aquí, a Solius, la presentació pública, en una trobada de les monges de la diòcesi de Girona, del llibre del germà Odiló M. Planàs *Cant de la Litúrgia de les Hores. Vespres i Laudes dels diumenges*, que utilitzem durant l'any.

El cant gregorià

El cant gregorià torna per un sentit pràctic i de bon gust, sobretot en els himnes de l'ofici diví, per manca d'un repertori suficient en català, almenys fins fa ben poc. Aquest tomb es produeix el 1984. El 1986 comencem també a cantar en gregorià l'ordinari de la missa un dia la setmana (mòbil, per donar solemnitat). Progressivament, també s'han anat recuperant les antífores marianes: la *Salve Regina* (sempre cantada en l'antiga melodia cistercenca, però des del 1970 alguns anys en català) i les altres antífores de commemoració (*Sub tuum praesidium, Alma Redemptoris mater, Regina caeli, Ave Regina caelorum*).

A Solius, des del gener de 1982, existeix un Grup de Gregorià, en el qual cantem tant monjos com laics i laiques. N'és director el Sr. Joan Casanova. També ha tingut una incidència litúrgica, ja que al cap d'un any de rodatge ja va començar a participar en algunes celebracions litúrgiques del monestir, en concret a les misses d'algunes festivitats i d'alguns diumenges (tres o quatre al cap de l'any), en què pràcticament tots els cants propis són cantats en gregorià. Aquestes celebracions s'avisen amb antelació, i han estat molt ben acollides. La gent hi canta i hi participa, qui més qui menys. També han tingut un gran èxit, fora de l'àmbit litúrgic, els set concerts de gregorià de Cap d'Any (del 1984 al 1990).

La comunitat, en algunes solemnitats a la missa, també canta algun introit o algun altre cant gregorià (seqüències, per exemple), així com el poble, esporàdicament, algun cant com ara el *Pange lingua*.

Com a projecció diocesana del Grup de Gregorià, cal destacar la seva participació a la festa de Corpus a la catedral de Girona, durant tres anys consecutius (1987-1989).

A manera de conclusió

Sens dubte les conclusions principals que es puguin treure d'aquestes notes senzilles seran degudes a la perspicàcia del lector. Per això em permeto d'acabar, només, amb alguns suggeriments.

— *Centre d'experimentació*. Un monestir és un cas molt particular pel que fa al cant litúrgic. El fet que sigui una comunitat estable,

especialment dedicada a la pregària, fa que les necessitats, les exigències i la irradiació musicals tinguin un caràcter ben propi. Demana un repertori més ampli, de qualitat a prova de sedimentació, i constitueix una plataforma litúrgica permanent.

El fet que sigui una comunitat autònoma, de característiques ben concretes, també condiona com hi arriben els cants (informació, edicions, facilitats) i que aquests puguin no ser del tot apropiats (per l'estil, perquè són a veus, pel nivell de dificultat).

— *Un procés obert.* En l'aspecte material el repertori s'ha anat fent a còpia de temps. Hi ha hagut ajudes o intercanvis, però en realitat —potser no podia ser altrament— cadascú ha anat a la seva. En la nostra pobresa de mitjans, sort hem tingut d'aquest petit gran invent del segle XX que són les fotocòpies, per a poder editar els originals. Això, a vegades, ha permès la difusió conjunta a unes quantes comunitats (cal agrair la tasca que, en aquest aspecte, han fet les monges de Valldonzella). És bo que el procés encara continuï obert. Però no ho és tant haver d'anar amb fitxes, carpetes i edicions disperses.

— *Coordinació convenient.* Tant des del punt de vista dels monestirs com segurament també pertocant a les diòcesis, una major coordinació seria molt positiva i estalviaria molt d'energies, retards i recursos. Salvada la llibertat, hi ha obres que es fan dues o més vegades per separat, repetició no sempre necessària. D'altres no es poden posar a l'abast de tothom o es desconeixen.

Per posar un exemple actual: des de fa alguns mesos existeix, composta pel germà Odiló a petició nostra (de Solius), una col·lecció molt completa dels cants propis del missal (antifones d'introducció, cants de comunió), i també responsorials, de la majoria de festes i memòries, cosa fins ara insòlita.

— *El cant i la vida.* El cant litúrgic és un do de Déu. Amb poques possibilitats però amb esperit, la nostra pregària ha trobat el seu sosteniment i desplegament musical. N'hem de donar gràcies al Senyor i als homes. Es tracta d'anar vivint i anar creixent, amb naturalitat i segons les circumstàncies. Retenint composicions velles (ai, els canvis de text!), i assajant-ne de noves sense defallir. La repetició anual les va fent carn i ànima pròpies. Cal, també, saber esperar, confiant que s'omplin les llacunes i els buits que encara queden. I procurar i deixar que cada peça (des de «Victòria! Tu regnaràs» o el «Joiosa llum sànta» fins a «Per vostra passió sagrada» o el «Crec en un Déu» de Mn. Lluís Romeu, passant pel cant gregorià) trobi, harmònicament, el seu lloc.

EL DIA DESPRÉS

JORDI FIGUERAS

No us penseu que us parlaré d'una pel·lícula on la fantasia i la realitat s'entrecreuen formant un sol teixit que frapa el receptor fins que s'acaba. Us parlo d'una realitat, perquè «el dia després» és avui, és demà i serà cada jorn després de la *VI Trobada diocesana de joves de l'arquebisbat de Tarragona: a l'Església, som-hi!* Perquè és el «dia després» que s'ha de posar en marxa tota la «marxa» que ha portat la trobada, des que s'intuí, el setembre del 88, com a continuació de la trobada de joves de Reus, el 28 de febrer anterior: *A l'Església, demano la paraula!*

La trobada es gestà a partir de la proposta de l'equip de catequistes de joves del Vendrell, compartida de seguida amb els catequistes i animadors de joves de tot l'arxiprestat del Baix Penedès. Des de fa temps que pretenem fer coses en comú a partir de la coneguda prioritat: «L'arxiprestat, unitat bàsica de pastoral». La delegació de joves n'acceptà la proposta. L'organització seria, naturalment, conjunta, però el treball havia de sortir dels grups de joves de l'arxiprestat del Baix Penedès.

A la primera reunió feta al Vendrell el mes de novembre se n'apun-taren les línies bàsiques de contingut i de forma: contingut, la comunitat; forma, destacar uns testimonis de servei des de la comunitat: allò que costa tant de veure, sobretot als joves.

En una segona reunió, a la Bisbal del Penedès, se n'establiren els objectius:

- descobrir-nos membres actius de l'Església;
- animar les experiències d'Església viscudes i fer-los costat;
- treure'n un compromís.

A la mateixa reunió es repartiren les tasques i es buscà un lema que fos vàlid per a expressar aquests objectius.

A la tercera reunió, sempre portada pel delegat de joves, s'enllestí ja la composició de la trobada: el fòrum, la dinàmica, els racons i l'eucaristia. La pregària del dissabte a la nit seria la que ja es fa habitualment a l'arxiprestat el primer dissabte de cada mes. Quedar-se a dormir a les cases seria una manera de compartir i fer arribar un testimoni jove a tantes famílies que els acollissin.

El lema i el cartell costaren de trobar. Entre molts es féu un esforç de síntesi i de missatge.

Amb aquests plantejaments cadascú començà la tasca d'organitzar i coordinar tants aspectes necessaris i imprescindibles per al 5 de març de 1989: des de la notificació a l'ajuntament del Vendrell, fins al permís del col·legi que faríem servir, material de megafonia, impremta, i un seguit de detalls i de possibles imprevistos per al dia de la trobada.

A començament d'any entren de ple en el treball els joves de l'arxi-prestat, sobretot els de la vila acollidora. Calia estar a punt i tothom ho havia de saber tot perquè tot rutllés.

Una reunió a la seu de la delegació de joves, a Tarragona, convocant tots els responsables, catequistes i animadors de joves, serví per a explicar la trobada, i tres reunions el diumenge a la tarda al Vendrell per a perfilar-ne la marxa, amb punts conflictius com si els racons dels testimonis es podrien escollir o bé si a cada grup n'hi tocaria un, fos el que fos.

A començament de febrer es llançà la propaganda, que en alguns casos costà que arribés als joves. Hi figuraven tres preguntes per a respondre cada grup de joves:

— des de la teva parròquia, quina experiència de comunitat tens (integració en les celebracions, catequesi...) i com el moviment o servei on ets t'ajuda a descobrir-la?;

— des de la teva experiència de comunitat, quines actituds creus que són de l'evangeli i quines se n'allunyen?;

— des del ser jove, quin compromís et cal prendre, tant individualment com en grup, per tal de fer de les nostres comunitats cristianes veritables testimonis de Jesucrist?

Un representant de cada grup havia de venir al Vendrell el dissabte a la tarda per a posar en comú les respostes i fer un debat. Fou el «I Fòrum diocesà de joves de l'arquebisbat de Tarragona».

Dissabte a la tarda: vuitanta joves

Amb aquesta preparació la trobada estava disposada: els representants dels grups i els músics per a l'eucaristia es presentaren el dissabte a la tarda al col·legi de les germanes carmelites. El gruix dels assistents vindria demà.

Se'ls donà la benvinguda: «Avui veurem com pensen els joves: vosaltres sou l'expressió dels vostres grups. I d'això en farem pregària a la nit. Aquesta tarda ens hi assurem, perquè les respostes que heu fet han de ser reflexionades i assumides. Però a la nit en farem pregària i convivència a les cases. Avui s'obren tantes portes per acollir cares desconegudes que trasllueixen vivència de comunitat. I demà farem acció i testimoni...».

La posada en comú de les reflexions es féu seguint la dinàmica que en vam dir de la «peixera»: els representants es reuniren en sis grups. Cada grup escollí tres secretaris, un per a cada pregunta. Després es posà en comú la reflexió: primer els sis secretaris de la pregunta primera exposaren el que digué cada grup; després hi hagué debat entre ells i amb tots els que demanaren la paraula.

A la primera pregunta es remarcà molt l'acció i l'eucaristia. El jove fa experiència de comunitat quan actua i quan celebra, que ja és actuar. El debat consistí a concretar què és participar a l'eucaristia: per bé que tenir una actitud receptora ja és participar-hi, cal tanmateix, que hi hagin signes i dinamisme a la celebració.

La segona pregunta ens dugué a mirar sense por les nostres comunitats, amb les seves llums i les seves ombres. Si es remarcà l'individualisme, la incoherència, la falta de compromís, també s'afirmà que les nostres comunitats són sensibles a les marginacions, que hi ha molta col·laboració i que el jove se sent responsable de l'Església ara i en el futur. Al debat s'insistí que la buidor que pot ocasionar donar-se s'ha d'omplir amb l'eucaristia i la pregària.

Finalment, a la tercera pregunta s'insistí en els compromisos, que foren de tot tipus: personals, de conversió de cor, de grup de joves, de comunitat, i estructurals: aprofundir més la fe, no tenir mandra, no amagar-nos, acció cap als pobres, cercar els que estan fora, dialogar... Al debat que seguí es parlà de la prioritat dels compromisos i de si se n'havien de fer molts o pocs.

El fòrum restà obert. No s'adoptaren conclusions; només s'encetà el diàleg i la discussió. Tal com digué Mn. Miquel Barbarà, vicari de pastoral, que assistí a l'acte: «Es tracta d'una reflexió positiva, de la qual només puc dir: hem d'anar més lluny».

La jornada havia començat amb un muntatge de diapositives sobre el Vendrell i sobre la pregària. La benvinguda fou animada per un grup que féu el servei del cant i la dansa per als moments d'espera. Paral·lelament al fòrum, els músics assajaren els cants de la pregària i de l'eucaristia amb la presència d'un membre del grup Kairoi. S'anà a sopar a les cases, i es tornà, per a la pregària de la nit, a la capella del Santíssim de l'església, arranjada per a aquella ocasió.

Els representants foren uns seixanta i els músics, una vintena. Falta la representació de molts pobles que l'endemà assistiren a la trobada.

La pregària es féu a l'estil de Taizé i hi participaren unes dues-centes persones. El silenci, les lectures i la música crearen un clima d'oració i de joia que s'acabà de manera festiva amb una xocolatada a la sala de Sant Pere, de la catequesi.

Diumenge: cinc-cents joves

El diumenge al matí es donà la benvinguda a la Rambla als cinc-cents joves de tot el bisbat que vingueren amb tren o amb cotxe des de llocs tant allunyats com el Priorat. El Vendrell restava ocupat per un jovent convocat des de l'acció de l'Església.

La dinàmica, preparada pels escoltes i el Servei de colònies, funcionà a imatge d'un circ. Moltes coses del món de la carpa farien veure de manera lúdica els sentit comunitari de la fe: la nostre fe cristiana es viu en l'Església; però, com diu el lema, A l'Església, som-hi! I no hi podem ser passivament. Cal canalitzar el servei i l'acció en molts camps, cadascú en el seu: l'estudi, el seminari, la terra com a pagès, els pobles, el compromís social, la vida contemplativa, el ministeri de prevere, la catequesi, el lleure, el món rural, el professorat universitari, la política, el servei de metge, el de responsable de comunitat, un treball a Mans Unides, a Justícia i Pau, o amb els deficients, manifestant-nos als mitjans de comunicació, al món de l'art, fent possible el pacifisme, reflexionant sobre el paper de la dona en l'Església, en l'objecció de consciència, com a jove en l'Església i com a pare de família...

Tantes persones com racons expressaren el seu testimoni i obriren als joves pistes concretes d'acció i de participació.

El dinar es féu al col·legi públic Àngels Garriga. A l'amfiteatre de l'escola el grup Kairoi féu un recital, animat i festiu, de cançons velles i noves que traqueren de la seva experiència d'animadors de joves que arreu se senten Església.

Finalment, l'eucaristia a l'església parroquial, presidida per el bisbe Ramon, fou síntesi i culminació de tot allò que es visqué en la jornada, i fou empena per al «dia després». L'adequació de l'església, els cants i les aportacions concretes: pregàries, ofrenes, acció de gràcies, manifest, pancarta amb el lema... La força de la paraula de Déu: el crit de reconciliació que Sant Pau urgia no només als de Corint, sinó també a nosaltres; i sobretot l'evangeli, amb la impressionant paràbola del fill pròdig i del pare que perdona i acull. Les paraules de l'homília de l'arquebisbe Ramon insistiren en l'Església com a casa gran on es fa la reconciliació, i on el jove hi ha de ser d'una manera activa, perquè «l'Església confia en vosaltres i espera molt de vosaltres». Finalment, el sagrament: Crist present com a donació, imatge d'una Església al servei del món, de l'Església on el jove serveix activament, on aprèn a fer un servei al món des de la comunitat concreta.

Al final s'acumularen un reguitzell d'intervencions, seguides de forts aplaudiments, per part d'aquells que se senten Església des del «som-hi». «L'hora dels adéus» i «L'Esperit del Senyor vindrà a vosaltres»

coronaren una trobada on el goig era palès en tantes cares, conegudes i desconegudes, amigues des de ara, germans des de sempre, perquè combreguem en un mateix projecte i en una mateixa convicció: ésser activament a l'Església.

Revisió i balanç

La trobada ha estat una experiència del que el lema ens deia. I ho ha estat més com més s'hi ha participat.

S'hi van trobar a faltar amples zones del bisbat, membres actius de moviments i serveis. Joves grans que ja estan compromesos en tantes coses que se'ls fa difícil compaginar dates.

Els participants de la trobada foren, en la seva majoria, joves que formen part de grups que ja són actius amb consciència d'Església, i que se senten convocats des de la seva mateixa dinàmica de pastoral de joves. La seva participació fou ja en el treball previ: analitzaren i jutjaren, des de la fe, la seva comunitat, i concretaren el seu compromís.

Per als participants de l'arxiprestat del Baix Penedès la trobada ha estat un moment fort. Es comprovà el que sabem: els qui són més actius en els grups, també foren més participatius en l'organització; molt poca gent que no assisteix als grups s'ha sentit convocada a la trobada; la dificultat per assistir-hi ha estat més gran als pobles on hi ha menys tradició de trobar-se en grup. La trobada, doncs, ha de ser un revulsiu per a aquests grups que comencen.

La mecànica funcionà exemplarment, i la preparació es feia més intensa i il·lusionada a mesura que s'acostava el dia.

Aquesta trobada no ha fet variar substancialment la marxa del segon trimestre. Per bé que plantejada des del començament de curs, no ha de monopolitzar tota la dinàmica pastoral de cada grup. És clar que tots els grups haurien de tenir en compte aquest fet diocesà i supeditar-hi altres sortides i activitats.

Les qüestions de contingut foren preparades directament pels catequistes i animadors de joves. Cal remarcar l'excepció de la pregària de dissabte, les ofrenes i l'acció de gràcies. És un punt que s'ha de tenir en compte.

La publicitat només funciona de manera personal; és a dir: el camí de convocar i d'assabentar-se'n és pràcticament el grup. Fins i tot costa que arribi la notícia, i molt més que sigui eficaç, a través del prevere. En algun lloc els animadors se n'han assabentat des de fora. Això no és gens constructiu de comunitat. Un cop més s'ha de dir que els capellans no han de tirar a la paperera els papers sense haver-se'ls llegit;

tampoc no val allò de «jo, de joves no en tinc». Els joves no es tenen: hi són! Cal dir també que molts joves no volen fer aquesta experiència, que els seria positiva, d'assistir a una trobada diocesana.

Sospitosament, al corresponsal local d'un setmanari se li oblidà a la carpeta l'article que féu un jove: aquest article no ha sortit. La ràdio local, en canvi, féu una entrevista de quasi mitja hora parlant de la trobada, i donà la notícia moltes vegades. A la trobada, però, només buscà l'opinió de l'arquebisbe. Més tard es tindrà ocasió d'anar a la ràdio i fer-ne balanç.

Cal agrair l'actitud de l'ajuntament del Vendrell: de l'alcalde, dels regidors de joventut i cultura, i d'ensenyament, de la guàrdia urbana, dels encarregats de l'electricitat. Tot foren facilitats de cara al bon funcionament. S'ha de remarcar també l'atenció de la Creu Roja.

En el capítol d'ajudes econòmiques, a més de comptar amb el presupost de la delegació de joves, és agraïda l'aportació de les parròquies de l'arxiprestat i la d'algunes caixes; i s'espera resposta de l'ajuntament del Vendrell i de la Generalitat.

Finalment, cal citar la col·laboració que ens van prestar el col·legi Àngels Garriga i les germanes carmelites: serveis de secretaria, dependències per al fòrum i per a l'assaig dels músics. I també tantes famílies que han acceptat gent forastera (que ara ja no ho és) a casa, i tanta gent que han brodat els fulards per a l'equip d'acolliment, han fet la xocolata, han preparat l'església... I han estat, així, una ajuda ferma en tota la trobada.

Vull acabar, remarcant que molts joves s'hi han abocat d'una manera completa. I aquí cal observar el que ja he dit: que no sempre els que parlen i es veuen més són els qui han treballat més. El seu treball no només és un estímul per als catequistes i animadors, sinó que ens és de gran utilitat per a la nostra tasca, amb vista a enfocar possibles compromisos dels joves de cara al futur. Perquè la trobada ha estat un compromís concret per a molts d'ells.

OBRADOR

PREGÀRIA FAMILIAR PER AL TEMPS DE NADAL

JOAN SANMARTÍ

I. DIUMENGE IV D'ADVENT

(Es pot col·locar una corona d'Advent).

- En el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant.
- R/. Amén.

Monició

— Avui els cristians celebrem el diumenge quart del temps d'Advent. És la darrera oportunitat per preparar espiritualment la celebració de Nadal. Ens unim a tantes persones que ho feren abans de nosaltres: el profeta Isaïes, sant Joan Baptista, la Mare de Déu... Nosaltres també demanem al Senyor que vingui al nostre món i ens n'alegrem, segurs de la seva resposta favorable.

Lectura

— L'evangeli d'avui ens farà tornar a viure l'anunciació: l'àngel de Déu anuncia a Maria, la noia verge del poble de Natzaret, que pot ser la Mare del Messies, si ho accepta.

— Lectura de l'evangeli segons sant Lluc (1,26-37).

En aquell temps Déu envià l'àngel Gabriel a un poble de la Galilea anomenat Natzaret, per dur un missatge a una noia, promesa amb un descendent de David, que es deia Josep, i el nom de la noia era Maria. L'àngel entrà a casa d'ella i li digué: «Déu te guard, plena de gràcia, el Senyor és amb tu».

Ella es torbà en sentir aquestes paraules, i pensava per què la saludava així.

Però l'àngel li digué: «No tinguis por, Maria; Déu t'ha concedit el seu favor. Tindràs un fill i li posaràs el nom de Jesús. Serà gran i l'anomenaran Fill-de-l'Altíssim. El Senyor Déu li donarà el tron de David, el seu pare, serà rei del poble d'Israel per sempre, i el seu regnat no tindrà fi».

Maria preguntà a l'àngel: «¿Com pot ser, si jo no tinc marit?»

L'àngel li respongué: «L'Esperit Sant vindrà sobre teu, i el poder de l'Altíssim et cobrirà amb la seva ombra; per això el fruit sant que naixerà l'anomenaran Fill de Déu. També la teva parenta, Elisabet, ha concebut un fill a la seva edat; ella que era tinguda per estèril ja es troba al sisè mes, perquè a Déu res no li és impossible.

(Es pot fer un moment de silenci per pensar en aquesta escena —què ens mostra de Déu— o situar-nos-hi com si en fóssim espectadors. També es pot comentar entre els presents).

Pregàries

— Amb els ulls posats en les festes que s'acosten i atents a les necessitats de tothom, presentem les nostres pregàries tot dient: *Veniu, Senyor Jesús.*

— Perquè els cristians sapiguem transmetre esperança i il·lusió amb les nostres paraules i obres. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Perquè en els cors dels qui dominen el món hi creixin sentiments de pau i de bona voluntat. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Perquè aquesta societat nostra avanci per camins de més igualtat i se superin les grans diferències econòmiques que hi ha. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Perquè les famílies que passen dificultats trobin ajut i força per anar endavant. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Perquè els nascuts aquí i els qui han vingut de fora sapiguem conviure i formar un poble unit. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Perquè els qui passaran les festes de Nadal en la pobresa puguin comptar amb l'ajuda nostra i d'altres homes de bona voluntat. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Cada u de nosaltres té algun desig especial o alguna necessitat. En silenci presentem-los al Senyor (*Es fan uns moments de silenci*). Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

Parenostre

— Com una manera de sentir-nos aplegats davant del Pare del cel demanem-li ara que vingui el seu Regne:

— *Pare nostre, que esteu en el cel / sigui santificat el vostre nom / vingui a nosaltres el vostre Regne / faci's la vostra voluntat, així en la terra com es fa en el cel. El nostre pa de cada dia doneu-nos, Senyor, el dia d'avui / i perdoneu les nostres culpes així com nosaltres perdonem els nostres deutors / i no permeteu que nosaltres caiguem en la temptació / ans deslliureu-nos de qualsevol mal. / Amén.*

Oració

— Ompliu, Pare del cel, els nostres cors amb la vostra gràcia, i feu que els qui hem conegut l'encarnació de Jesús, el vostre Fill, per l'anunci de l'àngel, el seguim per la seva passió i la seva creu fins a la glòria de la resurrecció. Per Jesucrist, Senyor Nostre.

— R/. Amén.

Cant

Per Jesús ens ve la vida, exultem, germans

1. Exultem, germans!, perquè el Senyor s'acosta; exultem, germans!, perquè ja arriba al món.

2. Exultem, germans!, amb alegria santa; exultem, germans!, per rebre el Fill de Déu.

3. Exultem, germans!, parem-li un bon estatge; exultem, germans!, donem-li acolliment.

II. DIA DE NADAL

(Hi pot haver un pessebre, l'arbre de Nadal o un pòster amb el naixement de Jesús. Es pot encendre una espelma o un ciri.)

Monició

— La celebració de Nadal és la cristianització de la festa del naixement del sol, el solstici d'hivern. Si podem fer festa perquè comencen els dies més llargs, amb més raó podem fer festa celebrant el naixement del nostre Salvador, veritable llum.

Lectura

— Per això ens anirà bé repassar l'evangeli que ens explica aquest naixement:

— Lectura de l'evangeli segons sant Lluc (2,1-20)

Per aquells dies sortí un edicte de Cèsar August ordenant que es fes el cens de tot el món romà. Era el primer cens de l'imperi, abans del que es va fer quan Quirini era governador de Síria. Tothom anava a inscriure's a la població d'on cadascú descendia. També Josep, que era de la casa i la família de David, va pujar des de Natzaret de Galilea a Judea, al poble de David, anomenat Bet-Lèhem, per inscriure's amb Maria, la seva esposa, que esperava un fill.

Mentre eren allà es van complir els dies i va néixer el seu fill, el primogènit. Ella l'embolcallà i el posà en una menjadora, perquè no havien trobat lloc a l'hostal.

A la mateixa contrada, vivint al ras, hi havia uns pastors que vetllaven, guardant de nit el seu ramat. Els aparegué un àngel del Senyor, la glòria del Senyor els envoltà de llum, i es van esglaiar. Però l'àngel els va dir: «No tingueu por: us anuncio una nova que portarà a tot el poble una gran alegria: Avui a la ciutat de David, us ha nascut un salvador, que és el Messies, el Senyor. Les seves senyes són aquestes: trobareu un nen en bolquers, posat en una menjadora».

I una multitud dels exercits celestials s'uní llavors a l'àngel, lloant Déu i cantant: «Glòria a Déu a dalt del cel, i a la terra pau als homes que estima el Senyor.»

— Quan els àngels se'n tornaren al cel, deien entre ells els pastors: «Arribem-nos a Bet-Lèhem a veure això que ha passat i que el Senyor ens ha fet saber».

Hi anaren, doncs, tot seguit, i trobaren Maria i Josep, amb el nen a la menjadora. Havent-lo vist amb els propis ulls, van contar el que els havien dit d'aquell infant, i tothom es meravellava del que deien els pastors. Maria conservava aquests records en el seu cor i els meditava.

Després els pastors se'n tornaren, glorificant Déu i lloant-lo pel que havien vist i sentit; tot van trobar-ho com els ho havien anunciat.

(Es pot deixar una estona de silenci per contemplar el pessebre o comentar el que representa néixer en aquestes condicions.)

Pregàries

— Avui s'ha manifestat la bondat de Déu, i hem conegut com Déu ens estima. Per això amb tota confiança gosem pregar perquè tots els homes puguin conèixer i sentir aquest amor. A cada petició contestarem: *Veniu, Senyor Jesús.*

— Pels pobres, els malalts i els refugiats, pels qui no troben feina, pels qui estan sols, pels qui tenen fam o viuen enmig de la guerra. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Per tots els homes (vells i joves, homes i dones, infants), i per tots els països de la terra. Per totes les seves il·lusions i esperances. I també per les seves tristeses i els seus dolors. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Per tots els cristians, per tots aquells que, en qualsevol lloc de la terra, compartim la fe i l'alegria per l'encarnació i el naixement del Fill de Déu. I també pels qui no han conegut aquesta bona nova. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

— Per nosaltres, pels nostres amics i familiars, per la nostra paròquia. I per tot allò que desitgem d'una manera especial. Preguem.

— R/. *Veniu, Senyor Jesús.*

Parenostre

— El Fill de Déu es va fer home perquè nosaltres ens diguéssim i fóssim de debò fills de Déu. Per això gosem dir:

— *Pare nostre...*

Oració

— Déu i Pare nostre, d'una manera admirable creàreu la humanitat i d'una manera més admirable l'heu salvada del pecat. Feu que participem de la divinitat d'aquell que volgué compartir nostra condició humana, Jesucrist, el vostre Fill, que viu i regna pels segles dels segles.

— R/. Amén.

Cant

— A vint-i-cinc de desembre, fum, fum, fum. A vint-i-cinc de desembre, fum, fum, fum, ha nascut un minyonet, ros i blanquet, ros i blanquet, fill de la Verge Maria, n'és nat en una establia, fum, fum, fum...

III. LA SAGRADA FAMÍLIA

(Es pot fer la pregària davant d'un pessebre o de l'arbre de Nadal, amb una espelma encesa.)

Monició

— Avui recordem la infància de Jesús, que visqué en el si d'una família (Maria i Josep) en el poble de Natzaret. Això ens presenta un model de família, un model de comunitat. Vivint segons el seu estil podem trobar la felicitat.

Lectura

— La família de Jesús era una família pietosa, que complia amb els costums religiosos del seu temps. Però també era molt humil i pobre i no tenia mitjans per fer ofrenes importants. Escoltem-ho a l'evangelí d'avui:

— Lectura de l'evangelí segons sant Lluç (2,22-40)

Passats els dies que manava la Llei de Moisès referent a la purificació, els pares de Jesús el portaren a Jerusalem per presentar-lo al Senyor, complint el que prescriu la Llei, que tot noi fill primer sigui consagrat al Senyor. També havien d'ofèrir en sacrifici «un parell de tórtora o dos colomins», com diu la Llei del Senyor.

Hi havia a Jerusalem un home que es deia Simeó. Era un home just i pietós, que esperava l'hora en què Israel seria consolat i tenia en ell l'Esperit Sant. En una revelació, l'Esperit Sant li havia promès que no moriria sense haver vist el Messies del Senyor. Anà, doncs, al temple, guiat per l'Esperit, i quan els pares entraven amb el nen Jesús, per complir amb ell el que era costum segons la Llei, Simeó el prengué en braços i beneí Déu dient: «Ara, Senyor, deixeu que el vostre servent se'n vagi en pau, com li havieu promès. Els meus ulls han vist el Salvador que preparàveu per presentar-lo a tots els pobles, llum que es reveli a les nacions, glòria d'Israel, el vostre poble».

El seu pare i la seva mare estaven meravellats d'això que es deia d'ell. Simeó va beneir-los i digué a Maria, la seva mare: «Aquest noi serà motiu que molts caiguin a Israel i molts d'altres s'alcin; serà una senyera combatuda, i a tu mateixa una espasa et traspasarà l'ànima; així es revelaran els sentiments amagats de molts».

— Hi havia una profetessa, Anna, filla de Fanuel, d'edat molt avançada: havia viscut set anys amb el seu marit, però havia quedat viuda fins aleshores, als vuitanta-quatre anys. Mai no es movia del temple, dedicada nit i dia al culte de Déu amb dejunis i oracions. Ella, doncs, que es tobava allà a la mateixa hora, donava gràcies a Déu i parlava del nen a tots els qui esperaven el temps en què Jerusalem seria redimida.

Quan hagueren complert tot el que ordenava la Llei del Senyor se'n tornaren a Galilea, al seu poble de Natzaret. El noi creixia i es feia fort, era entenimentat i Déu li havia donat el seu favor.

(Ara es pot deixar una estona de silenci per pensar el que s'ha llegit o imaginar-se com actuaríem, si hi fóssim presents. També es pot comentar entre tots.)

Pregàries

— En el naixement de Jesús se'ns ha manifestat l'amor que Déu té als homes. Per això, amb confiança li presentem les nostres peticions. Diguem-li: *Escolteu-nos, Pare.*

— Per tots els països del món: Perquè cessin les guerres, els abusos, les opressions dels rics sobre els pobres i vagi avançant una major fraternitat, feta de justícia i de pau. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Per l'Església, la gran família dels fills de Déu: Que hi creixin cada dia més els sentiments de fraternitat i acolliment. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Pels més necessitats del nostre món, especialment per aquells a qui manca el caliu d'una família: Que puguin descobrir l'amor de Déu en cada mà oberta que els ajudi. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Pels qui estem reunits aquí i per les nostres famílies amigues: Que la festa d'avui enforteixi la comunió en les nostres llars i en la nostra parròquia. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

(Es pot deixar un moment de silenci, per facilitar la pregària individual, perquè cada u pugui dir, en silenci o en veu alta, alguna petició més.)

Parenostre

— El Fill de Déu va compartir la nostra vida diària i familiar. Sentint-nos de debò fills de Déu amb Ell, gosem repetir:

— *Pare nostre...*

(També es pot fer un gest de pau: un petó o una abraçada.)

Oració

— Déu i Pare de tots els homes, que ens heu volgut donar l'exemple de la Sagrada Família, feu que, imitant les seves virtuts, puguem fruit per sempre de la felicitat de casa vostra. Ho demanem per Crist, Senyor nostre.

— R/. Amén.

IV. CAP D'ANY. FESTA DE SANTA MARIA, MARE DE DÉU

(Es pot aprofitar l'arbre o el pessebre.)

Monició

— Comencem un nou any. Els cristians confiem en el Senyor, que és el nostre Pare, i esperem que aquest temps que se'ns entrega sigui per a bé de tothom. Des de molt antic aquest dia es posava sota la protecció de la Mare de Déu. I el papa Pau VIè va demanar que avui es pregués per la pau del món. També recordem que, vuit dies després del seu naixement, Jesús va ser circumcidat, com ho eren tots els nens jueus. És el que ens proclamarà l'evangeli d'avui.

Lectura

— Lectura de l'evangeli segons sant Lluç (2,16-21)

En aquell temps els pastors anaren a Bet-Lèhem i trobaren Maria i Josep, amb el nen a la menjadora. Havent-lo vist amb els propis ulls, van contar el que els havien dit d'aquell infant, i tothom qui ho sentia es meravellava del que deien els pastors. Maria conservava aquests records en el seu cor i els meditava. Després els pastors se'n tornaren, glorificant Déu i lloant-lo pel que havien vist i sentit. Passats vuit dies, quan hagueren de circumcidar-lo, li posaren el nom de Jesús; era el nom que havia indicat l'àngel abans que el concebés la seva mare.

(Ara es poden deixar uns moments de silenci per pensar el que s'ha llegit; o imaginar el que hi faríem, si hi haguéssim estat presents; o conversar sobre el que ens crida més l'atenció.)

Pregàries

— Animats pel fet de poder viure el començament d'un altre any, preguem per tots els homes i per tots els països: que a tots arribi la pau de Déu, anunciada pels àngels, quan nasqué Jesús. Preguem dient: *Escolteu-nos, Pare.*

— Per tots els homes: Que en aquest any que comencem Déu sigui més present en les nostres vides i la humanitat busqui conviure en pau. Preguem.

— *R/. Escolteu-nos, Pare.*

— Per tots els cristians que formem l'Església, en especial per la nostra parròquia: Que sapiguem viure l'evangeli amb més generositat i comunicar-lo adequadament als homes del final del segle XX. Preguem.

— *R/. Escolteu-nos, Pare.*

— Pel nostre país: Que cresquem durant aquest nou any en solidaritat vers els aturats, els marginats, els malalts i els vells. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Per tots els qui som aquí: Que en la pregària i en l'eucaristia trobem el nostre aliment espiritual per a ser agents de pau i de convivència. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

(Es pot deixar un moment de silenci per facilitar les peticions individuals, en silenci o en veu alta.)

Parenostre

— Sant Pau ens deia que la prova que som fills de Déu és que l'Esperit del seu Fill crida en els nostres cors «Abbà», és a dir, «Pare». Guiats per aquest Esperit ara diem:

— *Pare nostre...*

Oració

— Pare, que, per la virginitat de Maria, heu donat un salvador a la humanitat, feu que experimentem la seva intercessió, ja que per ella hem merescut de rebre el vostre Fill, l'autor de la vida, que viu i regna amb Vós i en la unitat de l'Esperit Sant pels segles dels segles.

— R/. Amén.

(Es podria acabar amb uns grans de raïm, un brindis o una altra cosa, que sigui una manera popular de celebrar que comencem el nou any.)

V. DIA DE REIS

(Pot fer-se la pregària davant els regals d'aquesta diada.)

Monició

— Avui celebrem l'Epifania, és a dir, la manifestació de Jesús a tots els pobles. Els mags, vinguts d'Orient, representen els homes de totes les races i cultures que s'acosten a Jesús. Com que li varen portar regals (or, encens i perfum de mirra), ha quedat el costum de fer regals als nens. Recordem com anaren les coses.

Lectura (Mt 2,1-12)

— De l'evangeli segons sant Mateu: Quan va néixer Jesús, a Betlèhem de Judea, en temps del rei Herodes, vingueren d'Orient uns mags i, en arribar a Jerusalem, preguntaven: «On és el rei dels jueus que acaba de néixer? Hem vist com s'aixecava la seva estrella i venim a presentar-li el nostre homenatge». El rei Herodes i tota la ciutat de Jerusalem s'inquietaren en sentir aquestes noves. Herodes convocà tots

els grans sacerdots amb els lletrats del poble i els preguntava on havia de néixer el Messies. Ells respongueren: «A Bet-Lèhem, terra de Judea. Així ho escriu el profeta: «Tu, Bet-Lèhem, terra de Judà, no ets de cap manera la més petita entre les famílies de Judà, perquè de tu sortirà un príncep que pasturarà Israel, el meu poble». Llavors Herodes cridà secretament els mags i s'informà ben bé del moment en què s'havia aparegut l'estrella. Després els encaminà a Bet-Lèhem amb aquesta recomanació: «Aneu, busqueu-lo ben bé, aquest nen, i quan l'haureu trobat, feu-m'ho saber, que jo també vull presentar-li el meu homenatge».

Sortint de l'audiència del rei, es posàren en camí. Llavors s'adonen que l'estrella que havien vist aixecar-se anava davant d'ells fins que s'aturà sobre el lloc on hi havia el nen. La seva alegria en veure allà l'estrella va ser immensa. Entraren tot seguit a la casa, veieren el nen amb Maria, la seva mare i, prostrats a terra, li presentaren el seu homenatge. Van obrir llavors les seves arquetes per oferir-li presents: or, encens i mirra. Després, advertits en un somni que no anessin pas a veure Herodes, se'n tornaren al seu país per un altre camí.»

(Es poden deixar uns moments de silenci per meditar el que s'ha llegit o pensar quines coses podríem oferir nosaltres a Jesús com a símbols de la nostra fe.)

Pregàries

— Celebrem la festa del Senyor que es manifesta a tots els pobles. Preguem, doncs, per tots els pobles dient: *Escolteu-nos, Pare.*

— Per tots els homes de totes els pobles, races i cultures: Que tots descobreixin la llum de Déu que ens condueix vers la «immensa alegria». Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Pels cristians: Que sapiguem manifestar i comunicar la nostra fe en Jesús. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Pels infants que viuen una diada alegre: Que sapiguem donar-los també l'alegria de l'amistat de Jesús i que sapiguem ser generosos amb els qui no tenen motius per estar alegres. Preguem.

— R/. *Escolteu-nos, Pare.*

— Per nosaltres: Que sapiguem buscar Jesús en la nostra vida i en el nostre món, a desgrat de les dificultats. Preguem.

— *Escolteu-nos, Pare.*

(Es pot deixar un instant de silenci perquè els qui vulguin presentin també alguna petició personal.)

Parenostre

— Il·luminats amb la llum de Jesucrist, plens de confiança, perquè se'ns ha manifestat l'amor de Déu, gosem dir:

— *Pare nostre...*

Oració

— Com a resum de tot el que desitgem, preguem amb l'Església:

Pare, que amb el guiatge d'una estrella heu revelat el vostre Fill a tots els pobles: conduïu-nos, als que ja us coneixem per la fe, a contemplar cara a cara la vostra immensa glòria. Ho demanem pel Crist Senyor nostre.

— R/. Amén.

(Ara es podrien obrir els regals de Reis.)

QUATRE VENTS

GIRONA

Crònica de l'estiu

La tardor és l'estació de l'any que més li escau, a Girona. La ciutat es vesteix amb tons poètics quan arriba la tardor: «Sota del pont camina l'aigua trista, / és l'aigua de la pluja de Tots Sants; / el cel és malva i rosa i ametista, / hi ha un or de fulles pels camins forans».

Escriure la crònica de l'estiu en plena tardor no resulta gens fàcil. Qui se'n recorda, de les fogueres de Sant Joan? Què se n'ha fet de l'estiu? L'estiu, amb l'al·licient

d'unes certes vacances, passa de pressa. És com aquells gelats de maduixa que els infants llepen amb avidesa. Quan comences a trobar-hi gust, ja s'ha desfet.

L'estiu gironí que hem deixat enrera ha estat mogut. El plat de totes les converses ha estat la llista de nous nomenaments. Potser no hi ha res tan significatiu de l'estat real d'una diòcesi com allò que deixen entreveure els nomenaments. Més de vint (nous) nomenaments han estat signats pel Bisbe aquest estiu! Una bona moguda, que deixa entreveure moltes coses. D'una banda, l'afany de renovació. I això sempre és bo i lloable. D'altra banda, cada vegada és més manifest que,

per tal de donar cap a tot, el Bisbe ha de fer els més delicats (i subtils) equilibris. I això ja no és tan segur que sigui bo.

Vivim temps difícils. La manca de capellans fa de mal pair perquè el record d'altres temps encara cueja en la memòria col·lectiva. Molta gent recorda que, en altre temps, eren poques les parròquies que disposessin d'un sol capellà, mentre que ara és ben bé al revés: són pocs els capellans que s'ocupen d'una sola parròquia. Els càrrecs i les responsabilitats es multipliquen. Cal fer-hi front com sigui. Els nomenaments són la «loto ràpida» del bisbat.

Entretant, a Roma, el Sínode de bisbes cerca la forma d'omplir els seminaris. Veus acreditades estudien la manera de donar nous ajuts al capellà. En un món que es caracteritza per la seva secularització, el capellà ha de ser, per damunt de tot, missioner. En canvi, sovint es veu obligat a comportar-se com un funcionari. Ha de tocar totes les tècles. Aquesta multiplicat de funcions i de responsabilitats és a la base del cansament que arrossegueu molts capellans.

No siguem pessimistes, però. «Treballem (diu la cançó d'en Serrat) que la civada guanyarem».

Voldria oferir, íntegre, l'elenc d'activitats a la diòcesi de Girona durant el mes de juny, perquè em sembla honestament que en l'activitat pastoral del bisbe tot capellà pot trobar-hi un antídoto contra el possible (i sempre nefast) pessimisme. Heus-lo ací, dia a dia:

1. Confirmacions a Castelló d'Empúries.

2. El senyor Bisbe rep un grup de joves de confirmació de la parròquia de Sant Gregori. Confirmacions a Arbúcies, Ventalló i Calella.

3. Confirmacions a Espolla, Sant Climent Sescebes i Llançà.

5. Reunió del senyor Bisbe i del Vicari general amb Càritas diocesana.

6. Reunió del Consell episcopal. Confirmacions a Vila-roja.

8. Confirmacions a la parròquia de Sant Jaume, de Salt.

9. Aplec al Santuari del Mont, amb assistència dels bisbes de Perpinyà i Girona i del P. Abat de Solius. Acte verdaguerià, celebració de l'eucaristia i benedicció d'una imatge de sant Galderic. Confirmacions a Celrà i a Vila-robau.

10. Confirmacions a Regencós. Celebració dels 100 anys de l'arribada de les germanes Dominiques a Anglès. Celebració al monestir de les Clarisses de Vila-sacra, amb motiu del dia de pregària per les vocacions contemplatives. Inauguració de les obres de restauració del temple parroquial d'Ordis.

11. El senyor Bisbe participa en una tertúlia a Ràdio Nacional.

12. Reunió constitutiva del Consell presbiteral. Reunió del claustre de l'Institut de teologia.

13. Reunió del Consell episcopal.

14. Trobada de capellans del món rural al monestir de Solius.

15. Confirmacions a la Bisbal.

16. Reunió del Consell pastoral diocesà. Confirmacions a Navata.

17. Confirmacions a Lladó i Garrigàs, amb presència de joves de Palau de Santa Eulàlia i d'Arenys d'Empordà. El senyor Bisbe presideix les celebracions del Corpus a la catedral. Confirmacions a Alfàr.

19. El senyor Bisbe visita el col·legi del Collell; Trobada amb els sacerdots de la zona pastoral de l'Interior. També visita alguns sacerdots malalts.

20. Reunió del Consell episcopal.

21. Reunió de la Taula de consiliaris diocesans a Banyoles.

22. Ordenació sacerdotal de dos diaques caputxins a l'església de la comunitat de PP. caputxins d'Arenys de Mar. Confirmacions a la parròquia de la Sagrada Família de Blanes.

23. Reunió de la Delegació diocesana per a la vida religiosa. Confirmacions a Sant Feliu de Pallers.

24. Confirmacions a Madremanya i Bordils, amb presència de joves de Sant Martí Vell.

25-29. Congrés Litúrgic a Montserrat: hi assisteixen el senyor Bisbe i un grup de capellans, religiosos i laics de la diòcesi.

29. El senyor Bisbe es trasllada a Lourdes, on té lloc la peregrinació diocesana.

Llegir entre ratlles

Després de llegir aquest elenc, bé es podria dir allò de... «Qui en dóna més?»

Sóc conscient que algú, amb

tota raó, pot pensar que reduir la crònica diocesana a l'elenc d'activitats que figura al butlletí és ben poc original. «Mea culpa». Espero, però, que el lector intel·ligent sabrà llegir entre ratlles. I el que es llegeix entre ratlles convida a l'esperança. En efecte: tot i que a primera vista aquest elenc sembla un transsumpte de l'agenda del bisbe, cal no oblidar que l'agenda del bisbe es nodreix, sobretot, del treball dels capellans.

No cal dir res més. Si de cas, afegiu-hi els nous nomenaments i el canvis d'arxiprests. Tot plegat dóna una idea del ritme diocesà, força intens i decididament pastoral.

Han succeït més coses, és clar. Per exemple: la imatge de sant Galderic, que el bisbe va beneir el 9 de juny al santuari del Mont, ha estat robada. L'escola d'estiu per a catequistes, celebrada al Collell del 6 a l'11 d'agost, ha estat un èxit de participació. Les colònies d'estiu s'han dut a terme amb exemplar eficiència. I no pocs capellans s'han apuntat a la tanda d'exercicis espirituals que s'ha celebrat a Banyoles.

L'estiu (objecte d'aquesta crònica) queda lluny. Ara mateix plou. Cau, darrera els vidres de la finestra, una pluja menuda i persistent. És la pluja de tardor. La ciutat de Girona, ahir levítica, avui és universitària.

«Sota les voltes, la ciutat encesa, / és estrident de riures i fanals, / i cenyida de fosca la Devesa, / dreça milers de branques immortals».

Jaume Reixach

TARRAGONA

Després d'un estiu llarg i amb l'arribada de les pluges, tota l'activitat de l'Església diocesana ha reprès la marxa normal del curs. Les delegacions i els secretariats han enviat puntualment papers i més papers sobre les activitats de cada part de l'organigrama. Les parròquies retroben especialment en la catequesi el ritme habitual que les caracteritza.

Trobada diocesana de preveres

Però no es pot dir que ha començat el curs fins que no s'ha fet la trobada ja tradicional de preveres (enguany el 15 d'octubre), la qual, a més d'aplegar la major part de sacerdots de la diòcesi, constitueix un bon moment per a ressituar-se en algun tema d'actualitat. Enguany la iniciativa ha estat de l'arquebisbe Ramon, que ha portat la dinàmica de la jornada. Després de la pregària de tèrcia, el prelat ha fet una exposició sobre «una nova evangelització», i hi ha hagut treball de grups al voltant d'un qüestionari. Havent dinat mossèn Miquel Barbarà, vicari de pastoral, ha parlat sobre els objectius del pròxim trienni i les accions per a aquest curs. Per acabar, els secretaris i delegats diocesans han informat sobre objectius, programes i activitats de llurs organismes.

La ponència del senyor arque-

bisbe ha constatat de tres parts. A partir de l'«Evangeli nuntiandi», ha assenyalat el contingut de l'evangelització i els seus destinataris, i ha remarcat que les dimensions evangelitzadores (paraula, vida i sacraments) no són contradictòries sinó complementàries. Després ha dit que la nova evangelització es va plantejar des del concili Vaticà II, el qual fou «una hora de Déu en aquesta cruïlla de la història»; Pau VI i, sobretot, Joan Pau II insisteixen en aquesta línia. Per acabar, l'arquebisbe ha volgut que tinguéssim una idea clara de l'evangelització: no s'ha de començar del no-res sinó que cal tenir en compte tot el que s'ha fet al llarg de la història; no s'ha d'evangelitzar segons una idea anacrònica d'una cristianitat medieval, sinó que Europa ha de redescobrir les seves arrels cristianes. La nova evangelització «exigeix la paciència d'inclinar-se amb amor i humilitat sobre la nostra societat per ajudar-la a viure, amb renovada plenitud, el missatge profundament alliberador de l'evangeli». Cal tenir en compte: La importància de l'evangelització de la cultura, la referència a la doctrina, el mètode del diàleg i l'atenció preferent als pobres. Tota l'Església és evangelitzadora, l'acció ha d'estar arrelada a la pròpia diòcesi, cal tenir unes prioritats i formar el laicat.

El treball de grups s'ha fet per temes: vida humana i social, vida sacerdotal, vida personal, situació econòmica, vida espiritual, col·la-

boració amb els seglars i fraternitat sacerdotal.

A cada tema hi havia unes preguntes de tipus personal. A l'hora de resumir, es pot dir que el col·lectiu de preveres de Tarragona, tot i que una mica preocupat pel futur, a causa de l'edat, gaudeix d'una salut bastant acceptable. Al grup d'economia s'han fet reivindicacions sobre els sous i la transparència dels comptes, però no és això el que preocupa més el clergat, ja que tan sols hi han participat cinc preveres, mentre que als altres grups n'hi ha hagut entre deu i quinze. El bisbe ha dit que tothom qui volgués podia contestar el qüestionari i comentar-l'hi per escrit o en una conversa.

La tarda ha tingut un to més informatiu. En primer lloc s'ha presentat l'objectiu general: impulsar una nova evangelització a la nostra societat. Després s'han presentat uns objectius específics:

— promoure un laïcat participatiu i compromès en el món;

— potenciar els ministeris confiats a laics, instituïts a l'arxidiòcesi;

— promoure les vocacions al presbiterat i al diaconat;

— aprofundir el sentit de la vida comunitària i sacramental de l'Església;

— fer que els contactes personals amb motiu de la petició ocasional de sagraments i d'altres serveis siguin evangelitzadors.

Després s'han presentat també les accions diocesanes per a aquest curs:

— fer que els objectius siguin àmpliament coneguts i assimilats;

— formació de laics amb responsabilitat pastoral;

— oferir mitjans per a la formació de consellers i altres agents de pastoral;

— dur a terme les propostes del Consell diocesà de pastoral sobre la família;

— tractar àmpliament i profunda en reunions diocesanes sobre els contactes personals amb motiu de la petició ocasional de sagraments i altres serveis religiosos;

— ajudar a ressituar el servei presbiteral com un exercici ple de la caritat pastoral, però sense descurar l'atenció a les necessitats espirituals i materials dels preveres;

— fomentar la constitució dels consells parroquials i arxiprestals de pastoral.

Com podeu veure, les perspectives són agosarades i hi ha feina per a tothom. Durant el curs cada prevere ha d'aplicar aquest pla a la seva parròquia, on es troba amb la realitat crua. Sens dubte trobarà laics il·lusionats i disposats a evangelitzar; trobarà, també, altres homes i dones de bona voluntat, que veuran aquest camí com el punt cap al qual s'ha d'anar, però sense gaire coratge; també trobarà aquells a qui no calen tantes coses per «anar a missa»; i segur que també trobarà el recelós i desanimat. Finalment, trobarà aquell amb qui no podrà parlar, o perquè no tindrà temps o potser perquè no sabrà com posar-s'hi. El

prevere, com a primer evangelitzador, s'haurà de deixar evangelitzar per tots aquells a qui ell haurà d'evangelitzar. I quan, al final, fem balanç, veurem que ens cal evangelitzar encara. Gràcies a Déu, tindrem tema per a la trobada del curs que ve.

Jordi Figueras

URGELL

Quatre diaques permanents

Quatre són els joves que integren la comunitat de diaques permanents del bisbat d'Urgell. El bisbe Joan ha qualificat el fet de «bona notícia i pas històric».

El primer, Marian Armengol, va ser consagrat diaca el 1987 i exerceix el ministeri a Andorra la Vella. A Josep Angerri i Jordi Profitós, de Balaguer, se'ls conferí el diaconat el 1989 i estan integrats a l'equip pastoral de la capital de la Noguera. L'octubre del 1990 el bisbe Joan ha ordenat diaca el jove Joan Perera, membre del Seminari del Poble de Déu i integrat a la parròquia de Ribes de Freser. Són els quatre diaques permanents de l'Església d'Urgell.

Sobre els diaques permanents el bisbe Joan ha escrit: «Siguin benvinguts els diaques que, endemés d'exercir llur zel i col·laboració, podran representar l'Església

d'una manera estable, estaran preparats professionalment per a exercir el ministeri, gaudiran d'un estatut jurídic que empararà llur activitat i hauran, per la imposició de les mans del bisbe, la gràcia pròpia del sagrament».

Els preveres han promogut i acceptat amb goig l'ordenació dels diaques pel significat teològic de la institució eclesial i per la valuosa col·laboració en la pastoral. El poble cristià valora i agraeix especialment el treball dels diaques a les comunitats. La seva presència hi aporta una alenada d'aire renovat i una esperança. «En temps de canvis i dificultats, ha escrit el bisbe Joan, també s'encenen nous llums d'esperança».

Acte ecumènic a la Massana

Un acte litúrgic, presidit pel bisbe Joan i per Daniel de Pina, bisbe anglicà, a la Massana, ha expressat l'esperit ecumènic d'ajuda i col·laboració entre la comunitat anglicana i la catòlica de la parròquia andorrana. Membres d'ambdues esglésies han proclamat la Paraula de Déu, que ha estat comentada per tots dos bisbes, i els cristians de les dues confessions han pregat i cantat conjuntament.

L'acte ha servit per a confirmar les bones relacions existents fa anys entre la parròquia i la comunitat anglicana resident a Andorra, majoritàriament a la Massana. Ramon Font, rector de la parròquia, cedeix sovint el temple a la

comunitat anglicana que palesa el seu agraïment a la parròquia. Ell mateix presideix les exèquies dels anglicans quan no hi pot assistir el seu propi pastor des de Barcelona. Per això el bisbe Joan ha considerat l'acte ecumènic «com el resultat natural de les bones relacions que hi ha entre les dues esglésies». El bisbe d'Urgell, que ensems és coprincep d'Andorra i impulsor del ple reconeixement dels drets humans al Principat, a propòsit de l'acte celebrat, ha volgut fer un reconeixement explícit de les llibertats a Andorra per part de l'Església i ha manifestat: «És bo que a Andorra hi hagi signes que és un país on es respecta la llibertat, el dret d'associació i la consciència de cadascú». L'acte ecumènic, doncs, és també un exemple a seguir en altres camps de la societat andorrana.

Els difícils nomenaments parroquials

El proppassat estiu una dotzena de preveres, per voluntat del bisbe, han canviat de parròquia.

L'estiu del 1989 també un nombre semblant va tenir nomenaments nous.

Els canvis sempre fan sofrir, també als preveres. Ells mateixos ho acusen i també els feligresos manifesten, a vegades amb certa disconformitat, el seu disgust. A propòsit dels canvis en la direcció d'algunes parròquies, el bisbe Joan, que n'assumeix la responsabilitat, en una carta als diocesans ha volgut glossar els motius dels nomenaments: el bé dels fidels i de les parròquies, llargs anys passats en una parròquia i molts per venir, conveniència de renovar alguns equips, de donar pas a noves responsabilitats, d'evitar la privatització pastoral i de renovar les persones i les institucions.

Els dos darrers estius els nomenaments de preveres han suscitat comentaris, i alguns pobles han expressat el seu disgust. El tercer diumenge de setembre, però, quan els preveres van prendre possessió dels seus càrrecs, ells emprenien la nova responsabilitat amb il·lusió i els fidels els rebien amb joia i ganes de col·laborar-hi.

Antoni Mirabet

COL·LABORADORS D'AQUEST NÚMERO

Àngel Castiñeira (filòsof, membre de Contrapunt, centre d'estudis i debat, Barcelona), Joan Estruch (professor de sociologia de la Universitat Autònoma de Barcelona), Jordi Figueras (rector d'Albinyana i les Peces, Tarragona, corresponsal de «Quaderns»), Jaume Gabarró (monjo de Solius), Antoni Gomis (director de l'Escola de Psicologia «Vidal i Barraquer», i professor de la Facultat eclesiàstica de Filosofia de Catalunya, Barcelona), Josep M. Grané (membre de l'equip sacerdotal de Jorba, Vic), Antoni Mirabet (membre de la Delegació de MCS, Urgell; corresponsal de «Quaderns»), Joaquim Pla (consiliari nacional de Minyons escoltes/Guies St. Jordi de Catalunya, Girona), Jaume Reixach (rector de la Mare de Déu del Carme, Girona; corresponsal de «Quaderns»), Joan Sanmartí (rector de St. Miquel, Cornellà), Evangelista Vilanova (professor de la Facultat de Teologia de Catalunya, Montserrat).

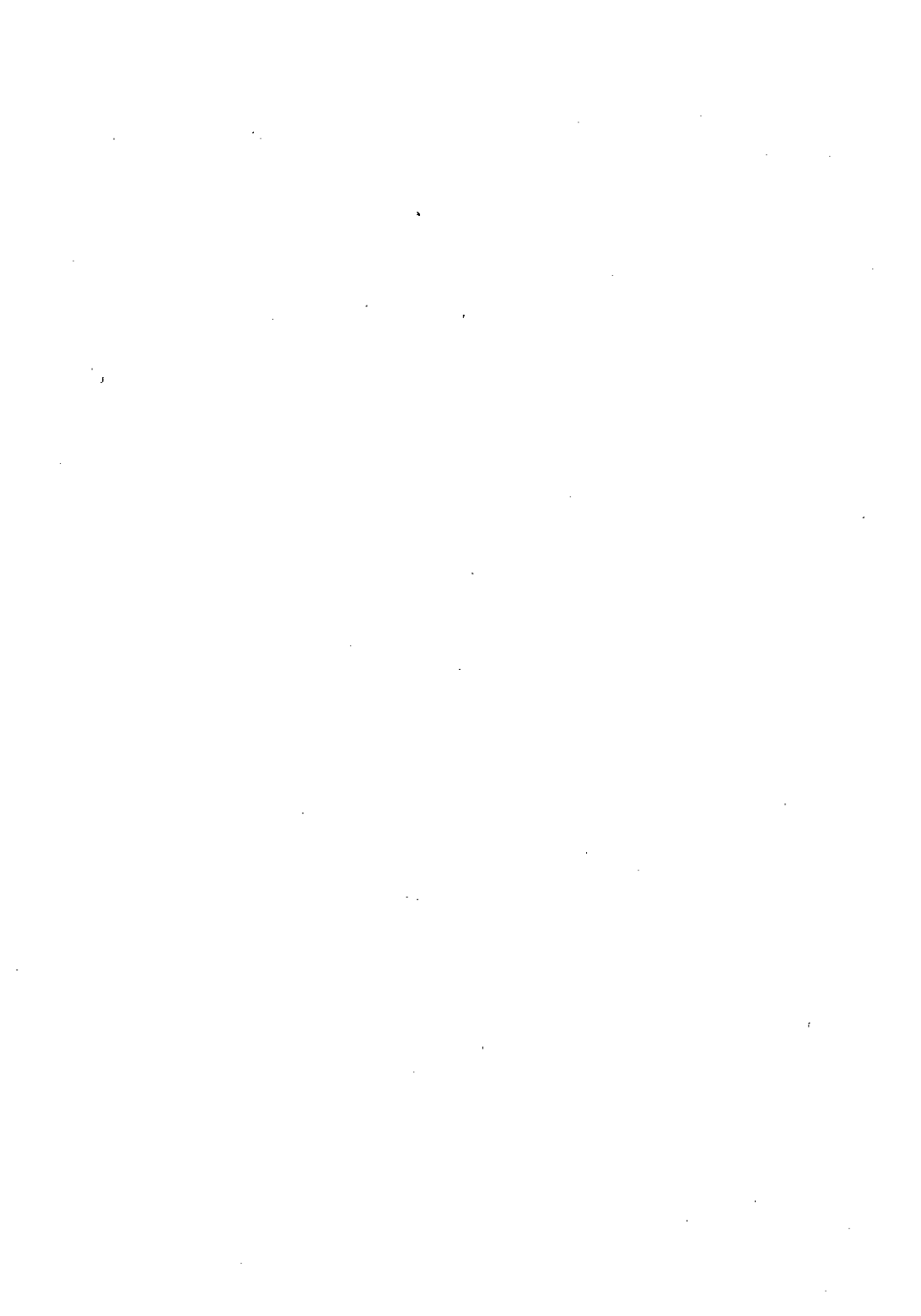
QP

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals, Rivadeneyra, 6, 3r. Teléfon 317 48 58. 08002-BARCELONA.

Director: Josep M. Totosaus - Consell de redacció: Salvador Bardulet, Joan Batlles, Lluís Bonet, Jaume Duch, Josep M. Fisa, Jesús Hugueta, Joaquim Pla, Mateu Terrats i Josep Torrella.

Disseny: Jaume Duch - Impressió: I. G. Santa Eulàlia. Santa Eulàlia de Ronçana. Preu de la subscripció per al 1990: 2.500'— ptes. - Dipòsit legal: B. 25.506-1969. Amb llicència eclesiàstica. Novembre 1990

CENTRE D'ESTUDIS PASTORALS

CURS 1990-91

REALISME I UTOPIA

Vivim en un món del qual sembla que s'hagin bandejat les utopies i en què aquesta paraula hagi estat relegada a les golfes on es guarden els mobles inservibles i tronats d'altres èpoques. El realisme —un realisme curt de mires i de poc alè— sembla imposar-se pertot. Fins en la mateixa Església? Fins en la construcció d'Europa?

Tanmateix, el cristià no pot renunciar a la utopia: el seu horitzó és utòpic, el seu Fundador sabia parlar un llenguatge utòpic i assumia i duia a culminació l'esperança utòpica del seu poble.

És el tema que desenrotlla enguany "Qüestions actuals d'Església", que mantenim en dijous, però que fem els VESPRES.

- **Mentalitats emergents: la postmodernitat?** - *Pere Codina*.
(6 hores) - Del 13 de Desembre al 31 de Gener - de 7,10 a 8
- **Les Benaurances, la utopia cristiana.** *Josep M. Grané*.
(6 hores) - Del 13 de Desembre al 31 de Gener - de 8,10 a 9
- **El camí de l'Església del Concili ençà: de l'«aggiornamento» al restauracionisme?** - *Evangelista Vilanova*
(5 hores) - Del 7 de Febrer al 7 de Març - de 7,10 a 8
- **L'ètica cristiana, un camí per a fer realitat la utopia** - *Jordi Escudé*.
(5 hores) - Del 7 de Febrer al 7 de Març - de 8,10 a 9.

centre d'estudis pastorals